

Vaasan yliopisto
UNIVERSITY OF VAASA

Jaana Fors

Koirankasvattajan yhteistoimintasopimukset

Laskentatoimen ja rahoituksen akateeminen yksikkö
Talousoikeuden pro gradu -tutkielma
Talousoikeuden maisteriohjelma

Vaasa 2024

VAASAN YLIOPISTO**Laskentatoimen ja rahoituksen akateeminen yksikkö**

Tekijä:	Jaana Fors		
Tutkielman nimi:	Koirankasvattajan yhteistoimintasopimukset :		
Tutkinto:	Kauppatieteiden maisteri		
Oppiaine:	Talousoikeus		
Työn ohjaaja:	Pekka Vainio		
Valmistumisvuosi:	2024	Sivumäärä:	89

TIIVISTELMÄ:

Koiria arvioidaan olevan Suomessa nykyisin noin 800 000, joista valtaosa on Suomen Kennelliitto ry:n (SKL) rekisteröimiä rotukoiria. Vuonna 2023 SKL:n rekisteröimä koiramäärä oli 43 835. Covid-19-pandemian vaikutus oli nähtävillä myös rotukoirien rekisteröintimäärien kasvuna. Koiriin liittyvien vuotuisten sopimusten määrä on suuri, sillä kauppasopimusten lisäksi solmitaan koiran jalostuskäyttöä koskevia sopimuksia, joita kutsutaan tässä tutkimuksessa yhteistoimintasopimuksiksi. Niiden tarkoitus on pitää kasvattajan jalostusmateriaali mahdollisimman laajana ja laadukkaana. SKL suosittelee käyttämään ensisijaisesti laatimiaan vakioehtoisia mallisopimuslomakkeita. Kaikkiin tilanteisiin ei vakiolomaketta kuitenkaan ole.

Yhteistoimintasopimuksia solmitaan sekä kuluttajien että toisten koirankasvattajien välillä. Kasvattajan on toisinaan vaikea ennakoida niihin liittyviä riskejään, joten sopimusten tosiasiallinen tarkoitus saattaa jäädä toteutumatta. Tarkastelussa keskityttiin kuluttajasopimukseen, sillä valtaosa kasvattajista on kuluttajansuojalain määritelmän mukaan elinkeinonharjoittaja. Kuluttajansuojalakia sovelletaan myös SKL:n vakiosopimusten osalta.

Tutkimuksen tavoitteena oli selvittää erilaisten yhteistoimintasopimusten yleisimpiä ongelma-kohtia sekä etsiä ratkaisuja siihen, miten riskejä on mahdollista hallita, jotta sopimuksilla tavoiteltu jalostuskäyttö voitaisiin turvata nykyistä varmemmin. Tutkimusmenetelmänä on käytetty oikeusdogmaattista eli lainopillista menetelmää, jossa hyödynnetään lähdemateriaalina oikeuslähteitä. Tutkimuksessa on normien tulkinnessa käytetty monipuolisesti erilaisia oikeuslähteitä, kuten lainsäädäntöä, lain esitöitä, tuomioistuinratkaisuja sekä oikeustieteellistä kirjallisuutta. Lisämateriaalia on hankittu kasvattajille suunnatulla internetissä toteutetulla lomakekyselyllä, jonka osalta on noudatettu ensisijaisesti kvantitatiivista menetelmää.

Tutkimustulokset osoittavat, että sopijapuolet eivät välttämättä ymmärrä sopimusehtoja tai ymmärtävät ne eri tavoin. Sopijapuolten intressit eivät välttämättä kohtaa erityisesti silloin, kun kyseessä on pitkäkestoinen sopimus. Ensisijaisena riskien hallintakeinona on kasvattajien juridiikan tuntemuksen lisääminen. Toisena keinona voidaan nähdä erilaiset sopimustekniset ratkaisut. Vaarana tosin on, että sopimus on muotoiltu epäselväksi tai monitulkintaiseksi, joten tämäkin vaatii juridiikan tuntemusta, jollei apuna käytä juridisia palveluita.

Tulosten perusteella voidaan päätellä, että SKL:n laatimat vakiosopimuslomakkeet ovat sijoitusopimusten osalta osin puutteellisia, sillä kasvattajan oikeuksia ei ole riittävästi turvattu uudistuneisakaan mallisopimuslomuissa. Noin kolmannes kasvattajista mieluummin luopuu jalostusoikeuksistaan sopijapuolen kanssa kohtaamiensa erimielisyyksien vuoksi kuin lähtee hakemaan oikeutta tuomioistuimessa.

AVAINSANAT: koira, kuluttajansuoja, laintulkinta, riskienhallinta, sopimusoikeus, sopimusehdot, sopimusmallit

Sisällys

1	Johdanto	6
1.1	Tutkimuskohde	6
1.2	Tutkimustehtävä	9
1.3	Tutkimusmenetelmä ja aineisto	10
1.4	Tutkielman rakenne	11
2	Kasvattajan intressit yhteistoimintasopimuksissa	13
2.1	Taloudellinen näkökulma	13
2.2	Eettinen näkökulma	16
3	Yhteistoimintasopimukset ja niiden yleisimmät riskit	22
3.1	Yleistä	22
3.2	Sopimus jalostusoikeuden käytöstä	26
3.3	Sijoitussopimus	31
3.3.1	Sopimuksen pääasialliset elementit	31
3.3.2	Omistus- ja hallintaoikeus	35
3.3.3	Sopijapuolten velvollisuudet	41
3.3.4	Sopimuksen päättyminen	45
3.4	Yhteisomistussopimus	51
3.5	Astutusopimus ja pentueilmoitus	55
3.6	Yksilölliset lisäehdot	59
4	Riskien hallinta	67
4.1	Juridiikan tuntemuksen lisääminen	67
4.2	Sopimusmuotoilu	71
	Lähteet	78
	Oikeustapaustuettelo	86
	Liite. Kysely kasvattajille ja kasvatuksesta kiinnostuneille	88

Kuviot

Kuvio 1. Lemmikkeihin käytetty rahamäärä 1985–2016 (Tilastokeskus, 2020).	14
Kuvio 2. Yhteistoimintasopimusten osuudet.	26
Kuvio 3. Yhteistoimintasopimusten ongelmien jakautuminen sopimustyypeittäin.	30
Kuvio 4. Omistusoikeuden peruselementit.	36
Kuvio 5. Koiran käyttötarkoitukset osuuksina.	52
Kuvio 6. Eri sukupuolten osuus erilaisissa yhteistoimintasopimuksissa.	55
Kuvio 7. Astussopimusten osuus urosten jalostuskäytössä.	58
Kuvio 8. Lisäehtojen osuus vakiosopimuksissa vastaajaryhmittäin.	61
Kuvio 9. Vakiosopimuksia käyttäneiden ongelmien määrä suhteessa koko aineistoon.	71
Kuvio 10. Kasvattajien käyttämät sopimukset.	72

Taulukot

Taulukko 1. Kahden eri rodun ominaisuuksia ajalta 2014–2023 (SKL Koiranet, 2024).	62
---	----

Lyhenteet

AsHVL	Laki asuinhuoneiston vuokrauksesta (31.3.1995/481)
AVL	Arvonlisäverolaki (30.12.1993/1501)
EHL	Laki eläinten hyvinvoinnista (23.3.2023/693)
ESL	Eläinsuojelulaki (4.4.1996/247) (<i>kumottu</i>)
EU	Euroopan Unioni
FCI	Kansainvälinen koiranjalostusliitto, Fédération Cynologique Internationale
HE	Hallituksen esitys
HO	Hovioikeus
KAA	Kansalaisaloite
KK	Kauppakaari (31.12.1734/3)
KL	Kauppalaki (27.3.1987/355)
KäO	Käräjäoikeus

KRIL	Kuluttajariitalautakunta
KSL	Kuluttajansuojalaki (20.1.1978/38)
KVL	Kuluttajavalituslautakunta
n.d.	aika puuttuu
OikTL	Laki varallisuus oikeudellisista oikeustoimista (13.6.1929/228)
PEVISA	Perinnöllisten vikojen ja sairauksien vastustusohjelma
PK	Perintökaari (5.2.1965/40)
PL	Suomen perustuslaki (11.6.1999/731)
RL	Rikoslaki (19.12.1889/39)
SKL	Suomen Kennelliitto - Finska Kennelklubben ry
SopS	Suomen säädöskokoelman sopimussarja
SuKoKa	Suomen Koirankasvattajat ry
TyöAikaL	Työaikalaki (5.7.2019/872)
TyöSopL	Työsopimuslaki (26.1.2001/55)
VNA	Valtioneuvoston asetus
vp	valtiopäivät
YOL	Laki eräistä yhteisomistussuhteista (25.4.1958/180)

1 Johdanto

1.1 Tutkimuskohde

Suomessa arvioidaan olevan noin 700 000 koiraa¹. Niistä yli 70 prosenttia on Suomen Kennelliitto – Finska Kennelklubben ry:n (SKL, Kennelliitto) rekisteröimiä rotukoiria². SKL on koira-alan asiantuntijajärjestö Suomessa. Vuonna 2023 Suomessa rekisteröitiin 43 835 rotukoiraa yhteensä 8 647 pentueessa³. Rekisteröintimäärä on pudonnut jyrkästi kahdessa vuodessa, sillä vuonna 2021 rotukoiria rekisteröitiin 12 602 pentueesta 52 797, mikä oli toiseksi suurin kautta aikain⁴. Pelkästään rotukoirien pentujen osalta vuosittain solmittavien sopimusten määrä on edelleen suuri.

Yhteiskunnassa vallitsevat taloudelliset tilanteet ovat perinteisesti vaikuttaneet koirien rekisteröintimääriin. Jyrinki on todennut väitöskirjassaan koirien rekisteröintimäärien heijastelleen taloudellisia nousu- ja laskusuhdanteita vuosina 1960–2005. Tähän tarkasteluun oli poikkeuksena 90-luvun lama, jolloin rekisteröintimäärät yllättäen nousivat huippuunsa.⁵ Covid-19-pandemian voidaan nähdä vaikuttaneen myös rotukoirien rekisteröintimäärien kasvuun niin vuonna 2020 kuin 2021, sillä keskimäärin vuotuista nousua on ollut lähes 10 %. Vuonna 2022 rekisteröintimäärät lähtivät melko voimakkaaseen laskuun⁶.

Suomen lainsäädännössä koira rinnastetaan irtaimeksi esineeksi⁷. Irtaimen kauppaa sääntelevä yleislaki on kauppalaki (27.3.1987/355, KL), mutta sopija-asetelmasta riippuen kuluttajansuojalain (20.1.1978/38, KSL) säännökset saattavat tulla huomioon

¹ Tilastokeskus 2020. Vrt. Taloustutkimus Oy 2023, joka arvioi koiramäärän olevan nykyisin yli 800 000.

² Rintala 2020.

³ FCI 2024; SKL Koiranet, 2024; Rekisteröinnit 2013–2023, 2024.

⁴ Eerola 2022, s. 12.

⁵ Jyrinki 2010, s. 21 ja s. 180.

⁶ Rekisteröinnit 2013–2023, 2024; FCI 2024; SKL Koiranet, 2024.

⁷ Kartio 2001, s. 82.

otettaviksi⁸. Kuluttajansuojalaki on valtaosin pakottavaa lainsäädäntöä, josta ei voi sopia muuten kuin toisin sopia.

Rotukoiran kaupasta laaditaan yleensä kirjallinen sopimus. Kauppasopimuksen sijaan voidaan solmia sopimus koiran sijoittamisesta, jonka mukaan hallinta- ja omistusoikeus siirtyvät eri aikaan. Kolmas tapa siirtää koiran omistusoikeus on lahja. Oman kokemuksen mukaan kirjalliset sopimukset laaditaan useimmiten käyttäen SKL:n vakioehtoisia mallipohjia. Kennelliiton marraskuussa 2021 Taloustutkimuksella teettämän tutkimuksen perusteella koiran omistajista 77 % oli solminut kauppa- tai sijoitussopimuksen SKL:n vakiolomakkeella. Vastaava osuus koirankasvattajista oli 98 %. Kirjallisen sopimuksen oli jättänyt solmimatta vain 7 % koiran omistajista.⁹

SKL uudisti vakioehtoiset mallisopimus pohjansa 1.4.2021. Vakiosopimuksella tarkoitetaan sellaista sopimusta, jonka solmimisessa käytetään ennalta määriteltyjä sopimusehtoja¹⁰. Vakioehtojen ensisijainen tarkoitus kuitenkin on se, että ne on laadittu käytettäväksi useissa yksittäisissä samankaltaisissa sopimuksissa useiden eri sopijapuolten kanssa¹¹. Lahjakirja eikä sopimus yhteisomistajuudesta kuulu SKL:n mallisopimusvalikoimaan.

Tutkimuskohteena ovat erilaiset yhteistoimintasopimukset, jotka mahdollistavat koirankasvattajan jalostusmateriaalin säilyvän mahdollisimman laajana. Pentujen rekisteröijää eli narttukoiran jalostusoikeuden haltijaa kutsutaan kasvattajaksi. Lähtökohtaisesti oletetaan, että kasvattaja on Kennelliiton jäsen ja solminut kasvattajasitoumuksen. Kennelliitto edellyttää kasvattajien käyttävän ensisijaisesti vakiosopimusmallejaan¹².

⁸ Hemmo & Hoppu 2006/2022, luku 11, Kauppasopimukset; Hoppu ja muut 2020, s. 102.

⁹ Aho & Lehmuskunnas 2021, s. 29. Tutkimuksessa vastaajat jaoteltiin kolmeen eri ryhmään: koiran hankinta-aikeissa olevat, koiran omistajat ja koirankasvattajat. Hankinta-aikeissa olevista 63 % olisi valmis tekemään sopimuksen SKL:n vakiolomakkeilla.

¹⁰ Hemmo 2003a, s. 148; Hemmo & Hoppu 2006/2022, luku 7, Vakiosopimukset; Wilhelmsson 2008, s. 35; Saarnilehto & Annola 2018, s. 146.

¹¹ Wilhelmsson 2008, s. 36.

¹² "Myydessäni koiran teen siitä kirjallisen molemmille osapuolille kohtuullisen sopimuksen käyttäen ensisijaisesti Kennelliiton vakiosopimuslomakepohjaa. Samoin teen luovuttaessani koiran sijoitukseen.–", Suomen Kennelliitto ry 2021a, kohta 9.

Tarkastelussa keskitytään kuluttajasopimukseen, joissa sopimuskohteena on joko koiran pentu tai aikuinen jalostusyksilö. Tarkastelu painottuu vakiosopimukseen.

Koira kaupan kohteena – erityisesti pentu – on hyvin haasteellinen, koska sen tulevaa kehitystä ei voi ennustaa. Vaikka pentu olisi luovutushetkellä täysin virheetön, sen mahdolliset perinnölliset ja piilevät viat saattavat olla havaittavissa vasta kasvun ja ajan kulumisen myötä. Lisähaasteen tuo se, että näiden vikojen esiin tulemiseen vaikuttaa toisinaan myös ympäristöolosuhteet sekä ei aina välttämättä pystytä tyhjentävästi toteennäyttämään toisen sopijapuolen mahdollista osuutta asiaan.

Tässä tutkimuksessa jätetään pienemmälle huomiolle uroskoiria koskevat sopimukset, koska niiden osalta hallintaoikeuden väliaikainen muutos on yleensä lyhyempi kuin narttukoiran. Kennelliiton ohjeiden mukaan emoa ei saa erottaa pennuista ennen pentujen täyttäessä seitsemän viikkoa¹³. Kasvattajan virhevastuuta ei käsitellä, jollei se jostain erityisestä syystä ole relevantti sopimusehtojen tulkinnan kannalta. Yhdistysoikeudellisia kysymyksiä tarkastellaan tarvittaessa vain pintapuolisesti, mikäli se on tutkielman kontekstin suhteen tarkoituksenmukaista.

Aiemmat oikeustieteelliset tutkimukset ovat keskittyneet pääasiassa koirankauppaan keskittyen erityisesti vahingonkorvausoikeudellisiin kysymyksiin. Lisäksi sijoitussopimuksista on jonkun verran tehty tutkimusta. Koirankasvattajan erilaisiin yhteistoimintasopimukseen keskittyviä tutkimuksia ei tiettävästi ole Suomessa aiemmin tehty. Koiriin liittyvien sopimusten tulkintaa on käsitelty jonkun verran sekä kasvattajille että koiran omistajille suunnatussa kirjallisuudessa.

¹³ Suomen Kennelliitto ry 2021a.

1.2 Tutkimustehtävä

Sopimusoikeus on periaateohjautuvaa, joten oikeusperiaatteet ohjaavat lainsäädännön soveltamista. Heikomman osapuolen suoja on yksi näistä periaatteista¹⁴. Heikompaa osapuolta suojataan erityislainsäädännöllä, kuten esimerkiksi työntekijää työlainsäädännöllä (mm. 26.1.2001/55, TyöSopL ja 5.7.2019/872, TyöAikaL), vuokralaista asuinhuoneiston vuokrausta koskevalla lailla (31.3.1995/481, AsHVL) ja kuluttajaa kuluttajansuojalailla (20.1.1978/38, KSL).

Kennelliiton uudet vakiosopimukset ovat laadittu kuluttajakauppaa silmälläpitäen. Tällä pyritään ennalta ehkäisemään sopimuksista syntyviä erimielisyyksiä. Ne eivät kuitenkaan sovellu kaikkiin tilanteisiin, mikäli sopijapuolet eivät halua noudattaa KSL:n säännöksiä myös silloin, kun sopija-asetelma on muu kuin elinkeinonharjoittaja myyjänä ja kuluttaja ostajana. Silloin kun vakioehdot ovat jokin organisaation laatimat, niissä ei välttämättä ole kuitenkaan otettu riittävästi huomioon toisen tai jopa molempien osapuolten intressejä¹⁵. Kennelliitto on sekä koiran omistajien että kasvattajien edunvalvontajärjestö¹⁶.

Tutkimuksen tavoitteena on selvittää millaisia ongelmia erilaisissa yhteistoimintasopimuksissa ilmenee ja miten niitä voitaisiin välttää, jotta sopimusten tarkoitus toteutuisi. Varsinainen ongelma on siis se, että kasvattajan on toisinaan vaikea ennakoida sopimusriskejään. Ongelman ratkaisemiseksi etsitään vastauksia seuraaviin tutkimuskysymyksiin:

1. *Mitkä ovat yhteistoimintasopimusten yleisimmät riskit?*
2. *Miten riskejä on mahdollista hallita?*

¹⁴ Saarnilehto & Annola 2018, s. 23.

¹⁵ Kartio 2001, s. 42; Hemmo 2003a, s. 30–31; Wilhelmsson 2008, s. 36.

¹⁶ Suomen Kennelliitto ry 2019.

1.3 Tutkimusmenetelmä ja aineisto

Yksi oikeustieteellisistä tutkimusmenetelmistä on lainoppi eli oikeusdogmatiikka, ja se on myös yleisimmin käytetty menetelmä juridisissa tutkimuksissa. Sen tutkimuskohteenä on voimassa oleva oikeus. Lainopilla on kaksi tutkimustehtävää, jotka ovat lain tulkinta ja sen systematisointi.¹⁷ Nykyisin lainoppi keskittyy oikeussääntöjen lisäksi myös oikeusperiaatteisiin¹⁸. Menetelmällisesti tutkimus on oikeusdogmaattinen, sillä tutkimuksen kohteena olevia yhteistoimintasopimuksia tarkastellaan Suomen nykylain-säädännön pohjalta tärkeimmät oikeusperiaatteet mukaan lukien.

Lainopillisessa tutkimuksessa hyödynnetään lähdemateriaalina oikeuslähteitä. Aarnion oikeuslähdeopin mukaan vahvasti velvoittavia oikeuslähteitä ovat lait ja maantapa, kun taas heikosti velvoittavia ovat tuomioistuinratkaisut sekä hallituksen esitykset ja muut valiokuntien mietinnöt. Sallituiksi oikeuslähteiksi Aarnio nimeää oikeuskirjallisuuden. Vaikka tuomioistuinratkaisut ovat heikosti velvoittavia oikeuslähteitä, voidaan kuitenkin kaikkien oikeusasteiden ratkaisuja käyttää tulkinnan systematisoinnissa, sillä perimmäisenä tavoitteena on kuitenkin pyrkiä käsittelemään samankaltaisia tapauksia samalla tavalla¹⁹. Tarkasteltavat tuomioistuinratkaisut koskevat aiempia vakiosopimuksia, sillä uudistuneiden mallisopimusten osalta ei ole vielä oikeuskäytäntöä saatavilla. Oletusarvoisesti sopimusriitojen aiheet pysynevät edelleen samankaltaisina, mutta vaikutukset viiden määriin saattanee muuttua. Normien tulkinnassa on toisinaan tarpeellista käyttää kaikkia oikeuslähteitä, joten vahvasti velvoittavien oikeuslähteiden lisäksi olen apuna käyttänyt tuomioistuinratkaisuja, Kuluttajariitalautakunnan ratkaisuja, lain esitöitä, komitean mietintöjä, verohallinnon ohjeistuksia sekä oikeustieteellistä kirjallisuutta²⁰.

Saadakseni tutkimukseen lisämateriaalia olen toteuttanut kasvattajille suunnatun sähköisen kyselyn koskien erityyppisiä yhteistoimintasopimuksia ja niissä ilmenneitä on-

¹⁷ Husa, Mutanen & Pohjolainen 2001, s. 13–14; Hirvonen 2011, s. 21–22.

¹⁸ Hirvonen 2011, s. 36.

¹⁹ Aarnio 1989, s. 220, s. 221, s. 230 ja s. 241.

²⁰ Husa ja muut 2001, s. 16–17.

gelmia. Kyselyn tavoitteena oli saada mahdollisimman suuri vastausmäärä, joten lomakekysely tuki tätä valintaa parhaiten. Valtaosa kysymyksistä oli strukturoituja monivalintakysymyksiä, mutta sisälsi myös muutaman avoimen kysymyksen, joten kyseessä ei ollut kuitenkaan täysin puhdas kvantitatiivinen menetelmä.²¹ Kyselyn tarkoituksena oli yhtäältä selvittää, millaisia yhteistoimintasopimuksia kasvattajat solmivat ja toisaalta, minkä tyyppisten sopimusten kanssa he ovat kohdanneet eniten sopimuskumppanista johtuvia ongelmia. Tutkimuksen kannalta oli myös tärkeää saada tietoa siitä, missä määrin kasvattajat luopuvat jalostusoikeuksistaan edellä mainitussa tilanteessa, jotta tällaisia tilanteita pystyttäisiin ottamaan ennalta huomioon sopimusten laadinnassa.

Kysely toteutettiin 5.12.–31.12.2022 Google Forms -työkalulla siten, että kyselylomakkeen olemassa olosta välitettiin tieto *Kasvattajien vinkit ja tuki* Facebook-ryhmään, jossa julkaisuhetkellä oli 5 310 jäsentä. Vastauksia saatiin yhteensä 373, joten vastausprosentiksi muodostui 7,0 %. Aineiston kokoa ei kuitenkaan tulisi pitää merkittävimpana kriteerinä²², joten kyselyn tuloksia voidaan pitää suuntaa-antavina perustuen vastauksen kappalemäärään. Koska kyselyn varsinaisena tarkoituksena oli tutkimusaineiston lisämateriaalin hankinta, tarkempaa erillistä tilastotieteellistä analyysia ei esitetä, vaan tuloksia esitellään itse tutkimuksessa soveltuviin kohtiin. Taustatiedon keräämiseen olen käyttänyt lisäksi verkkolähteitä. Kriittisimpien kehityskohteiden määrittelyssä on apuna myös oma pitkäaikainen ja laaja-alainen kokemus kennelmaailmasta.

1.4 Tutkielman rakenne

Tutkielma koostuu neljästä pääluvusta. Ensimmäisessä luvussa esitellään tutkimuksen lähtökohtia sekä tutkimustehtävä. Näiden lisäksi määritellään keskeisimpiä käsitteitä. Lopuksi luvussa esitellään valittu tutkimusmenetelmä ja tutkimuksessa käytetty aineisto sekä tutkielman rakenne.

²¹ Tuomi & Sarajärvi 2018, 3 Aineiston hankinta ja määrä laadullisissa tutkimuksissa ja 3.1.1 Lomakehaastattelu, teemahaastattelu ja syvähaastattelu.

²² Tuomi & Sarajärvi 2018, 3.4 Tutkimukseen osallistuvien määrä.

Toisessa luvussa selvitetään yhteistoimintasopimusten tarpeellisuutta. Kasvattajan sopimusintressejä tarkastellaan erikseen niin taloudellisesta kuin eettisestä näkökulmasta. Rajanveto ei aina ole täysin yksiselitteistä, sillä useimmiten eettisellä näkökulmalla on myös taloudellisia vaikutuksia. Eettistä näkökulmaa käsiteltäessä selvitetään lyhyesti eläinten hyvinvoinnista annetun lain (23.3.2023/693, EHL) tuomia muutoksia jalostusta koskeviin säännöksiin.

Kolmannessa luvussa tarkastellaan omina kokonaisuuksina erilaisia jalostusoikeussopimuksia, niiden ominaisuuksia sekä pyritään tunnistamaan yleisimpiä riskitekijöitä. Riskejä tuodaan esiin niin tuomioistuinratkaisujen pohjalta eri oikeusasteissa kuin Kuluttajariitalautakunnan ratkaisuin. Tässä luvussa tuodaan esiin myös nykyisten vakiosopimusten mukanaan tuomia uusia sopimusehtoja aiempiin verrattuna. Lisäksi luvussa käsitellään koirankasvattajan yhteistoimintasopimukseen liittyviä oikeusnormeja sekä Kennelliiton sääntöihin, määräyksiin ja ohjeisiin perustuvia koirankasvattajaa sitovia normeja.

Viimeisessä luvussa kootaan yhteen yleisimpiä sopimusriitoihin johtaneita syitä. Tässä luvussa esitellään myös konkreettisia keinoja, joilla koirankasvattajan on mahdollista ennalta välttää sopimukseen liittyviä ongelmia ja näin turvata sopimusten tosiasiallisen tarkoituksen toteutuminen nykyistä paremmin. Erilaisten yhteistoimintasopimusten luonteesta johtuen riskit ja niihin varautuminen saattavat poiketa toisistaan.

2 Kasvattajan intressit yhteistoimintasopimuksissa

2.1 Taloudellinen näkökulma

Koiranpidosta aiheutuu kustannuksia, joista osa on pakollisia ja osa vapaaehtoisia. Pakollisia kustannuksia ovat ruokinta- ja terveydenhoitokulut sekä 1.1.2023 alkaen rekisteröintikulut Ruokaviraston ylläpitämään koirarekisteriin. Kasvattaja on kuitenkin velvollinen tekemään ensirekisteröinnin. Koska kyseessä ei ole omistajarekisteri, vaan lähinnä pitopaikkarekisteri, on koiran haltija velvollinen ilmoittamaan maa- ja metsätalousministeriön koirien tunnistamisesta ja rekisteröinnistä annetun asetuksen (68/2022) 6 §:n ja 7 §:n vaatimat tiedot rekisteriin²³. Kasvattajan kulurakenteeseen tämä voi vaikuttaa ainoastaan sijoitus- tai yhteisomistuskoirien osalta riippuen siitä, mitä sopimuksessa on tämän kustannuksen osalta sovittu. Kyseessä on kuitenkin kertaluonteinen maksu, joka perustuu valtion maksuperustelakiin (21.2.1992/150), ja se suoritetaan vain koiran haltijan vaihtuessa.

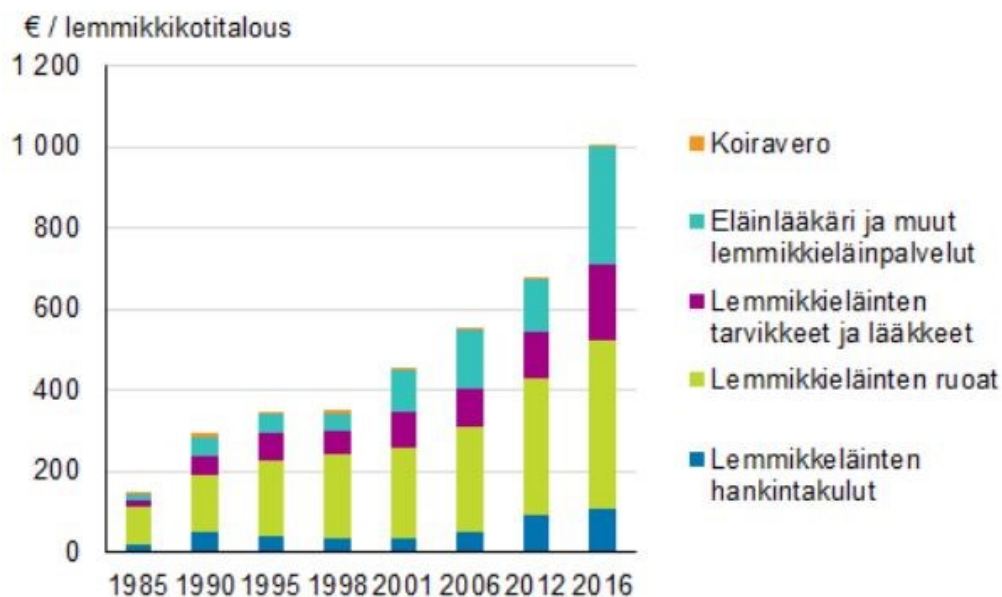
Yhteistoimintasopimusten myötä kasvattajan merkittävin taloudellinen hyöty muodostuu koiran päivittäisistä elinkustannuksista, joita kertyy muun muassa ruokinnasta, rokotuksista sekä mahdollisista tavanomaisista sairauskuluista. Nämä kulut kuuluvat yleensä koiran haltijalle. Poikkeuksen tähän tekee yhteisomistus, jonka mukaan kulut jaetaan omistussuhteiden mukaisesti, jollei toisin ole erikseen sovittu. Ruokintakustannusten määrä on hyvin rotusidonnaista, sillä suurikokoinen koira tarvitsee enemmän ruokaa kuin pienikokoinen. Koiran koko saattaa vaikuttaa myös joihinkin terveydenhoitokustannuksiin.

Säästöä voi aiheutua myös koiran vakuutusmaksujen osalta keskinäisestä sopimuksesta riippuen. Yleisimpiä koirille otettavia vakuutuksia ovat henki-, eläinlääkärikulu- ja vastuuvakuutus. Vakuutusten hinnat sekä sisältö vaihtelee yhtiöittäin. Hintoihin vaikuttaa

²³ Asetus täydentää lakia eläinten tunnistamisesta ja rekisteröinnistä (1069/2021).

lisäksi muun muassa vakuutusmäärä, enimmäiskorvausmäärä sekä koiran rotu.²⁴ Esi-merkiksi eläinlääkärikuluvakuutuksen vuotuiset kustannukset ovat muutamista sadoista useisiin satoihin euroihin.

Koiran hankintahintaan vaikuttaa sen vanhempien meriittien ohella suuresti myös rotu. Vaihteluväli on muutamasta sadasta eurosta noin kolmeentuhanteen euroon²⁵. Parin viimeisimmän vuoden aikana on pentujen hintataso noussut²⁶. Alla oleva kuvio osoittaa, että tarkastelujaksolla 1985–2016 on kotitalouksien lemmikkeihin käyttämä rahamäärä kasvanut suhteessa lemmikin hankintahintaan. Suurin kuluerä on lemmikkieläinten ruoat. Eläinlääkäri ja muut lemmikkieläinpalvelut ovat kasvattaneet tarkasteluajankohtina suhteellista osuuttaan eniten ollen toiseksi suurin kustannusten kohde. Vakuutusmaksuja ei ole tarkastelussa otettu huomioon, sillä tietoa on kerätty vasta vuodesta 2012 alkaen.²⁷

Kuvio 1. Lemmikkeihin käytetty rahamäärä 1985–2016 (Tilastokeskus, 2020).

²⁴ Aarre 2020.

²⁵ Rintala 2020.

²⁶ Nygård 2022, s. 9–12.

²⁷ Tilastokeskus 2020.

Vapaaehtoiset kulut ovat niin ikään riippuvaisia rodusta, esimerkkinä mainittakoon trimmauskulut. Edellä mainittujen lisäksi omistajan tai haltijan aktiivisuus erilaisiin harrastustoimiin vaikuttaa koirasta koituviin kustannuksiin. Kennelliiton teettämän tutkimuksen mukaan kasvattajat käyttivät keskimäärin vuodessa 720 € yhtä koira kohden, kun taas koiran omistajien käyttämä rahamäärä oli 840 € vuodessa. Koiran hankinta-aikeissa olevat arvioivat vuotuisen kustannuksen olevan keskimäärin 1 620 €. Kyselyyn vastanneista 3/4 hankki tai on aikeissa hankkia koiran seuralaiseksi.²⁸ Niin pakollisten kuin vapaaehtoistenkin kustannusten jakautumisesta sopimuskumppaneiden kesken on mahdollista sopia yhteistoimintasopimuksissa.

Kasvattajia on Suomessa lähes 12 000, ja niistä vain alle 20 toimii päätoimisena kennelyrittäjänä. Valtaosa kasvattajista toimii siis harrastuspohjalta.²⁹ Koska koiran kasvatus on harvoin ympäri vuoden tapahtuvaa täysipäiväistä toimintaa, se ei ole elinkeinotulon verottamisesta annetun lain (24.6.1968/360) 1 § :n tarkoittamaa elinkeinotoimintaa. Kasvattajan toiminnan luonne vaikuttaa verotuksessa hyväksyttäviin vähennyksiin. Toiminnan luonne voi olla harrastustoimintaa, tulonhankkimistoimintaa tai elinkeinotoimintaa. Verohallinto antoi erillisen ohjeistuksen tammikuussa 2022 koirankasvattajan verotuksesta, joita sittemmin on tarkennettu maaliskuussa 2024³⁰. Koska lähtökohtaisesti kasvattaja maksaa kaikki pentujen teettämiseen liittyvät kulut, saa hän vähentää ne myös verotuksessaan. Emokoirasta aiheutuneita normaaleja elin- ja harrastuskustannuksia ei ole mahdollisuus vähentää, joten kasvattajan tekemillä yhteistoimintasopimuksilla ei siis ole suoranaista vaikutusta verotukseen. Yhteistoimintasopimukset toki mahdollistavat laajamittaisemman toiminnan ja se saattaa vaikuttaa toiminnan luonteen muuttumiseen, joka epäsuorasti vaikuttaa myös verotuksellisiin asioihin, kuten esimerkiksi tappioiden vähennysoikeuteen, tulojen ja menojen käsittelyyn sekä siihen, onko kasvattaja toiminnastaan muistiinpano- vai kirjanpitovelvollinen³¹. Kirjanpitovelvollisuus saattaa

²⁸ Aho & Lehmuskunnas 2021, s. 5 ja s. 11.

²⁹ Rintala 2020.

³⁰ Verohallinto 2024.

³¹ Verohallinto 2019, Dnro VH/417/00.01.00/2019.

lisätä kustannuksia, mikäli taloushallinto ulkoistetaan joko osittain tai kokonaan. Yhteistoimintasopimuksilla ei myöskään ole suoranaista vaikutusta arvonlisäverovelvollisuuteen, sillä se määräytyy tilikauden (kalenterivuoden) mukaisten pentujen myyntituottojen perusteella. Jos tilikauden liikevaihto ei ylitä 15 000 €, ei arvonlisäverolain (30.12.1993/1501, AVL) 3 §:n mukaan arvonlisäveroa tarvitse suorittaa. 1.1.2025 vähäisen toiminnan alaraja nousee 20 000 € :oon (28.6.2024/448, 3 §).

2.2 Eettinen näkökulma

Vaikka koira on varallisuus oikeuden näkökulmasta irtain esine, suojataan sitä biologisena olentona erinäisillä säännöksillä³². Koiranpitoon liittyy monia säännöksiä, joista eettisesti olennaisimpia ovat eläinsuojelusäännökset. Kansallinen lainsäädäntö perustuu lemmikkieläinten suojelua koskevaan eurooppalaiseen yleissopimukseen³³. Eläinten hyvinvoinnista säädetään 1.1.2024 voimaan astuneessa laissa (23.3.2023/693, EHL), jota täydentävät muun muassa erinäiset asetukset, kuten esimerkiksi valtioneuvoston koirien, kissojen ja muiden pienikokoisten seura- ja harrastuseläimien suojelua koskeva asetukset (8.7.2010/674). Asetuksessa säädetään yksityiskohtaisemmin eläinten hyvinvoinnista, kuten esimerkiksi pitopaikan olosuhteista, ravitsemuksesta, hoidosta sekä lajinomaisen liikunnantarpeen tyydyttämisestä.

Monille kasvattajille jalostuskoira on myös lemmikki, joka asuu elinkaarensa loppuun asti kasvattajan kotona. Yhteistoimintasopimukset antavat mahdollisuuden jatkaa kasvatus työtä ilman, että kotona oleva koiramäärä nousee liian suureksi, mikä saattaisi estää eläinsuojelulainsäädännön normien toteutumisen. Suuren koiramäärän pito saattaa edellyttää kasvattajalta myös taloudellisia panostuksia, kuten esimerkiksi erillisten tilojen rakentamista tai henkilökunnan palkkaamista, jotta säädösten tarkoittama eläinten hyvinvointi toteutuisi. Aiemmin voimassa olleen eläinsuojelulain (4.4.1996/247, ESL) 24 §:n mukaan kasvattajan tuli tehdä ilmoitus aluehallintovirastolle ammattimaisesti toiminnasta, jos hänen kotonaan asuu vakituisesti vähintään kuusi siitosnarttua.

³² Kurki 2020, s. 848.

³³ SopS 49/1992.

Nykyisin ilmoitus tulee tehdä ammattimaisesta tai muutoin laajassa mitassa tapahtuvasta seura- ja harrastuseläinten pidosta (EHL 60 §). Koirankasvattajan tulee ilmoittautua rekisteriin mikäli hän vuosittain myy tai luovuttaa koiria vähintään kolmesta itse kasvattamastaan pentueesta taikka myy, luovuttaa tai välittää vähintään 10 muuta koiraa kuin omia kasvattejaan. Huomioitavaa tässä on se, että jos sijoitusnartun pennut syntyvät muualla kuin kasvattajan luona, lasketaan nämä muiksi kuin itse kasvatetuiksi koiriksi. Rekisteriin tulee myös ilmoittautua, mikäli pitää luonaan vähintään seitsemää yli 6 kuukauden ikäistä koiraa, vaikka ei myynti- tai muutakaan luovutustarkoitusta olisi. Ilmoituksen laiminlyönti katsotaan eläinsuojelurikkomukseksi, mikäli se johtuu tahallisuudesta tai törkeästä huolimattomuudesta (EHL 109 §).

Eläinten jalostuksesta säädetään EHL:n 25 §:ssä, jossa määritellään jalostuksella pyrittävän elinvoimaisten, toimintakykyisten ja terveiden eläinten tuottamiseen sekä kieltoja, millaisia eläimiä ei jalostukseen saa käyttää ja millaisia jalostusyhdistelmiä ei saa toteuttaa. Aiemmin voimassa olleessa ESL 8 §:ssä säädettiin, että eläinjalostuksessa on otettava huomioon eläinsuojelullisten näkökohtien lisäksi eläinten terveys, joten nykyinen EHL:n säännös on hieman edeltäjäänsä tarkempi. Sama VNA (8.7.2010/674) on toiminut molempia lakeja täydentävänä asetuksena, jossa säädetään pentujen vieroituksesta (8 §) sekä synnytykseen valmistautuvan tai pentuja imettävän emon olosuhteista ja siitä, että samalla nartulla on kiellettyä teettää pentuja liian usein (14 §). Uusilla valtioneuvoston asetuksilla tullaan myöhemmin antamaan tarkempia jalostukseen liittyviä lajikohtaisia säännöksiä. Ruokavirasto on tilannut asetusten tueksi selvityksiä Luonnonvarakeskukselta, joiden avulla voitaisiin määritellä raja-arvoja EHL:n vastaiseen jalostustoimintaan.³⁴ Euroopan unionissa on parhaillaan valmisteilla asetukset koirien ja kissojen hyvinvoinnista ja jäljitettävyydestä, jolla tulee olemaan vaikutusta myös josain määrin jalostustoimintaan. Suomi ehdottaa muun muassa jalostukseen käytettävän nartun alaikärajaiksi 18 kk:n ikää.³⁵

³⁴ Ruokavirasto 2024.

³⁵ Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukset koirien ja kissojen hyvinvoinnista ja jäljitettävyydestä.

Suomessa rotukoirien jalostusta sääntelevät myös Kennelliiton normit, jotka pohjautuvat kansainvälisen koiranjalostusliiton - Fédération Cynologique Internationalen (FCI) jalostussääntöihin (*International Breeding Rules of the FCI*)³⁶. Jalostustoiminnan tulee perustua rotukohtaisiin jalostuksen tavoiteohjelmiin (JTO) sekä monilla roduilla käytössä olevaan perinnöllisten vikojen ja sairauksien vastustamisohjelmaan (PEVISA). PEVISA-ohjelmassa voidaan asettaa ehtoja jalostukseen käytettäville koirille, jotta niiden jälkeläiset voidaan rekisteröidä Kennelliiton ylläpitämään rotukoirarekisteriin. Ohjelmista vastaavat rotujärjestöt ja -yhdistykset, eivätkä ne saa olla ristiriidassa Kennelliiton yleisen jalostustrategian kanssa, joka sisältää kaikkia rotuja koskevia määräyksiä.³⁷ Kasvatuksen tavoitteeksi vapaaehtoisessa Kasvattajasitoumuksessa asetetaan rotumääritelmän³⁸ mukaiset koirat, jotka soveltuvat käyttötarkoitukseensa. Tämän lisäksi jalostuksen tavoitteena tulee olla terveet, pitkäikäiset ja yhteiskuntakelpoiset koirat. Jalostukseen käytettävät koirat tulee olla hyväkuntoisia ja niillä tulee olla soveltuvin osin samat ominaisuudet kuin jälkeläisten osalta on tavoitteena.³⁹

Kasvattajan on helpompi päästä asetettuihin tavoitteisiin yhteistoimintasopimuksia käyttämällä, koska niillä voi vaikuttaa jalostusmateriaalin laajuuteen. Laajan jalostuspohjan on todettu estävän perinnöllisten sairauksien puhkeamista ja antavan yleistä elinvoimaa. Vastaavasti suppeassa jalostuspohjassa perinnöllinen muuntelu vähenee, mikä altistaa erityisesti immuunijärjestelmän heikentymiselle.⁴⁰ Perimän monimuotoisuudella on todettu olevan vaikutusta myös koiran eliniän pituuteen⁴¹. Jos potentiaalisten jalostuskoirien määrä on suuri, antaa se paremmat edellytykset suorittaa jalostusvalintaa. Jalostukseen voidaan näin ollen valita vain parhaimpia yksilöitä, jolloin ennustettavuus jälkeläisten osalta myös paranee. Jos yhteistoimintasopimuksen kohteena

³⁶ FCI 2022.

³⁷ Suomen Kennelliitto ry 2023a, s. 3.

³⁸ Rotumääritelmä kuvaa kunkin rodun ihanneyksilön niin käyttäytymisen ja luonteen kuin ulkomuodon ja liikkeiden osalta. Lisäksi siinä kerrotaan rodun historiasta ja käyttötarkoituksesta. Rotumääritelmästä vastaa rodun alkuperämaa, ks. www.kennelliitto.fi/koirat/koirarodut-ja-rotumaaritelmät.

³⁹ Suomen Kennelliitto ry 2021a, kohta 4 ja 5.

⁴⁰ Mäki 2013.

⁴¹ Kraus, Snyder-Mackler & Promislow 2022.

oleva pentu ei aikuisena jostain syystä sovellukaan jalostuskäyttöön, mikään ei koiran elämässä muutu, joten se jatkaa elämäänsä oman perheen kanssa normaaliin tapaan. Asiassa voidaan nähdä myös taloudellinen ulottuvuus, koska korvausvastuuseen joutumisen riski pienenee, kun pennut ovat terveitä, pitkäikäisiä ja muiltakin ominaisuuksiltaan rodunomaisia.

Suomen eläinsuojelulain kokonaisuudistusta on yritetty säätää jo usean hallituskauden aikana. Ensimmäinen työryhmä eläinsuojelulain uudistamiseksi asetettiin vuonna 2012. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi eläinten hyvinvoinnista ja siihen liittyviksi laeiksi (HE 186/2022 vp) hyväksyttiin eduskunnan täysistunnossa 1.3.2023. Laki eläinten hyvinvoinnista (23.3.2023/693, EHL) astui voimaan 1.1.2024. Koirankasvatuksen näkökulmasta esityksen olennaisimmat muutokset koskevat niin sanottua pentutehtailua sekä jalostusta koskevan sääntelyn tarkentamista ja selkeyttämistä. Pentutehtailun esitämiseksi laissa säädetään koiran- ja kissanpentujen myynti-ilmoitusten sisällöllisistä vaatimuksista. Jalostukselle esitetään tavoitteeksi saada aikaan terveitä, elinvoimaisia ja toimintakykyisiä jälkeläisiä eikä sellaisia yhdistelmiä tulisi toteuttaa, joista jälkeläisten hyvinvoinnille aiheutuisi merkittävää haittaa.⁴² Kennelliiton kasvattajasitoumus on sisältöään hyvin samankaltainen kuin lakiesityksen jalostusta tarkentavat säännökset.

Lakiesityksessä ehdotettiin säädettäväksi eläinlääkäreille ilmoitusvelvollisuus sellaisista toimenpiteistä, joita lemmikeille on tehty koskien perinnöllisten vikoja. Ilmoitusvelvollisuus nähdään myös yhtenä keinona, jolla voitaisiin valvoa eläinten hyvinvointilakiin ehdotettujen jalostusta koskevien kieltojen noudattamista. Esityksen mukaan eläinten hyvinvointilakia voitaisiin tarkentaa eri eläinlajien osalta omilla asetuksilla, kuten esimerkiksi VNA:lla annettaisiin tarkemmat säännökset siitä, millaiset eläimet tulee karsia pois jalostuskäytöstä.⁴³ Hallitus on antanut eduskunnalle esityksen 10.10.2024 laeiksi eläinten hyvinvoinnista annetun lain ja eläinlääkärinammatin harjoittamisesta annetun

⁴² HE 186/2022 vp, s. 2, 3, 8 ja 41.

⁴³ HE 186/2022 vp, s. 28, 42 ja 120.

lain (21.1.2000/29) 12 §:n muuttamisesta siten, että eläinlääkärit veloitettaisiin ilmoittamaan rekisteriin⁴⁴.

Jalostusta koskevalla sääntelyllä saattaa olla laajempiakin vaikutuksia kuin pelkästään yksittäisten koirien karsiminen pois jalostuksesta. Norjassa eläinten hyvinvointilain (*Lov om dyrevelferd, LOV-2009-06-19-97*) jalostusta koskevaa säännöstä täsmennettiin vuonna 2021⁴⁵. Norjan eläinsuojelujärjestö (*Dyrebeskyttelsen Norge, DBN*) haastoi Norjan Kennelliiton, kaksi rotujärjestöä sekä kuusi kasvattajaa Oslon käräjäoikeuteen (*tingrett*) väittäen, että kahden koirarodun kasvattaminen on eläinten hyvinvointilain 25 §:n vastaista. Käräjäoikeus tuomitsi vastaajat eläinsuojelulain 25 §:n rikkomisesta (20-169475TVI-TOSL/04). Tuomion saaneet valittivat päätöksestä hovioikeuteen (*Borgarting lagmannsrett*), joka kumosi osittain käräjäoikeuden tuomion (22-043798ASD-BORG/01) siten, että vain toisen rodun kasvattaminen on eläinsuojelulain vastaista. Molemmat osapuolet hakivat valituslupaa korkeimmalta oikeudelta (*Norge Høyesterett*), joka heille myönnettiin.⁴⁶ Korkein oikeus antoi tuomionsa (HR-2023-1901-A), mikä noudatti hyvin pitkälle hovioikeuden linjausta, jossa kiellettiin toisen rodun kasvattaminen ja toisen sallittiin, mutta jalostukseen käytettävien yksilöiden tulee olla terveystarkastettuja.

Onko rotujen rekisteröimisen ja kasvatuksen kieltäminen eettisesti paras vaihtoehto, sillä järjestäytyneellä koiraorganisaatiolla on kuitenkin paremmat mahdollisuudet vaikuttaa rotujen hyvinvointiin jalostussääntöjensä kautta? Kiellot saattavat kasvattaa riskiä paperittomien koirien lisääntymiseen kysynnästä riippuen. Ensimmäinen SKL:n hyväksymä roturisteytys on toteutettu jo vuonna 1997. Kesäkuussa 2023 SKL päätti perustaa roturisteytyksille oman rekisterin ja hyväksyi kahdelle rodulle risteytysohjelmat. Toinen roduista on Norjassa jalostuskiellon saanut rotu. Risteytyksillä pyritään vähentämään tiettyihin rotuihin liittyviä terveydellisiä ongelmia.⁴⁷ Kun jalostusta koskevaa

⁴⁴ HE 165/2024 vp, s. 5.

⁴⁵ Lovdata 2023.

⁴⁶ Norsk Kennel Klub 2023.

⁴⁷ Eerola 2023, s. 10–13.

sääntelyä tiukennetaan laki- ja asetustasoisilla normeilla, kasvaa yhteistoimintasopimusten rooli nykyisestään, sillä ilman niitä on lähes mahdoton pitää koko populaation geneettistä monimuotoisuutta yllä tai jopa parantaa sitä, mikä edesauttaa koirien hyvinvointia⁴⁸.

Pakottavien normien lisääntymisellä saattaa olla myös taloudellisia vaikutuksia. Ongelmaksi saattaa kuitenkin muodostua valvonta, jolla epäeettisesti toimivat tahot saataisiin poistetuksi. Myös Kennelliiton tai muiden rekistereiden ulkopuolella pentuja tuottavien tahojen löytymisen katsoisin myös yhdeksi melko suureksi ongelmaksi.

⁴⁸ Kraus, Snyder-Mackler & Promislow 2022.

3 Yhteistoimintasopimukset ja niiden yleisimmät riskit

3.1 Yleistä

Sopimuksia voidaan jaotella usealla eri tavalla. Yhtenä jaottelukriteerinä ovat sopija-osapuolten keskinäiset suhteet, joiden perusteella sopimukset jaotellaan kuluttaja- ja liikesopimuksiin. Toinen jaottelukriteeri on sopimusten pituus eli se, onko kyse kertasopimuksista vai kestosopimuksista.⁴⁹ Sijoitus- ja yhteisomistussopimusten voidaan lähtökohtaisesti katsoa olevan pitkäkestoisia sopimuksia, sillä esimerkiksi sijoitus-sopimuksen velvoittavuus päättyy viimeistään vasta viiden vuoden päästä sopimuksen tekemisestä. Yhteisomistussopimus taas saattaa kestää sopimuksesta riippuen jopa koiran koko eliniän. Kolmantena jaotteluperusteena käytetään erottelua vakiosopimuksiin ja yksilöllisiin sopimuksiin⁵⁰. Kennelliitto on laatinut vakioehtoiset mallisopimus-pohjat useimpiin tapauksiin.

Yksi keskeisimmistä säädöksistä on varallisuus oikeudellisista oikeustoimista annettu laki (13.6.1929/228, OikTL), jossa löytyy muun muassa normit koskien sopimuksen syntymistä ja pätemättömyyttä⁵¹. Sopimus katsotaan syntyneeksi OikTL 1 §:n mukaan silloin, kun tarjoukseen annetaan myöntävä vastaus. Tätä nimitetään tarjous-vastaus -malliksi. Se ei kuitenkaan täysin sovellu koirankauppaan eikä sijoitussopimuksenkaan syntymiseen, sillä osapuolet ovat voineet saavuttaa neuvottelujen aikana yksimielisyyden sopimuksen yksityiskohdista ja siihen sitoutumisesta. Hemmo toteaa kuitenkin tarjous-vastaus – kaavan sopivan huonosti muun muassa vakioehtoisiin sopimuksiin, vaikkakin sopimuksetekotilanteista useimmat voitaisiin yhdistää kyseiseen kaavaan.⁵² Kuluttajalle on annettava KSL 2 luvun mukaiset tiedot ennen sitovan sopimuksen tekemistä. Tämä pitää sisällään myös sopimusasiakirjan vakioehdot. Kaksipuolisena oikeustoimena sopimuksen katsotaan syntyneen silloin, kun molemmat osapuolet ovat saavuttaneet

⁴⁹ Hemmo 2003a, s. 28; Halila & Hemmo 2008, s. 5, s. 10 ja s. 23; Saarnilehto & Annola 2018, s. 14–15.

⁵⁰ Hemmo 2003a, s. 28; Hemmo & Hoppu 2006/2022, luku 3, Sopimusten jaottelu; Saarnilehto & Annola 2018, s. 14–15.

⁵¹ Hemmo 2003a, s. 28; Saarnilehto & Annola 2018, s. 16.

⁵² Hemmo 2003a, s. 98–99 ja s. 129; ks. myös Wilhelmsson 2008, s. 81.

yhteisymmärryksen sopimusehdoista⁵³. Koiriin liittyvät sopimukset syntyvät lähes poikkeuksetta neuvotteluiden tuloksena eikä OikTL 1 §:n tarjous-vastaus – kaavan mukaisesti. Sopimusasiakirja allekirjoitetaan yleensä pennun luovutushetkellä, mikä on käytännössä enää muodollisuus, mutta SKL:n jäsenilleen asettama velvollisuus. Erimielisyyksien ilmetessä on kirjallisella asiakirjalla suuri merkitys, jotta voidaan tarvittaessa näyttää toteen, mitä on sopimuksentekotilaisuudessa sovittu. Mikäli kirjallista sopimusta ei laadita, tulee riitatilanteiden ratkomisessa määriteltäväksi osapuolten tarkoitus sekä arvioitavaksi sopimuksen sisältö sekä sopimussidonnaisuus⁵⁴. Aikuisten koirien osalta sopimus laaditaan yleensä silloin, kun sopimusneuvotteluissa on saavutettu yhteisymmärrys.

Irtaimen kauppaan sovelletaan kauppalakia, jollei sopija-asetelmasta muuta johdu⁵⁵. Kuluttajakaupassa sovellettavaksi tulevat kuluttajansuojalain normit. Nämä ovat keskeisiä säädöksiä myös koiria koskevissa sopimuksissa. Yhteistoimintasopimuksen tyyppi vaikuttaa siihen, mitkä normit tulevat kulloinkin sovellettaviksi. Esimerkiksi sopimus jalostusoikeuden käytöstä on luonteeltaan vuokrasopimus. Irtaimen esineen vuokran osalta säännöksiä löytyy vain muutamia Kauppakaaren (31.12.1734/3, KK) 13 luvusta⁵⁶. Vastaavasti yhteisomistussopimusten osalta erimielisyystilanteissa sovellettavaksi tulee eräistä yhteisomistussuhteista säädetyn lain (25.4.1958/180, YOL) normit.

Suomessa syntyneet rotukoiran pentueet tulee rekisteröidä SKL:n rekisteriin⁵⁷, mikäli kasvattajan vakituinen asuinpaikka on Suomessa. SKL:n laatiman Koirarekisteriohjeen normit sääntelevät pentujen rekisteröintiä.⁵⁸ Kennelliiton jäsenenä kasvattaja on hyväksynyt yhdistyksen säännöt ja sitoutunut noudattamaan niitä. Tämä kuuluu positiiviseen yhdistymisvapauteen. Jäsen saa Omakoira-sovellukseen laajat käyttöoikeudet,

⁵³ Hemmo 2003a, s. 99; Hoppu ja muut 2020, s. 59.

⁵⁴ Annola 2016, s. 38.

⁵⁵ Hoppu ja muut 2020, s. 102.

⁵⁶ Saarnilehto 2001/2019, jakso VII, luku 3, Vuokrasopimus.

⁵⁷ FCI:n sääntöjen mukaan sen jäseneksi tai sopimuskuppaniksi voidaan hyväksyä tietyin edellytyksin vain yksi koiraorganisaatio kustakin maasta. Ks. FCI 2023a, artikkelit 8, 9 ja 10.

⁵⁸ Suomen Kennelliitto ry 2022, s. 9.

jotka muun muassa mahdollistavat nopeamman rekisteröintiprosessin. Tämän lisäksi jäsen, tietyt edellytykset täyttäessään, on oikeutettu edullisempaan rekisteröintitaksaan⁵⁹. Negatiivisen yhdistymisvapauden mukaan yhdistykseen ei ole pakko liittyä (PL 13 § mom. 2). Tästä johtuen kasvattajan ei tarvitse olla Kennelliiton jäsen saadakseen rotukoiranpentunsa rekisteröidyksi. Siitä huolimatta SKL:n säännöt ja ohjeet koskevat joiltain osin myös ei-jäseniä, mikäli he osallistuvat SKL:n toimintaan⁶⁰. Esimerkiksi SKL:n eettinen lautakunta voi määrätä SKL:n sääntöjen, ohjeiden tai määräysten rikkomusten perusteella seuraamuksia tai lisäseuraamuksia, joista jälkimmäinen kattaa myös ei-jäsenet. Lisäseuraamuksina voi olla näyttelyihin, kokeisiin ja kilpailuihin osallistumiskielto tai rekisteröintikielto, jotka voivat olla joko määräaikaista tai pysyviä.⁶¹ Kasvattaja, joka ei ole SKL:n jäsen, ei kuitenkaan tule itse tietoiseksi SKL:n normien sitovuudesta, jollei hän erikseen tutustu SKL:n sääntöihin tai koiran omistajan ja haltijan perusohjeeseen, sillä pentue ilmoituslomakkeessa eikä Koirarekisteriohjeessa ole tästä mitään mainintaa.

SKL:n jäseneksi liittyessään hyväksyttäväksi tulee sääntöjen lisäksi myös koiran omistajan ja haltijan perusohje, jonka mukaan myyjä sitoutuu käyttämään ensisijaisesti SKL:n laatimia vakioehtoisia myynti- ja sijoitussopimuksia tai vaihtoehtoisesti muuten saman samansisältöisiä kirjallisia sopimuksia⁶². Vapaaehtoinen kasvattajasitoumus pitää sisällään muutamia yksityiskohtaisempia normeja koskien koirien kasvatusta. Esimerkiksi kasvattaja sitoutuu kasvattamaan vain SKL:n rotukoirarekisteriin rekisteröitäviä koiria tavoitteenaan terveet, pitkäikäiset, yhteiskuntakelpoiset koirat, jotka sopivat rotumääritelmän mukaiseen käyttötarkoitukseen. Kasvattajasitoumuksen voimassaolo ei pääty automaattisesti, vaikka jäsenyys SKL:ssa päättyisikin, vaan se tulee erikseen kirjallisesti irtisanoa.⁶³ Kasvattajasitoumuksella on vaikutusta pentujen rekisteröintimaksun suuruuteen sekä pääsyyn Kennelliiton pentulistalle.

⁵⁹ Kasvattajan tulee olla myös kyseisen rodun rotujärjestön jäsen, allekirjoittanut kasvattajasitoumuksen sekä hänellä tulee olla kennelnimi. Ks. Suomen Kennelliitto ry 2024a.

⁶⁰ Suomen Kennelliitto ry 2019, 11 §.

⁶¹ Suomen Kennelliitto ry 2019, 16 §.

⁶² Suomen Kennelliitto ry 2021b, kohta 7.

⁶³ Suomen Kennelliitto ry 2021a.

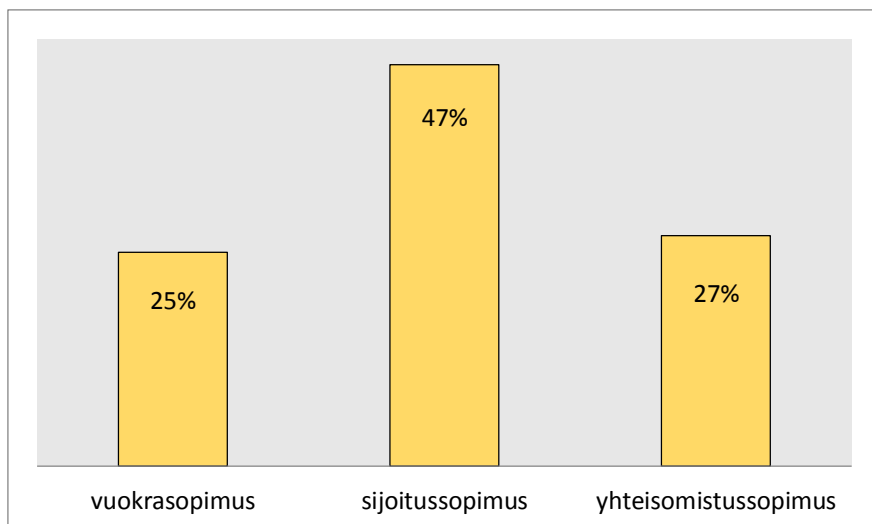
Sekä perussäännössä että kasvattajasitoumuksessa lupaudutaan opastamaan uutta omistajaa omistajailmoituksen tekemisessä Kennelliittoon. Koska omistaja päättää koiran jalostusoikeudesta, tulee omistajatiedot ilmoittaa SKL:n rekisteriin viimeistään silloin, kun jalostuskäyttö on ajankohtaista, sillä pentuetta ei voi rekisteröidä muu kuin SKL:n rekisteriin merkitty omistaja tai hänen erikseen valtuuttamansa henkilö. Jos omistajia on useita, tulee kaikkien antaa suostumuksensa. Pentueilmoitukseen tarvitaan hyväksyntä myös uroskoiran jalostusoikeuden haltijalta. Kennelliiton rekisteri ei kuitenkaan ole virallinen omistusoikeutta osoittava rekisteri, vaan se kertoo ainoastaan nimiperiaatteen mukaisen omistajaolettaman⁶⁴. Juridisesti katsottuna koiran omistusoikeus perustuu sopimukseen. Sopimuksia sovitaan toisinaan myös suullisesti, mutta riitatilanteissa niiden sisältö tai ylipäätään olemassaolo ovat vaikeasti toteennäytettävissä⁶⁵.

Kasvattajille suunnatun kyselyn perusteella on sijoitussopimus yleisin verrattuna muihin yhteistoimintasopimuksiin. Sijoitussopimuksia solmineista kasvattajista 76 % oli solminut sopimuksen nartun sijoituksesta. Vakiintuneen asemansa vuoksi sijoitussopimus saatetaan kokea muita sopimuksia todennäköisemmäksi keinoksi varmistaa koiran – erityisesti nartun – jalostuskäyttö tulevaisuudessa. Kennelliiton sijoituskoiria koskevat mallisopimukset ovat olleet käytössä jo 70-luvulta lähtien⁶⁶, mikä omalta osaltaan saattaa selittää niiden suosiota.

⁶⁴ Mikkola 2017, s. 6.

⁶⁵ Hemmo & Hoppu 2006/2022, luku 6, Sopimuksen syntyminen; Saarnilehto & Annola 2018, s. 68.

⁶⁶ *Kouvolan HO 1.6.2011/552* käsitteli riitaa koskien koiran omistusoikeutta. Todistajana kuultiin SKL:n silloista lakimiestä, joka kertoi sijoitussopimusten olleen käytössä jo pitkään, ks. s. 40.

Kuvio 2. Yhteistoimintasopimusten osuudet.

Erityyppisten yhteistoimintasopimusten luonteesta johtuen, myös niiden riskit poikkeavat jossain määrin toisistaan. Kuitenkin riskien realisoituessa saattaa kasvattajan aspektista lopputulema olla sama eli koiran jalostuskäyttö ei toteudu suunnitelman mukaisesti. Kyselyn mukaan 36 % kasvattajista oli jossain vaiheessa kohdannut ongelmia jonkun yhteistoimintasopimuksen osalla.

3.2 Sopimus jalostusoikeuden käytöstä

Yksi omistusoikeuden peruselementeistä on omistajan kompetenssi, joka tarkoittaa sitä, että omistaja voi määrätä esimerkiksi omistamansa esineen myynnistä, lahjoituksesta tai vuokraamisesta.⁶⁷ Koiran omistaja siis päättää myös omistamansa koiran jalostusoikeudesta. SKL:n koiran kauppaa koskevan vakiosopimuksen myyjää velvoittava ohjeistus kieltää myyjää pidättämästä koiran jalostusoikeutta kauppasopimuksella, mutta siitä voidaan sopia myöhemmin erillisellä Kennelliiton jalostusoikeuden luovutussopimuksella.⁶⁸

⁶⁷ Aarnio 1989, s. 299; Kartio 2001, s. 191–193; Kartio & Tammi-Salminen 2001/2019, jakso VI, luku 5, Omistusoikeuden käsite.

⁶⁸ Suomen Kennelliitto ry 2021g, s. 2.

Aiemmin käytössä ollut jalostusoikeuden luovutussopimuksen nimi muuttui uudistuksen yhteydessä sopimukseksi jalostusoikeuden käytöstä ja siihen lisättiin vakioehtoja⁶⁹, jotka puuttuivat lähes kokonaan aiemmasta versiosta. Sopimus on voimassa korkeintaan vuoden kerrallaan, joten tästä johtuen kyseistä sopimusta ei voida tehdä kovin nuoresta yksilöstä. Sopimuksen tekohetkellä sopimuskohteesta tiedetään sen täyttävän jo jalostukseen vaadittavat kriteerit joko osittain tai peräti kokonaan, mikäli omistaja on hankkinut koiralleen meriittejä, kuten esimerkiksi rodun PEVISA-ohjelman⁷⁰ vaatimia tuloksia tai muutoin rodulle yleisesti tehtäviä terveystuloksia. Jalostusoikeuden käyttö-sopimus on kasvattajalle yksi keino hankkia jalostusmateriaalia.

Koska käyttöoikeus perustuu sopimukseen, jossa omistajalle maksetaan korvaus, voitaneen sopimus määrittää vuokrasopimukseksi. Vuokra käyttöoikeutena edellyttää kuitenkin useimmiten hallintaa⁷¹. Jalostusoikeuden vuokrassa sopimuskohteen konkreettinen hallinta on yleensä pidempi narttukoiran osalta. Kun puhutaan irtaimen esineen vuokrasta, tarkoitetaan sillä monesti käyttöleasingiä. Käyttöleasing eroaa rahoitusleasingistä erityisesti siinä, että vuokrakauden pituus on verrattain melko lyhyt. Säännöksiä irtaimen esineen vuokrasta tai käyttöleasingistä on hyvin vähäisessä määrin, joten niihin soveltuvat yleiset sopimusoikeudelliset säännökset – kuten esimerkiksi OikTL:n säännökset – sekä muut sopimusoikeudelliset periaatteet.⁷² Koska vakioehtojen mukaan kyse on kertaluonteisesta jalostuskäytöstä, voidaan jalostusoikeuden käytösopimuksen tulkita olevan käyttöleasingsopimus. Leasing terminä on myös vakiintunut vuokra-termin lisäksi. Tässä tutkielmassa käytetään jälkimmäistä.

⁶⁹ Suomen Kennelliitto ry 2021e, s. 2.

⁷⁰ Ks. Pietikäinen 2020, s. 114 ja s. 120 ja Suomen Kennelliitto ry 2024b. PEVISA-ohjelmat ovat rotuyhdistysten päättämiä pentueen rekisteröinnin ehtoja, jotka koskevat useimmiten vanhempien terveystuloksia. PEVISA-ohjelmassa voidaan lisäksi asettaa muun muassa jälkeläismäärälle rajoituksia tai edellyttää vanhemmilta luonnetta määrittäviä testejä. Esimerkiksi rottweilerin pentujen vanhemmilta edellytetään ennen astutusta suoritettua luonnekuvausta tai luonnetestiä, jollei kyseessä ole virkakoira. Kaikilla roduilla ei ole PEVISA-ohjelmaa.

⁷¹ Kartio 2001, s. 192; Saarnilehto 2001/2019, jakso VII, luku 3, Vuokrasopimus.

⁷² Saarnilehto 2001/2019, jakso VII, luku 3, Vuokrasopimus; Tuomisto 2001/2019, jakso VII, luku 6, Leasing; Hemmo & Hoppu 2006/2022, luku 11, Irtaimen vuokra; Hoppu ja muut 2020, s. 180 ja s. 193.

Vakiosopimuksen ensimmäisellä sivulla on sopimuskohteen ja sopijapuolten tietojen lisäksi vapaamuotoisesti täytettävä kenttä, johon sopijapuolten tulisi kirjata vuokran vastikkeen määrä sekä tarvittaessa määräytymisperusteet, mikäli esimerkiksi pentumäärällä on siihen vaikutusta. Vastikkeen määrä voi olla sidottu kokonaan tai osittain pentujen määrään tai se voi olla pentumäärästä riippumaton kiinteä summa tai esimerkiksi pentu. Vakiintunutta käytäntöä ei vastikkeen määrästä eikä määräytymisperusteista ole. Muilta osin noudatetaan seuraavalla sivulla olevia vakioehtoja, jos osapuolet eivät erikseen ole muuta sopineet. Vaikka samaa sopimuslomaketta käytetään sekä uros- että narttukoirille, painottuvat vakioehdot narttukoiran jalostusoikeuden vuokraan. Esimerkiksi vakioehdoissa ei oteta huomioon tilannetta, että vuokraajalla olisi mahdollisuus pitää uroskoiraa hallussaan tietyn pituisen ajan astutusta varten. Kasvattajakyselyn tuloksien mukaan vuokrasopimuksia solmineista kasvattajista 84 % oli tehnyt sopimuksen narttukoirasta, joten sen voidaan katsoa olevan huomattavasti yleisempää kuin jalostusoikeuden vuokrasopimus uroskoiran osalta.

Sopimusehdoissa on myös kieltö, että omistajalla itsellä ei ole oikeutta käyttää koira jalostukseen sopimuksen voimassaoloaikana. Koska omistajalla ei sopimusaikana ole käyttöoikeutta, voidaan tulkita hänen vuokranneen sen sopimuskumppanilleen määräajaksi eli ehtojen mukaan maksimissaan vuodeksi, vaikka sopimusobjektin hallinta ei olisikaan konkreettisesti siirtynyt vuokraajalle. Kyseisen ehdon voidaan katsoa kieltävän vastaavan sopimuksen tekemisen samanaikaisesti jonkun toisen kanssa, vaikka siitä ei ole erikseen sopimusehdoissa mainittu. Kauppakaaren (31.12.1734/3) 13 luvusta löytyy joitain säännöksiä irtaimen esineen vuokrasta. Esimerkiksi KK 13 luvun 2 § suojaa ensimmäistä vuokraajaa.

Koska SKL:n vakiosopimus koiran kaupasta kieltää myyjää pidättämästä koiran jalostusoikeutta⁷³, joutuu kasvattaja ottamaan riskin siitä, ettei myytyä koira ole mahdollista saada jalostuskäyttöön tulevaisuudessa. Sopimusvapauden periaatteen mukaisesti omistajalla on oikeus päättää kenen kanssa solmii sopimuksen ja yhtäläillä oikeus päät-

⁷³ Suomen Kennelliitto ry 2021g, s. 2.

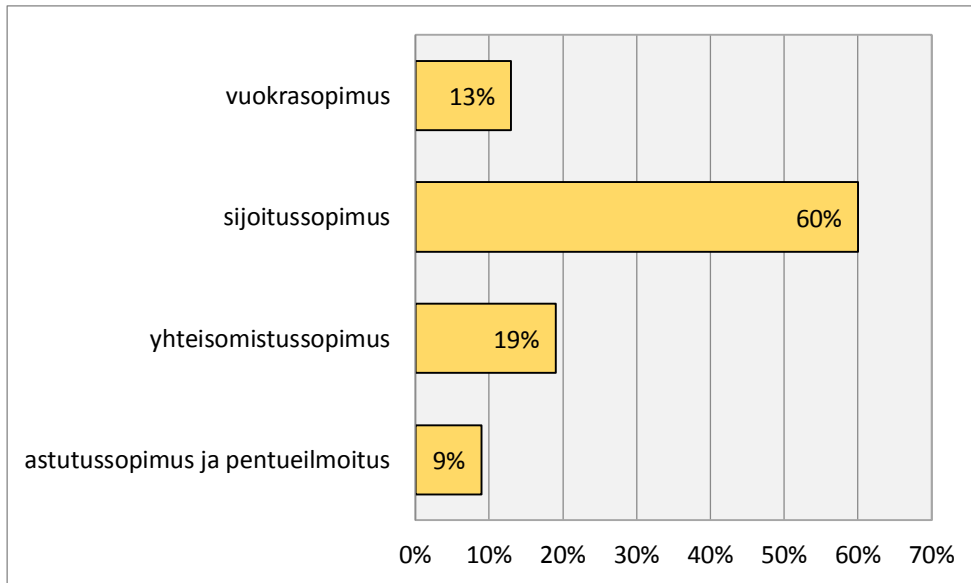
tää olla solmimatta sopimuksia⁷⁴. Sopimusneuvottelut käynnistyvät yleensä siinä vaiheessa, kun pentueen suunnittelu aloitetaan. Neuvottelut saattavat kariutua jo alkuvaiheessa esimerkiksi siihen, ettei omistajaperhe halua olla erossa lemmikistään, joka narttukoiran osalta on keskimäärin kaksi kuukautta, sillä emoa ei saa erottaa pennuisiaan ennen niiden täytettyä seitsemän viikkoa⁷⁵. Omistajaperhe saattaa myös olla haluton vuokraamaan narttukoiraansa jalostukseen sen menettämisen pelosta, esimerkiksi synnytyskomplikaation seurauksena. Myös henkilökemiat saattavat olla yhtenä syynä siihen, miksi sopimusneuvottelut eivät etene alkua pidemmälle.

Jos kuitenkin sopimusneuvotteluissa päästään yhteisymmärrykseen, kirjallinen sopimus laaditaan yleensä lähellä astutusajankohtaa tai viimeistään itse astutusajankohtana. Pentuetta rekisteröitäessä tulee Kennelliittoon toimittaa molempien osapuolten allekirjoittama vakiolomake. Vaihtoehtoisesti pentueen rekisteröinti voidaan suorittaa myös sähköisesti.

Kasvattajille kohdistetun kyselyn perusteella jalostusoikeuden vuokrasopimuksista syntyy suhteellisesti vähiten sopimusriitoja. Seuraavasta kuviosta käy ilmi, että vain 13 % vuokrasopimuksen solmineista kasvattajista on joskus kohdannut ongelmia kyseisen sopimustyyppin osalta. Suurin riski kasvattajan näkökulmasta lienee se, että saadaanko sopimusneuvottelut vietyä onnistuneesti loppuun asti, jotta voidaan solmia molempien osapuolten kannalta kohtuullinen sopimus.

⁷⁴ Hemmo & Hoppu 2006/2022, luku 4, Sopimuskumppaneiden valinta; Saarilehto & Annola 2018, s. 17.

⁷⁵ Suomen Kennelliitto ry 2021e, s. 2.

Kuvio 3. Yhteistoimintasopimusten ongelmien jakautuminen sopimustyypeittäin.

Mikäli molemmat osapuolet ovat SKL:n jäseniä, voi jalostusoikeuden luovuttaa myös Kennelliiton sähköisen Omakoira-sovelluksen välityksellä. Järjestelmässä syötetään vuokraajan jäsennumeron ja nimen lisäksi myös jalostuspartnerin rekisterinumero. Ennen tallennusvaihetta on näkyvässä huomiolaatikko, jossa Kennelliitto suosittelee tekemään lisäksi myös molempien sopijapuolien allekirjoittaman kirjallisen sopimuksen, jossa ehdot ovat yksilöity. Koska jalostusoikeuden luovutus sähköisen järjestelmän kautta mahdollistaa tilanteen, jossa ei sopimusehdoista ole välttämättä etukäteen sovittu, sisältää se riskin esimerkiksi korvauksen suuruudesta johtuvasta erimielisyydestä. Pentueen rekisteröintiin se ei kuitenkaan vaikuta, mikäli jalostusoikeus on jo ehditty luovuttaa sähköisesti.

Omakoira-sovellusta ilmoitti kyselyn perusteella käyttäneensä 78 % vastaajista. Näistä yli puolet (55 %) oli käyttänyt sovellusta jalostusoikeuden vuokrasopimusten osalta. Kasvattajia, jotka eivät olleet sopineet erikseen muista ehdoista joko kirjallisesti tai suullisesti jalostusoikeuden vuokrasopimuksia tehdessään, oli 8 %. Ongelmia ei ollut kuitenkaan ilmennyt kuin yhdellä yksittäisellä kasvattajalla, joka ei muista ehdoista ollut erikseen sopinut.

3.3 Sijoitussopimus

3.3.1 Sopimuksen pääasialliset elementit

Sijoitussopimus on pitkäkestoinen sopimus, jolla kasvattaja voi varmistaa sopimuskohteen jalostuskäytön tulevaisuudessa. Kasvattajalla on oikeus päättää, käyttääkö hän koiraa jalostukseen, toki SKL:n vahvistamien sääntöjen⁷⁶ puitteissa. Sopimus päättyy, kun koira täyttää viisi vuotta tai aiemmin, kun vakioehtojen mukainen jalostusoikeus on käytetty. Kennelliiton pyrkimyksenä on ollut laatia vakioehtoiset sopimus pohjansa kohtuusperiaatteen mukaisiksi, jotta osapuolten välinen sopimustasapaino toteutuisi. Uros- ja narttukoiran sijoittamiselle on olemassa omat mallipohjansa⁷⁷. Käytännössä ne poikkeavat toisistaan vain pentuemäärältään. Sijoitussopimuksen osapuolia kutsutaan luovuttajaksi ja vastaanottajaksi. Luovuttaja on omistaja, joka luovuttaa koiran hallintaoikeuden vastaanottajalle.

Sijoitussopimuksessa korostuu sopijapuolten keskinäinen luottamus ja yhteistoiminta, jotka ovat sopimuslojaliteetin tuntomerkkejä⁷⁸. Lojaliteettiperiaate on yksi sopimusoi-
keuden kantavista periaatteista ja sillä on suuri merkitys pitkäkestoisissa sopimuksis-
sa⁷⁹. Lojaliteettivelvollisuus tarkoittaa sitä, että sopijapuolten tulee ottaa huomioon
myös vastapuolen edut, ja näin ollen myötävaikuttaa omalla toiminnallaan sopimukses-
sa pysyminen ja sen tarkoituksen toteutuminen⁸⁰. Lojaliteettivelvollisuus koskee mo-
lempia osapuolia, mikä tarkoittaa sitä, että myös vastaanottajan tulee toiminnallaan
edesauttaa sopimuksen tarkoituksen toteutumista.

⁷⁶ SKL:n jalostusstrategiassa sekä rekisteröintiohjeessa on kiellettyä käyttää jalostukseen koiria, joilla on terveystutkimuksista asteikon huonoin tulos. Lisäksi on kiellettyä parittaa muun muassa lähisukulaisia sekä muita tieteellisesti todistettuja saman haitallisen ominaisuuden omaavia yksilöitä, ks. Pietikäinen 2020, s. 115–116.

⁷⁷ Suomen Kennelliitto ry 2021c; Suomen Kennelliitto ry 2021d.

⁷⁸ Saarnilehto & Annola 2018, s. 25.

⁷⁹ Karhu & Tolonen 2001/2019, jakso I, luku 3, Yleiset periaatteet.

⁸⁰ Mähönen 2001/2019, jakso I, luku 3, Lojaliteettivelvollisuus ja tiedonantovelvollisuus; Kaisto & Lohi 2013, s. 6.

Sijoitussopimus pitää sisällään dynaamiselle sopimukselle ominaisia piirteitä, joskin itse vakiosopimus on luonteeltaan kuitenkin staattinen, sillä sopimusehdot on pyritty laatimaan sitoviksi ilman myöhemmin täydennettävää sisältöä. Koska useimmiten sopimuskumppani on kuluttaja, jolla harvoin on riittävää tietoa dynaamisesta sopimuksesta, on kohtuusperiaatteen mukaisesti sopimus laadittava klassiseen malliin staattiseksi. Tällöin sopimusvelvoitteet on helpompi ymmärtää, kun ne ovat määritetty lopullisiksi jo ennen sopimuksen solmimista. Sijoitussopimuksen dynaamiseksi piirteeksi voidaan kuitenkin luokitella ehto, joka lykkää omistusoikeuden siirtymistä.⁸¹

Sijoitussopimuksen vakuusmaksulla on dynaamisuuden kannalta samankaltaisia piirteitä kuin käsirahalla. Käsirahan katsotaan tuottavan sopimussuhteeseen dynaamisuutta muun muassa sen vuoksi, että sen vaikutus ulottuu sopimuksen kariutumisen jälkeiseen aikaan eräänlaisena vahingonkorvauksena⁸². Yhtäältä vakuusmaksu vahvistaa sitovuutta sopimuksen tarkoitukseen, sillä vastaanottaja on oikeutettu saamaan sen takaisin jalostuskäytön jälkeen. Toisaalta, jos vakuusmaksu jää luovuttajalle siitä syystä, että sopimuksen tarkoitus ei toteudu vastaanottajan toimesta, voidaan sitä tulkita eräänlaiseksi vahingonkorvaukseksi tai ainakin osaksi sitä. Kennelliiton vakiosopimuksen mukaan kohtuulliseksi vakuusmaksuksi katsotaan enimmillään puolet koiran kauppahinnasta⁸³.

Sijoitussopimus määritellään SKL:n kasvattajan peruskurssin materiaalisissa koirankaupaksi lykkäävin ehdoin⁸⁴, sillä koiran omistus- ja hallintaoikeus eivät siirry samanaikaisesti. Kuluttajariitalautakunnan tulkintalinja sijoitussopimuksen osalta on ollut yhteneväinen SKL:n määritelmään nähden, ja hyvin usein myös tuomioistuinratkaisussa on päädytty sijoitussopimusta tulkitsemaan irtaimen kauppana lykkäävin ehdoin. Omistusoikeuden luovuttaminen raha- tai esinevastiketta vastaan on yksi kaupan tunnus-

⁸¹ Annola 2003, s. 87, s. 158 ja s. 346.

⁸² Annola 2003, s. 156–157.

⁸³ Suomen Kennelliitto ry 2021c, s. 1; Suomen Kennelliitto ry 2021d, s. 1.

⁸⁴ Suomen Kennelliitto ry 2024c, s. 106.

merkeistä⁸⁵. Oinonen on kuitenkin tullut pro gradu -tutkielmassaan päätelmään, että sijoitussopimuksen määrittely koiran kaupaksi lykkäävin ehdoin on harhaanjohtava. Tätä hän perustelee muun muassa sillä, ettei sopimussuoritteena välttämättä synny rahallista tai muuta vastikkeellista transaktiota, jolloin ei voida puhua kaupasta. Jalostuskäyttöäkään ei voida katsoa sopimussuoritteena, sillä jalostusoikeus ei ole missään vaiheessa kuulunut vastaanottajalle. Hän näkee sijoitussopimuksessa myös lahjan piirteitä.⁸⁶

Omistusoikeuden luovuttaminen ilman vastiketta on lahja, ja se on yksipuolinen oikeustoimi⁸⁷. Mikäli sijoituskoirasta ei suoriteta vakuusmaksua eikä sopimuksen mukaisia pentueita teetetä, siirtyy omistusoikeus vastikkeetta vastaanottajalle. Tällöin voitaisiin tulkita kyseessä olevan lahja irtaimen kaupan sijaan. Koska sijoitussopimusta ei voida yksiselitteisesti tulkita kauppasopimukseksi, sillä se sisältää useita erilaisia elementtejä, toteaa Oinonen loppupäätelmänään sijoitussopimuksen olevan tyypiltään sekatyypinen sopimus⁸⁸. Sekatyypisessä sopimuksessa katsotaan olevan elementtejä useammasta kuin yhdestä sopimustyyppistä⁸⁹.

Vaikka käytännössä sijoitussopimusta tulkitaan lähes poikkeuksetta omistuksenpidätysehtoisena kauppana, jonka lopputulemana koiran omistusoikeus siirtyy vastaanottajalle, antaa sijoitussopimus tilaa muunkinlaiselle tulkinnalle tapauksesta riippuen. Viimekädessä kuitenkin sopimuksen sisältö on ratkaisevana tekijänä sopimustyyppiä määriteltäessä eikä sen otsikko⁹⁰. Tapauksessa *Helsingin HO 8.10.2020/1367* sijoitussopimusta tulkittiin hyvin poikkeuksellisella tavalla.

Helsingin HO 8.10.2020/1367: Luovuttaja valitti KäO:n tuomiosta hovioikeuteen. Koirasta oli laadittu sijoitussopimus SKL:n vakioehtoiselle mallilomakkeelle, mutta ikäraja oli jo täyttynyt. KäO:ssa asiaa käsiteltiin hallintaoikeuden palauttamisena, sillä luovuttaja oli yk-

⁸⁵ Wilhelmsson ja muut 2006, s. 6.

⁸⁶ Oinonen 2013, s. 19 ja s. 30.

⁸⁷ Halila & Hemmo 2008, s. 31.

⁸⁸ Oinonen 2013, s. 34.

⁸⁹ Halila & Hemmo 2008, s. 23; Saarnilehto & Annola 2018, s. 14.

⁹⁰ Halila & Hemmo 2008, s. 17.

sipuolisesti purkanut sopimuksen sekä kieltäytynyt palauttamasta koira vastaanottajalle. HO tuli siihen päätelmään, että kyseessä ei ollut irtaimen esineen kauppa, vaan sopimus oli luonteeltaan palvelussopimus siihen saakka, kunnes koira on synnyttänyt sopimuksen mukaisen pentueen tai ikäraja olisi tullut täyteen. HO lausui perusteluissaan, että koira on ollut sijoitettuna vastaanottajan kasvatettavaksi jalostuskäyttöä silmälläpitäen, joten koira olisi tullut hoitaa niin hyvin, että jalostuskäyttö on mahdollista toteuttaa. Vastaanottaja ei kuitenkaan ollut huolehtinut koirasta eläinsuojelusäännösten mukaisesti, eikä ollut ottanut riittävästi huomioon luovuttajan etuja sopijapuolena, joten menettelyä on pidettävä olennaisena sopimusrikkomuksena. Tästä johtuen luovuttajalla on ollut oikeus purkaa sopimus vakuusmaksua palauttamatta. HO:n tuomiolauselmassa todettiin yksimielisesti, että KäO:n tuomio perutaan ja luovuttaja vapautetaan velvollisuudesta palauttaa koira vastaanottajalle.

Helsingin HO päätyi tulkitsemaan sijoitussopimusta KSL:n 8 luvun mukaisena palvelussopimuksena irtaimen kauppasopimuksen sijaan. Normia ei kuitenkaan voitu soveltaa, sillä HO katsoi molempien osapuolten olevan elinkeinonharjoittajia. Vastaanottajan katsottiin kuitenkin syyllistyneen olennaiseen sopimusrikkomukseen, jotka perustui niin eläinsuojelusäännösten vastaiseen toimintaan kuin lojaliteettivelvollisuuden laiminlyöntiin. Koira jäi luovuttajalle ja vastaanottaja tuomittiin suorittamaan sekä omat että luovuttajan oikeudenkäyntikulut, joiden yhteissumma oli kohonnut yli 40 000 €:oon. Valituslupaa haettiin korkeimmasta oikeudesta, mutta sitä ei myönnetty, joten hovioikeuden päätös jäi voimaan.

Nykyisissä sijoitussopimuksissa on pyritty tuomaan aiempaa selkeämmin esiin sellaisia tulkinnanvaraisia ehtoja, joista on yleisimmin aiheutunut sopimusriitoja. Tämä on luonnollisesti johtanut siihen, että sopimuslomake pidentyi yksisivuisesta kolmesivuiseksi. Pitkän sopimuksen riskinä on se, ettei sopimuksen sisältöön syvennyttä kunnolla. Yleisimmin tulkintariitoja ovat aiheuttaneet omistus- ja hallintaoikeuksien sisältö sekä osapuolten purkioikeus sopimusrikkomustilanteessa. Hallintaoikeuden sisältöä on lyhyesti selkiytetty ja selvennetty, ettei vastaanottajalla ole sopimuksen voimassaoloaikana oikeutta myydä koira eikä käyttää sitä jalostukseen⁹¹. Myös sopimuksen tarkoitus on ilmaistu selkeästi. Edellä mainittujen tulkintariitojen aiheiden perusteella sijoitussopimuksen pääasialliset elementit voidaan tiivistää olevan sopimuksen tarkoitus, omistaja hallintaoikeuden sisältö sekä sopimuksen voimassaolo erilaisissa tilanteissa.

⁹¹ Suomen Kennelliitto ry 2021c, s. 1–2; Suomen Kennelliitto ry 2021d, s. 1–2.

Sopimusehdoissa on yksilöity tarkemmin, millaisiin toimenpiteisiin voi kukin osapuoli ryhtyä, mikäli kokee sopimusrikkomuksen aktualisoituneen. Lisäksi ehdoissa on selkeäsanaisesti mainittu, että sopimusrikkomustilanteissa ei kumpikaan osapuoli voi päättää sopimusta yksipuolisesti eikä koiraa voi ottaa pois toiselta osapuolelta ilman yksimielisyyttä ja kirjallista sopimusta. Sopimusehdoissa on myös selvennetty, miten erimielisyydet tulee ratkaista. Ennen riidanratkaisuelimiin turvautumista on ensisijaiseksi keinoiksi mainittu keskinäiset sopimusneuvottelut. Molempia sopijapuolia tyydyttävä neuvottelutulos voi antaa mahdollisuuden yhteistoiminnan jatkumisen sopimuksen pääasiallisen tarkoituksen saavuttamiseksi⁹².

3.3.2 Omistus- ja hallintaoikeus

Sijoitussopimuksessa osapuolten oikeudet ja velvollisuudet perustuvat omistus- ja hallintaoikeuksiin. Jalostusoikeuden on katsottu sisältyvän omistusoikeuteen. Omistusoikeutta on luonnehdittu yhdeksi oikeusjärjestelmämme avainkäsitteeksi⁹³, eikä siitä ole yleisiä säännöksiä⁹⁴. Sen lisäksi, että omistusoikeus on laajin ja keskeisin varallisuusoi-
keuksista⁹⁵, on se myös esineoikeuksista yksi keskeisimmistä⁹⁶, sillä vain esine voi olla omistusoikeuden kohteena⁹⁷.

Omistusoikeus koostuu kolmesta eri komponentista. Hallintaoikeus tarkoittaa sitä, että esineen omistajalla on oikeus käyttää esinettä. Esineen tulee olla luovutuskelpoinen, jotta omistaja voi käyttöoikeutensa lisäksi määrätä siitä haluamallaan tavalla esimerkiksi myymällä tai muulla tavoin luovuttamalla. Tätä nimitetään omistajan kompetenssiksi. Dynaamisella suojalla tarkoitetaan sitä, että luovutuksensaaja (uusi omistaja) nauttii

⁹² Hemmo 2005, s. 359–360.

⁹³ Aarnio 1989, s. 291.

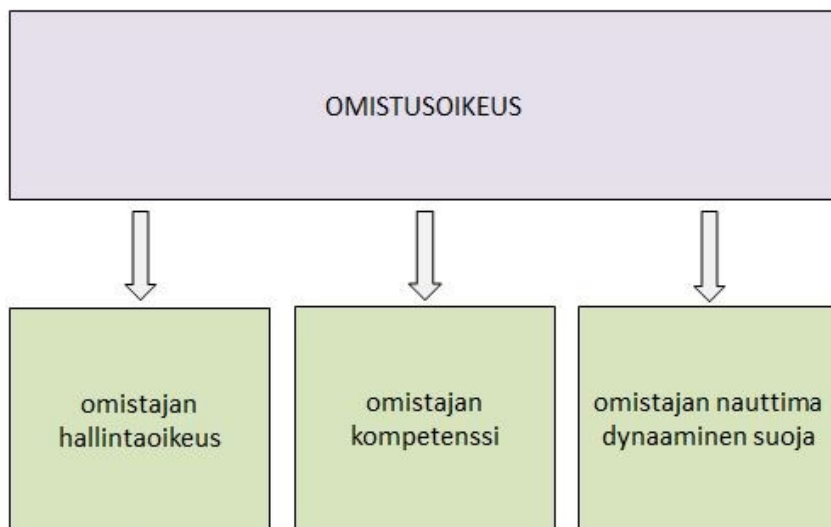
⁹⁴ Kartio 2001, s. 183.

⁹⁵ Kartio & Tammi-Salminen 2001/2019, jakso I, luku 2, Varallisuusoi-
keudet.

⁹⁶ Kartio 2001, s. 114; Hoppu ja muut 2020, s. 96.

⁹⁷ Kartio 2001, s. 187.

suojaa ulkopuolisia tahoja vastaan, kuten luovuttajan ulosmittaus- ja konkurssivelkojia vastaan.⁹⁸

Kuvio 4. Omistusoikeuden peruselementit.

Esineoikeuden yksi peruskäsitteistä on hallinta, sillä se merkitsee valtasuhdetta esineeseen, ja on siten havaittava puoli esineoikeudessa⁹⁹. Sijoitussopimuksen mukaan koiran hallintaoikeus kuuluu vastaanottajalle, joka on omistajan kompetenssin suomin oikeuksin luovutettu toiselle osapuolelle. Vastaanottajalla on siis käyttöoikeus esineeseen, mikä tarkoittaa rajoitettua esineoikeutta¹⁰⁰. Rajoitus koskee esimerkiksi sitä, että haltijalla ei ole oikeutta myydä koiraa eteenpäin, sillä omistajan kompetenssin suoma luovutusoikeus esineeseen puuttuu.

Omistusoikeutta suojataan niin Suomen perustuslain (11.6.1999/731) 15 §:ssä kuin Euroopan Unionin perusoikeuskirjan (2000/C 364/01) 17 artiklassa.

Jokaisella on oikeus nauttia laillisesti hankkimastaan omaisuudesta sekä käyttää, luovuttaa ja testamentata sitä. – –

⁹⁸ Aarnio 1989, s. 299; Kartio 2001, s. 191–193; Kartio & Tammi-Salminen 2001/2019, jakso VI, luku 5, Omistusoikeuden käsite.

⁹⁹ Kartio 2001, s. 142; Kaisto & Lohi 2013, s. 63.

¹⁰⁰ Kaisto & Lohi 2013, s. 53.

EU:n perusoikeuskirjan 11–12 artiklassa on mainittu, ettei keneltäkään saa riistää hänen omaisuuttaan kuin vain erikseen määritellyissä poikkeustapauksissa. Tekijä voidaan tuomita omistajan oikeuksia loukkaavasta käyttäytymisestä esimerkiksi rikoslain (19.12.1889/39, RL) luvuissa 28 ja 35 olevien säännösten perusteella¹⁰¹.

Tapauksessa *Itä-Suomen HO 16.8.2007/955* sijoituskoiran haltija vaati Joensuun *KäO:n 27.2.2007 07/346* tuomion hylkäämistä sillä perusteella, että rikosnimikkeen tunnusmerkistö ei täyty eikä vastapuolelle (luovuttaja) ollut tapahtumasta aiheutunut vahinkoa, sillä koiran omistusoikeus olisi siirtynyt lähiaikoina hänelle.

Itä-Suomen HO 16.8.2007/955: vastaanottaja oli myynyt hallussaan olleen koiran oikeudettomasti eteenpäin sijoitussopimuksen voimassaoloaikana. HO vahvisti KäO:n langettaman sakkorangaistuksen vastaanottajalle, mutta oikaisi rikosnimikkeen lievistä peitoksesta lieväksi kavallukseksi.

Muutosvaatimuksen vastustamisen lisäksi sijoituskoiran luovuttaja oli vaatinut HO:n velvoittamaan vastaanottajaa suorittamaan hänelle koiran arvon sekä puhelinkulujaan. Lisäksi luovuttaja oli lausunut, ettei koiran omistusoikeus olisi siirtynyt vastaanottajalle, koska sijoitussopimuksen ehtoja oli rikottu olennaisesti, joten sijoitussopimus olisi tullut purkaa ja koira palauttaa luovuttajalle. HO jätti luovuttajan vaatimukset tutkimatta, sillä hän ei ollut erikseen valittanut KäO :n tuomiosta.

Omistusoikeuden lisäksi myös hallinta saa suojaa. Jollei laki erikseen anna oikeutusta, niin esineen hallintaa ei saa riistää. Kyseessä on yleinen omankädenavun kieltö, joka tarkoittaa sitä, että itse ei saa ryhtyä palauttamaan esineen hallintaa itselleen tiettyjä poikkeustilanteita lukuun ottamatta.¹⁰² Maksimirangaistukseksi omankädenoikeudesta on säännelty kuusi kuukautta vankeutta (RL 17 luku 9 §).

Tapauksessa *Vaasan HO 9.4.2010/447* oli kyse siitä, oliko luovuttaja syyllistynyt omankädenoikeuteen noutaessaan sijoituskoiran vastaanottajalta eikä ollut suostunut pa-

¹⁰¹ Kaisto & Lohi 2013, s. 64.

¹⁰² Kartio 2001, s. 146.

lauttamaan sitä. *Mustasaaren KäO 1.10.2009 09/765* oli ratkaissut tapauksen vastaajan (luovuttaja) hyväksi. Valittaja (vastaanottaja) vaati ensisijaisesti KäO:n tuomion kuomamista. Valittaja esitti perusteluissaan, että KäO oli arvioinut näytön väärin ja soveltanut virheellisesti rikoslain omankädenoikeutta käsittelevää säännöstä. Toissijaisesti valittaja vaati tuomiota hallinnan loukkauksesta, josta on säännelty RL 28 luvun 11 §:ssä.

Vaasan HO 9.4.2010/447: Tapauksessa oli kyse siitä, oliko luovuttaja syyllistynyt RL 17:9 säänneltyyn omankädenoikeuteen noutaessaan sijoituskoiran vastaanottajalta ilman tämän suostumusta. HO totesi osapuolten kertomukset tietyiltä osin ristiriitaisiksi, mutta katsoi kuitenkin, että valittajan (vastaanottaja) kertomus oli johdonmukaisempi eikä vastapuoli kyennyt sitä horjuttamaan. HO tuli ratkaisussaan toiseen lopputulokseen kuin KäO, ja luovuttaja tuomittiin sakkorangaistukseen omankädenoikeudesta.

KäO oli sitä vastoin katsonut, että syyttäjä ei ollut kyennyt näyttämään toteen, ettei vastaajan (luovuttaja) kertomus suullisesta sijoitussopimuksen purkamisesta olisi pitänyt paikkaansa. Koska rikos- ja siviiliprosessit käsitellään separaatio- eli erillisyyperiaatteen mukaisesti erillisissä oikeudenkäynneissä¹⁰³, oli vastaanottaja nostanut myös siviilikanteen. Kyseinen kanne kuitenkin peruttiin *Pohjanmaan KäO:n päätöksellä 28.1.2011 11/630* osapuolten ilmoitettua päässeensä sovintoon vahingonkorvauksista.

Mikäli sopijapuolet eivät ole selvillä omistus- ja hallintaoikeuksien sisällöstä, saattaa tilanne eskaloitua nopeastikin. Esimerkkinä tapaus, jossa luovuttaja oli ilmoittanut purkavansa sijoitussopimuksen, jonka solmimisesta oli kulunut alle kuukausi. Kyseessä oli vastaanottajan ensimmäinen koira sekä luovuttajan ensimmäinen sijoitussopimus. *Satakunnan KäO 12.2.2010 10/1418* hylkäsi luovuttajan nostaman kanteen, joka koski vastaanottajan olennaista sopimusrikkomusta. Kantaja esitti väitteensä tueksi pitkän luettelon erinäisistä asioista, joihin vaikuttaminen häneltä oli evätty, kuten esimerkiksi koiran henkisen ja fyysisen kehityksen seuraaminen sekä koiran koulutukseen vaikuttaminen. Tämän lisäksi kantaja katsoi, ettei hänellä ollut mahdollista tehdä päätöksiä koiran ruokinnasta eikä oikeasta liikunnan määrästä ja laadusta. Molemmat

¹⁰³ Rantala 2021, s. 333.

osapuolet ilmaisivat tyytymättömyytensä käräjäoikeuden tuomioon, joten asia siirtyi Vaasan hovioikeuden käsiteltäväksi.

Vaasan HO:n tuomiossa 24.2.2011/241 oli kyse luovuttajan oikeudesta purkaa sijoitus-sopimus, sekä siitä, että vastaanottaja oli kokenut luovuttajan lukuisat yhteydenotot ja suulliset ohjeistukset epämukaviksi, mikä oli lopulta johtanut osapuolten riitautumiseen. HO totesi, että suullisten ehtojen sisällyttämistä kirjalliseen sopimukseen tulisi välttää, koska sisällön tulkinta vaihteli osapuolten välillä ja suulliset ehdot ovat muutoinkin vaikeasti toteennäytettävissä. Olennaisen sopimusrikkomuksen tueksi ei ollut luovuttajan oman kertomuksen lisäksi muuta näyttöä, joten HO ei nähnyt syytä muuttaa KäO:n tuomiota kuin oikeudenkäyntikuluja kohtuullistamalla. Päteväksi purkuperusteeksi ei kuitenkaan riittänyt sopijapuolten keskinäinen riitautuminen.

Yksi luovuttajan perusteista molemmissa oikeusasteissa oli se, ettei hän ei saanut nähdä sijoituskoiraansa riittävästi, joten hän katsoi, että häneltä evättiin mahdollisuus vaikuttaa koiran kehitykseen siten, ettei jalostus- ja näyttelykäyttö olisi mahdollista ilman sopimuksen purkamista. Sijoitussopimuksissa saattaa toisinaan piillä vaara jopa perustuslain antaman yksityiselämän suojan loukkaamiseen (PL 10 §). Voidaankin katsoa, että yksi kohtuutta koskeva periaate on se, ettei sopimuksella tule voida kohtuuttomasti puuttua sopijapuolen yksityisyyteen¹⁰⁴. Sijoituskoiran vastaanottajan ei siis tarvitse olla jatkuvasti luovuttajan tavoitettavissa eikä yhteydenpito saa muodostua häiritseväksi.

Hallinto-oikeuteen voidaan katsoa kuuluvan myös esineestä saatava tuotto, mukaan lukien eläinten poikaset¹⁰⁵, ellei niistä ole sopimuksessa toisin sovittu. Koska sijoitussopimuksen tarkoituksena on koiran jalostuskäyttö omistajan lukuun, on jalostusoikeudesta erikseen sovittu vakioehdoissa. Koiran omistusoikeus siirtyy vastaanottajalle, kun sopimuksen mukaiset pentueet on teetetty tai viimeistään silloin, kun sopimuksessa mainittu ikäraja täyttyy. Sijoitussopimuksen mukaiseksi pentueeksi ei kuitenkaan laske-ta sellaista pentuetta, josta yksikään pennuista ei saavuta seitsemän viikon ikää. Tällai- sessa tilanteessa sopimuksen oikeuttavaa pentuetta ei siis katsota käytetyn, mikäli so- pimuksen päättävä ikäraja ei ole täyttynyt.

¹⁰⁴ Wilhelmsson 2008, s. 217.

¹⁰⁵ Kartio & Tammi-Salminen 2001/2019, jakso VI, luku 4, Oikeus tuottoon ja korvaukseen esineeseen pannuista kustannuksista.

Hallintaoikeuteen katsotaan lähtökohtaisesti kuuluvan myös koiran näyttely-, koe- ja kilpailuoikeudet, mutta vakioehdoissa näitä oikeuksia on rajoitettu. Luovuttajalla on oikeus viedä koira kyseisiin tapahtumiin korkeintaan kuusi kertaa vuodessa, joista tulee sopia kirjallisesti 30 päivää ennen tapahtumaa. Koska tuloksilla saattaa olla vaikutusta kyseisen koiran jalostusarvoon, on ristiriitatilanteessa luovuttajan oikeudet etusijalla. Joissain tuomioistuinratkaisuissa on otettu kantaa myös luovuttajan näyttelyttämisoikeuteen.

Kouvolan HO 1.6.2011/552 käsitteli omistusoikeudesta johtuvaa riita-asiaa. Luovuttaja kertoi, että oli antanut vastaanottajille koiran vain lainaksi, eikä myynnistä tai sijoittamisesta ollut puhuttu missään vaiheessa. Kirjallista sopimusta ei ollut solmittu. Näytöt arvioituaan HO ei nähnyt syytä muuttaa KäO:n päätöstä. Omistusoikeus vahvistettiin vastaanottajalle, mutta luovuttajalle jäi jalostus- sekä näyttelyttämisoikeudet siihen saakka, kunnes koira täyttää viisi vuotta. Jalostuskäytön määrään ei otettu ratkaisussa kantaa.

Kun ottaa huomioon omistusoikeuden peruselementit, oli tapauksen ratkaisu mielenkiintoinen. Sijoituskoiran omistusoikeus säilyy luovuttajalla sopimuksen mukaisesti, mutta edellä mainitussa tapauksessa omistusoikeus vahvistettiin vastaanottajalle. Luovuttajalle vahvistettiin kuitenkin jalostuskäyttöoikeus, mikä yleisesti mielletään koiran omistajan oikeudeksi.

Oikeuksien siirrettävyyttä voidaan rajoittaa joko laissa tai sopimuksessa¹⁰⁶. Sijoitusso-
pimuksessa on siirtokielto, joka estää molempia sopijapuolia omien oikeuksiensa siir-
tämisen kolmannelle osapuolelle. Sopimuksen pitkäkestoisuus altistaa riskeille. Esimer-
kiksi sopimuskumppani voi vaihtua, mikäli vastaanottaja menehtyy sopimuksen voi-
massaoloaikana. Hallintaoikeus siirtyy perintökaaren (5.2.1965/40, PK) mukaisesti. Ja-
lostuskäyttöä voi lisäksi hankaloittaa se, että vastaanottaja muuttaa koiran kanssa so-
pimuskauden aikana ulkomaille. Tämä toki voidaan nähdä myös mahdollisuutena, mi-
käli keskinäinen sopimussuhde on toimiva. Tällöin sijoitusnarttu voitaisiin astuttaa ul-
komailta ja samalla saataisiin laajennettua jalostuspohjaa.

¹⁰⁶ Kartio 2001, s. 245.

Pitkäkestoisessa sopimuksessa on myös se riski, että vastaanottaja on syvästi kiintynyt narttukoiraansa eikä haluakaan luovuttaa sitä jalostuskäytön ajaksi luovuttajan hallintaan. Tällaisessa tapauksessa luovuttajan ainoaksi vaihtoehdoksi jää hakea tuomioistuimelta päätöstä oikeuksiensa turvaamiseksi, jollei keskinäisillä neuvotteluilla saavuteta yhteisymmärrystä. Koska tuomioistuimen ratkaisua ei varmuudella pysty ennakoimaan ja oikeusprosessiin kuluva aika saattaa ohittaa sijoitussopimuksen voimassaoloajan, sisältää tämä vähintäänkin taloudellisen riskin. Lisäksi eteen saattaa tulla tilanne, että narttukoira on astutettu sopimuksen voimassaoloaikana, mutta pennut syntyvät sopimuksen ikärajan täytyttyä. Tällöin riskiksi saattaa muodostua kiista pentujen omistusoikeudesta, mikäli sopijapuolet eivät ole etukäteen osanneet varautua tällaiseen tilanteeseen.

3.3.3 Sopijapuolten velvollisuudet

Luovuttaja

Luovuttajan velvollisuudet alkavat jo ennen sopimuksen solmimista johtuen kuluttajansuojalain pakottavista säännöksistä. Näitä ovat esimerkiksi totuudenvastaisten tai harhaanjohtavien tietojen antamisen kieltä (KSL 2 luku 6 §), olennaisten tietojen antamatta jättämisen kieltä (KSL 2 luku 7 §) sekä yksilöityä kulutushyödykettä koskeva tiedonantovelvollisuus (KSL 2 luku 8 §). Jos luovuttajalla on verkkosivut, tulee niillä antaa tietoja säännöksen KSL 2 luku 8b § tarkoittamasta tuomioistuimelle vaihtoehtoisista riidanratkaisuelimistä.

Sopimuksentekohetkellä luovuttajan tulee antaa vastaanottajalle koiran hoito- ja ruokintaohjeet kirjallisesti. Epäselvyyksien välttämiseksi nämä ohjeet kannattaa luovuttaa jo aikaisemmin. KSL:n 5 luvun 12a § :n 2 momentin mukaan tavarassa on virhe, jos ostajalle ei ole luovutettu tavarahan hoitoa varten tarpeellisia ohjeita. Vakioehtojen mukaan luovuttaja on antanut erillisellä liitteellä rodunomaiset hoito- ja ruokintaohjeet vastaanottajalle. Kuluttajansuojasäännösten lisäksi myös EHL:ssä säädetään velvollisuudesta antaa tarvittavat tiedot koiraa tai kissaa markkinoitaessa

(EHL 40 §) sekä velvollisuudesta antaa tietoja muun muassa eläimen hoidosta luovutuksen yhteydessä (EHL 41 §). Säädösten tahallinen tai törkeästä huolimattomuudesta johtuva laiminlyönti tulkitaan eläinsuojelurikkomukseksi, josta voidaan määrätä sakkorangaistus (EHL 109 §).

Sopimuksen voimassaoloaikana luovuttajan velvollisuudet liittyvät suurimmaksi osin jalostuskäyttöön ja siitä aiheutuviin kuluihin sekä ilmoitusvelvollisuuteen, milloin aikoo sopimuksessa mainittuja oikeuksiaan käyttää. Kaikki jalostukseen liittyvät kulut kuuluvat luovuttajalle. Luovuttajalla on lisäksi velvollisuus sopia vastaanottajan kanssa näyttely-, koe- ja kilpailuoikeuksien käytöstä, johon luovuttajalla on sopimuksenmukainen oikeus¹⁰⁷. Vakioehtojen mukaan luovuttajan velvollisuuksiin kuuluu myös ottaa koira takaisin, jos sopimuskumppani haluaa palauttaa sen kesken sopimuskauden. Tällöin luovuttajalla on oikeus pitää saamansa vakuusmaksu.

Sopimuksen päättymisen jälkeen luovuttajan velvollisuuksiin kuuluu palauttaa vakuusmaksu kokonaisuudessaan viimeistään kolmen kuukauden kuluessa ensimmäisen pentueen syntymästä. Lisäksi koiran rekisteritodistus tulee luovuttaa vastaanottajalle viimeistään kahden kuukauden kuluttua omistusoikeuden siirtymisestä. Sopimuksen vakioehtojen mukaan, luovuttajan tulee maksaa vastaanottajalle 50 % sopimuksen mukaisesta kauppahinnasta, mikäli hän ei toimita rekisteritodistusta viimeistään kuuden kuukauden sisällä omistusoikeuden siirtymisestä.

Eryteisesti epätasapainoisissa sopimussuhteissa vahvemman osapuolen tulee varmistua siitä, että sopimuskumppanilla on riittävä tietotaso ja ymmärrys ennen sopimukseen ryhtymistä¹⁰⁸. KSL 2 luvun 8a § edellyttää antamaan selkeästi ja ymmärrettävästi muun muassa sopimuksen täyttämistä koskevat ehdot, joiden voidaan katsoa olevan sijoitus-sopimuksen kannalta olennaisia. Riskeiksi voidaan nähdä muun muassa se, että sopi-

¹⁰⁷ Mikäli sopijapuolet eivät erikseen muuta sovi, noudetaan vakioehdoissa mainittua enimmäismäärää. Ks. Suomen Kennelliitto ry 2021c; Suomen Kennelliitto ry 2021d.

¹⁰⁸ Hemmo 2005, s. 203.

muskumppani ei kuitenkaan ymmärrä sopimuksen sisältöä tai se, että luovuttaja ei ole muutoin suoriutunut velvoitteistaan. Näin ollen riitatapauksissa vastaanottaja voi vedota luovuttajan laiminlyöneen jossain määrin velvollisuuksiaan, joilla saattaa olla vaikutusta tuomioistuimen päätöksiin.

Vastaanottaja

Vastaanottajan velvollisuudet koskevat vain sopimuksen voimassaoloaikaa, jolloin hän on vastuussa luovuttajan omaisuudesta. Yksi tärkeimmistä velvollisuuksista on vastata koiran hoidosta ja hyvinvoinnista sekä niistä aiheutuvista tavanomaisesta kuluista. Vakuoehdoissa tällaisiksi on määritelty sellaiset kulut, jotka aiheutuvat luovuttajan ohjeistuksen mukaisesta ruokinnasta, rokotuksista sekä sairauden- ja terveydenhoidosta, mikäli kyse ei ole jalostukseen liittyvistä kuluista, jotka kuuluvat luovuttajalle. Suurimmat riskit kohdistuvat siihen, että vastaanottaja ei joko noudata ruokintaohjeita tai huolehdi rokotuksista sopimuksen mukaisesti. Pennut saavat emältään lyhytaikaista suojaa tauteja vastaan, jota tulee ylläpitää tietyin väliajoin annettavilla rokotuksilla. Rokotusten laiminlyönti voi johtaa vakavaan sairastumiseen ja pahimmassa tapauksessa koiran menehtymiseen. Rokotusten tulee olla Ruokaviraston suositusten mukaiset myös Kennelliiton tapahtumiin osallistuttaessa.

KRIL 3574/36/12 5.4.2013: Sijoituskoira oli karannut vastaanottajalta kahden päivän sisällä jo toistamiseen eikä sitä enää löydetty. Luovuttaja vaati vastaanottajalta koiran arvon korvaamista. Vastaanottaja haki KRIL:n päätöstä korvausmäärän kohtuullistamisen osalta, koska hän katsoi sijoituskoiran arvon olleen maksimissaan 50 % sopimukseen merkitystä arvosta. Vakuusmaksua ei ollut kuitenkaan suoritettu, joten luovuttajan vaatima vahingonkorvausmäärä oli sopimuksessa mainitun koiran arvoa vastaava. Vastaanottaja kertoi rodun hintojen laskeneen ja kyseisen koiran olleen arka, joten koiran arvo ei vastannut normaalia kauppahintaa. Sopimuskohdassa 9 todetaan oikeudesta vahingonkorvaukseen, mikäli koira kuolee tai vahingoittuu toisen sopijapuolen tuottamuksesta tai tahallisuudesta. KRIL katsoi ratkaisussaan, että vastaanottaja ei esittänyt näyttöä koiran arvon laskusta ja karkaaminen johtui vastaanottajan huolimattomuudesta eikä siten kohtuullistanut korvausmäärää.

Narttukoiran sijoitussopimuksen vakioehtojen mukaan vastaanottajan velvollisuus on ilmoittaa juoksuajoista luovuttajalle viimeistään toisena päivänä niiden alkamisesta¹⁰⁹. Jalostuksen kannalta tieto on olennainen, jotta luovuttaja pystyy jo ennalta suunnittelemaan tulevaa jalostuskäyttöä, sillä esimerkiksi kiimakierron pituus on hyvin yksilöllistä. Aikaa saattaa kulua myös esimerkiksi sopivan partnerin löytämiseen sekä sopimusneuvotteluihin. Mikäli vastaanottaja ei joko huomaa juoksuja tai ei ilmoita niistä, riskiksi muodostuu koko sopimuksen tarkoituksen toteutuminen. Tämä korostuu siinä tilanteessa, kun tarkoituksena on ollut suorittaa astutus tiettyinä ennalta sovittuna ajankohdina.

Tuomioistuinratkaisuissa ei välttämättä anneta tälle sopimusehdolle sen ansaitsemaa painoarvoa. Esimerkiksi tapauksen *Helsingin HO 15.10.2020/1417* perusteluissa vedottiin siihen, että koira on mahdollista astuttaa muistakin juoksuista ennen sopimuksen päättymisajankohtaa. Koska kyseessä on elollinen olento, ei tiinehtyminen ole aina varmaa, vaikka koira luetaankin helposti tiinehtyviin eläinlajeihin. Astutus tai tiinehtyminen voi kuitenkin epäonnistua monista eri syistä, vaikka astutusajankohta olisi oikea ja molemmat partnerit olisivat hedelmällisiä.¹¹⁰

Kennelliitto suosittelee ottamaan sijoituskoiralle vakuutuksen. Vakiolomakkeessa sopijapuolet voivat valita otetaanko koiralle vakuutus ja kumpi osapuolista sen ottaa. Jos vakuutuksenottajaksi sovitaan vastaanottaja, on hänellä velvollisuus huolehtia vakuutuksen voimassaolosta. Tässä tapauksessa riskejä vakuutuksen osalta on useita:

- a) otetaanko sovitut vakuutukset
- b) suoritetaanko maksut ajallaan, jotta vakuutukset pysyvät voimassa
- c) kuka tai ketkä ovat edunsaajina kuolemanvaravakuutuksessa
- d) luovuttajan oikeus käyttää eläinlääkärivakuutusta keisarinleikkaustilanteessa: kyseessä on kuitenkin jalostukseen liittyvä kulu ja sillä olisi myös vaikutuksia vakuutuskauden korvauskattoon

¹⁰⁹ Suomen Kennelliitto ry 2021c, s. 2.

¹¹⁰ Menna n.d., s. 2.

Sijoitussopimus myös velvoittaa vastaanottajan luovuttamaan sijoituskoiran sopimus-kumppanin haltuun vakioehtojen määräämissä tilanteissa. Jos vastaanottajalle muodostuu sijoituskoiraan erittäin kiinteä side, on suurin riski siinä, ettei narttukoiraa haluta luovuttaa pentueen tekoajaksi sopimusikumppanille. Kennelliiton normien mukaan emoa ja pentuja ei kuitenkaan saa erottaa toisistaan ennen kuin pennut täyttävät seitsemän viikkoa. Eläinsuojelusäännöksissä ei tarkempaa aikamäärettä ole säädetty, vaan asetuksen 8.7.2010/674 8 §:ssä todetaan, ettei pentuja saa luovuttaa liian varhain. Valmisteilla olevassa EU-tasoisessa myös jalostusta koskevassa asetuksessa (COM(2023) 769 final) on Suomi esittänyt koiranpentujen osalta ikäraajaksi kahdeksaa viikkoa¹¹¹.

Koska vastaanottaja on vastuussa luovuttajan omaisuudesta, on hänellä myös vahingonkorvausvelvollisuus, mikäli koira kuolee tai vahingoittuu johtuen hänen omasta tuottamuksestaan tai tahallisuudestaan. Vakiosopimuksessa mainitaan vastaanottajan velvollisuuksiin kuuluvan myös etukäteinen tutustuminen rotuun ja sen soveltuvuuteen omaan käyttötarkoitukseensa. Lisäksi hänen velvollisuuksiinsa kuuluu huolellinen tutustuminen luovuttajan antamiin tietoihin rodusta sekä sopimuksen kohteena olevaan yksilöön. Viimeksi mainitut ovat sidoksissa luovuttajan antamiin tietoihin, johon velvoite löytyy KSL:n 2 luvussa (KSL 2 luku 6 §, 7 § ja 8 §).

3.3.4 Sopimuksen päätyminen

Kun molemmat osapuolet ovat täyttäneet sopimuksen mukaiset veloitteensa, sopimuksen voimassaolo päättyy¹¹². Sijoitussopimuksen kohdalla tämä tarkoittaa sitä, että sopimuksen mukaiset pentueet on teetetty tai astutukset suoritettu, kuten sopimusehdoissa on sovittu. Jos sopimuksen mukaisia pentueita ei teetetä tai uroskoiran kaikkia

¹¹¹ Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus koirien ja kissojen hyvinvoinnista ja jäljitettävyydestä – liite 2024, s. 4.

¹¹² Hemmo 2003b, s. 109.

astutuksia ei käytetä, niin sopimus päättyy vakioehtojen mukaan viimeistään koiran saavuttaessa viiden vuoden iän¹¹³.

Sopimus voi päättyä myös irtisanomiseen tai se voidaan päättää purkamalla. Sopimuksen lakkauttamiskeinona purkamisen sijaan puhutaan yleensä irtisanomisesta silloin, kun pitkäaikainen sopimus päätetään ilman toisen osapuolen sopimusrikkomusta. Termien käyttö ei aina ole täysin johdonmukaista.¹¹⁴ Luovuttajan KSL 2 luvun 8 §:n mukaiseen tiedonantovelvollisuuteen kuuluu antaa tietoa myös sopimuksen irtisanomisoikeudesta jo markkinoinnissaan.

Sijoitussopimuksen vakioehtojen mukaan vastaanottajalla on oikeus palauttaa koira luovuttajalle, jolloin vakuusmaksu jää luovuttajalle. Koska taustalla ei ole sopimusrikkomusta, ja se perustuu toisen osapuolen vapaaseen tahtoon päättää sopimus ehtojen mukaisesti, tulkitaan tällaista tilannetta irtisanomiseksi. Myös luovuttaja voi irtisanoa sopimuksen kirjallisesti ennen ikärajan täyttymistä, mikäli hän päättää olla käyttämättä jalostusoikeuttaan. Sijoitussopimus on pitkäkestoinen sopimus, jonka sopimuskohteena on elävä eläin, joten on asianmukaista, että ehdoissa on määritelty kestosopimuksille ominainen yksipuolinen irtisanomisoikeus¹¹⁵. Sopimusvapauden periaatteen mukaisesti on sopimuskumppaneilla mahdollisuus päättää sopimus yhteisellä päätöksellä ennen sen alkuperäisen tarkoituksen täyttymistä. Tällaiseen tilanteeseen saatetaan päätyä esimerkiksi silloin, kun osapuolten välinen yhteistyö ei tunnu toimivan toivotulla tavalla.

Sopimus voidaan päättää myös purkamalla, mutta se edellyttää toisen osapuolen sopimusrikkomusta. Tällöin sopimussuoritukset palautetaan mahdollisuuksien mukaan puolin ja toisin. Purkaminen on siis yksipuolinen oikeustoimi.¹¹⁶ Sopimusrikkomusta ja

¹¹³ Suomen Kennelliitto ry 2021c; Suomen Kennelliitto ry 2021d.

¹¹⁴ Hemmo 2003b, s. 350 ja s. 376; Halila & Hemmo 2008, s. 9–10.

¹¹⁵ Hemmo 2003b, s. 380.

¹¹⁶ Hemmo 2003b, s. 350; Wilhelmsson ja muut 2006, s. 28; Halila & Hemmo 2008, s. 10; Saarnilehto & Annola 2018, s. 192.

erityisesti sen olennaisuutta on hyvin vaikea määritellä suoraan sopimusehdoissa¹¹⁷, joten tulkinnalle jää sijaa. Samantyyppiset riita-asiat voivat toisinaan ratketa tuomioistuimessa eri tavoin. Tähän voi vaikuttaa se, että sopimusta tarkastellaan kokonaisuutena eikä yksittäisiä ehtoja toisistaan erillisinä¹¹⁸. *Rovaniemen HO:n 21.11.2006/1021* ja *Kuopion KäO:n 3.7.2009 09/5254* tapauksissa oli kysymys samantyyppisistä asioista. Molemmissa tapauksissa oli vastaanottaja syöttänyt sijoituskoiran ylipainoiseksi sekä jättänyt ilmoittamatta koiran juoksuista.

Rovaniemen HO 21.11.2006/1021: Luovuttajan kanne koski vastaanottajan sopimusrikkomusta, joka perustui kantajan esittämälle väitteelle, ettei hän ollut saanut sopimuksen mukaisia ilmoituksia juoksujen alkamisesta. Lisäksi luovuttaja katsoi vastaanottajan syöttäneen koiran ylipainoiseksi, mikä olennaisesti heikentää jalostuskäyttöä. Näiden syiden perusteella luovuttaja oli irtisanonut sopimuksen yksipuolisesti ja noutanut koiran. HO otti huomioon vastaanottajan kertomuksen sijoituskoiran puutteellisista juoksuista, ja näin ollen katsoi hänen täyttäneen ilmoitusvelvollisuutensa. Lisäksi tuomioistuimien katsoi, että luovuttajan antamat ruokintaohjeet olivat olleet epäselviä, eikä hän ollut vastaanottajan pyynnöstä käynyt katsomassa koiraakaan eikä myöskään pyytänyt sitä laihduttamaan. HO tuli ratkaisussaan erilaiseen tulokseen kuin KäO, ja lausui, ettei sopimusrikkomusta ole tapahtunut, joten luovuttajan on palautettava koira vastaanottajalle. Omistusoikeuden siirtymiseen oikeuttava ikärajaakin oli jo täyttynyt. HO:n ratkaisu ei ollut yksimielinen.

Kuopion KäO 3.7.2009 09/5254: Tapauksessa oli kysymys sijoitussopimuksen yksipuolisesta purkamisesta. Luovuttaja oli katsonut vastaanottajan syyllistyneen sopimusrikkomukseen, joka perustui juoksujen ilmoittamatta jättämiseen sekä hoito- ja ruokintaohjeiden noudattamatta jättämiseen, sillä koira oli eläinlääkärin todistuksen mukaan noin 30 % ylipainoinen. Luovuttaja oli yrittänyt palauttaa vastaanottajalle vakuusrahan ja näin katsoneen sopimuksen puretuksi, sillä ylipaino vaikuttaa oleellisesti jalostuskäyttöön. Näyttää arvioituaan tuomioistuimen ratkaisu oli se, että luovuttajalla oli oikeus purkaa sijoitussopimus palauttamalla vakuusmaksu vastaanottajalle.

Jotta luovuttajalla olisi oikeus purkaa sopimus, tulee sopimusrikkomuksen olla olennainen tai vaihtoehtoisesti hänen mahdollisuudet sopimuksen mukaiseen jalostusoikeuteen tulee heikentyä olennaisesti. Olennaisuuden määrittelyssä on kirjallisten todisteiden ohella henkilötodistelu usein suuressa roolissa. On hyvin tavallista, että ainakin toisella sopijapuolella on asiantuntijalausunto väitteensä tueksi.

¹¹⁷ Hemmo 2005, s. 227.

¹¹⁸ Saarnilehto & Annola 2018, s. 157.

Yksittäinen sopimusrikkomus ei välttämättä lakkautta sopimusta johtuen *pacta sunt servanda* -periaatteesta, jollei sitä tulkita olennaiseksi.¹¹⁹ Sijoitussopimus on luonteeltaan yhteistoimintasopimus, joten joissain tapauksissa yksittäinen sopimusrikkomus voi kuitenkin olla purkuperuste varsinkin silloin, jos toinen osapuoli on epärehellinen¹²⁰. *Varsinais-Suomen KäO:n tapauksessa 3.6.2020 20/24020* luovuttajan kanne koski sijoitussopimuksen purkua perusteena vastaanottajan olennainen sopimusrikkomus, joka esti koiran näyttelyyn osallistumisen.

Varsinais-Suomen KäO 3.6.2020 20/24020: Vastaanottajien suorittama toimenpide loukkasi luovuttajan näytteille asettamisoikeutta, jonka hän oli sijoitussopimuksessa pidättänyt itsellään. Koiran turkki oli vastaanottajien toimesta leikattu lyhyeksi juuri ennen näyttelyitä, joihin se oli aiottu viedä. KäO katsoi luovuttajan itsellään pidättämän oikeuden olevan keskeinen osa sopimusta, sillä se edesauttaa koiran jalostusta. Todistajan mukaan kyseisen rodun edustajan turkin kasvaminen takaisin näyttelykuntoon kestää noin 2–3 vuotta. Näyttelyiden ajankohtaan käydyn viestikeskustelun perusteella KäO katsoi toteennäytetyn, että turkki oli leikattu tahallaan ja kiusantekomielessä, joten kyseessä oli olennainen sopimusrikkomus.

Vastaanottaja valitti asiassa hovioikeuteen, mutta *Turun HO 15.12.2020/809* ei myöntänyt jatkokäsittelylupaa, joten KäO:n ratkaisu jäi voimaan. Sijoitussopimus purettiin ja koira palautui luovuttajalle. Luovuttaja sai pitää myös vakuusmaksun, sillä vastaanottajan katsottiin toimineen vastoin lojaliteettiperiaatetta.

Toisessa tapauksessa luovuttaja nosti kanteen käräjäoikeudessa ja halusi purkaa sijoitussopimuksen sekä saada koiran palautetuksi itselleen. KäO katsoi, ettei olennaista sopimusrikkomusta ole tapahtunut, joten vaatimus hylättiin. Luovuttaja valitti tuomiosota hovioikeuteen lisäperusteenaan vastaanottajan olennaisimman velvollisuuden laiminlyönnin eli juoksujen alkamisesta ilmoittamisen. Tätä valittaja kuvaili tietoiseksi ja tahalliseksi. Valittaja vetosi myös siihen, että vastaanottaja oli jättänyt ilmoittamatta uuden osoitteensa ja pyrkinyt salaamaan koiran olinpaikan, koska ei ollut ilmoittanut uudesta osoitteestaan sijoituskoiran omistajalle.

¹¹⁹ Hemmo 2003b, s. 350; Halila & Hemmo 2008, s. 121–122; Saarnilehto & Annola 2018, s. 192.

¹²⁰ Hemmo 2003b, s. 217.

Helsingin HO 15.10.2020/1417: Tapauksessa oli kysymys siitä, oliko luovuttajalle syntynyt purkuperuste, koska vastaanottaja oli rikkonut sopimusta muun muassa jättämällä ilmoittamatta koiran juoksusta. Vastaanottaja oli oman kertomuksensa mukaan ilmoittanut juoksusta, mutta tieto ei ollut kuitenkaan päätyneet luovuttajalle. HO katsoi, ettei ilmoittamisesta ole huolehdittu asianmukaisesti, sillä vastaanottaja ei pystynyt esittämään tuolloin lähettämäänsä viestiä. HO katsoi kuitenkin, että kyseessä ei ollut olennainen sopimusrikkomus, ja vastaanottaja oli ilmoittanut seuraavasta juoksusta, josta ei kuitenkaan ollut näyttöä, oliko ilmoitus lähetetty sopimusehdon mukaisena määräaikaana. Luovuttaja oli kuitenkin ilmoittanut useaan otteeseen, että koira on tarkoitettu astuttaa kyseenomaisesta juoksusta. HO ei ottanut astutusajankohtaan tarkempaa kantaa, vaan totesi luovuttajan jalostusoikeuden olevan edelleen voimassa. HO ei muuttanut KäO:n antamaa tuomiota.

HO ei katsonut vastaanottajan rikkoneen sijoitussopimusta olennaisesti, vaikka hänen katsottiinkin laiminlyöneen tiedotusvelvollisuuttaan juoksujen ilmoittamisesta. Koska sijoitussopimusta ei purettu, jäi luovuttajan omistus- ja jalostusoikeus voimaan sopimusehtojen mukaisina. Käytännössä tämä tarkoitti sitä, että sopimuksen voimassaolo kattoi ajallisesti enää noin puoli vuotta HO:n tuomion saavutettua lainvoiman, mikä on verrattain lyhyt aika jalostusprosessille. Koska sijoitussopimus päättyy koiran saavutuksessa tietyn ikärajan, oli kantaja pyytänyt käräjäoikeuden käsittelyä kiireellisenä. KäO kuitenkin hylkäsi pyynnön kiireelliseksi julistamisesta. HO myös lausui, että vastaanottaja voi vapaasti hallintaoikeutensa perusteella määrätä koiran olinpaikan eikä hän ole sopimusehtojen perusteella siitä velvollinen ilmoittamaan luovuttajalle. Luovuttajan maksettavaksi tuli omien oikeudenkäyntikulujen lisäksi myös vastaanottajan kulut molemmissa oikeusasteissa.

Myös kolmannessa tapauksessa luovuttaja nosti kanteen käräjäoikeudessa ja vaati sijoitussopimuksen purkua sekä koiran palautusta vedoten olennaiseen sopimusrikkomukseen. Kouvolan KäO antoi ennen asian käsittelyä väliaikaisen määräyksen koiran palauttamisesta vastapuolta kuulematta. Määräys pantiin täytäntöön ulosottomiehen avustuksella. Vastakanteessa vaadittiin myös sopimuksen purkamista ja koiran palauttamista takaisin vastaanottajalle. Vastaaja vetosi perusteluissaan siihen, että luovuttaja ei ollut täyttänyt sopimusvelvoitteitaan ja sen lisäksi luovuttaja oli häirinnyt vastaanottajaa koko sopimuksen voimassaoloajan. *Kouvolan KäO 13.4.2006 06/906* katsoi vastaanottajan syyllistyneen olennaiseen sopimusrikkomukseen ja näin ollen sopimus katsot-

tiin puretuksi ja vahvisti luovuttajan koiran omistajaksi. Jotta luovuttaja ei olisi saanut perusteetonta etua, velvoitti KäO luovuttajan korvaamaan vastaanottajalle koiran perushoidosta aiheutuneet kohtuulliseksi katsomansa kulut. Kumpikaan osapuolista ei ollut tyytyväinen KäO:n tuomioon ja he valittivat siitä hovioikeuteen.

Kouvolan HO 20.9.2007/994 päättyi kumoamaan KäO:n tuomion koskien sijoitussopimuksen purkamista. Vaikka sopimuksen päättymisen ikäraja ei vakiosopimuksessa ollut rästetty olivat osapuolet yhtä mieltä siitä, että sijoitussopimuksen oli tarkoitus päättyä, kun koira täyttää neljä vuotta. Ikäraja täyttyi koiran ollessa kantavana. Vastaanottaja piilotteli koiraa luovuttajalta. Se saatiin jo syntyneine pentuineen palautettua luovuttajan hallintaan viranomaisavustuksella ennen asian käsittelyä KäO:ssa. HO sitä vastoin katsoi, että kyseessä ei ollut olennainen sopimusrikkomus, joka olisi oikeuttanut luovuttajan purkamaan sopimuksen. HO katsoi, että sopimuksen perustarkoitus oli toteutunut, sillä luovuttaja oli saanut yhden pentueen. HO vahvisti koiran omistajuuden vastaanottajalle.

Vaikka HO katsoi vastaanottajan tahallisesti rikkoneen sopimusehtoja, se ei kuitenkaan katsonut kyseessä olleen olennaisen sopimusrikkomuksen, joka olisi oikeuttanut sopimuksen purkuun. Sopimuksen vastaisen menettelyn kesto oli lyhytaikainen eikä se loukannut vastapuolen etuja, sillä luovuttaja sai syntyneet pennut itselleen eikä voitu osoittaa, että koiralle tai pennuille olisi toiminnasta aiheutunut haittaa. HO:n ratkaisuun todennäköisesti vaikutti myös se, että molemmat osapuolet olivat yhtä mieltä siitä, että syntyneet pennut kuuluivat luovuttajalle, vaikka omistusoikeus oli jo siirtynyt alkuperäisen sopimuksen mukaisesti koiran täytettyä neljä vuotta.

Sijoitussopimuksia koskevien oikeudenkäyntien kustannukset saattavat kohota itse sopimuksen arvoa suuremmiksi. Muita huomioon otettavia riskejä arvioitaessa oikeudenkäynnin kannattavuutta on se, että monesti prosessiin kuluva aika saattaa ohittaa sijoitussopimuksen voimassaoloajan eikä lopputuloksesta ole varmuutta.¹²¹ Huomioitavaa on myös se, että ratkaisu saattaa muuttua ylemmässä oikeusasteessa toisen osapuolen hyväksi erityisesti silloin, jos vastapuolella on esittää asiassa uutta näyttöä¹²². Edellä mainitut asiat todennäköisesti vaikuttavat siihen, ettei luovuttaja kovin herkästi nosta

¹²¹ Hemmo 2003a, s. 8.

¹²² Hemmo 2005, s. 371.

kannetta käräjäoikeudessa. Kyselyyn vastanneista kasvattajista vain 5 % ilmoitti sijoitus- sopimukseen liittyvien riita-asioiden edenneen joskus oikeuskäsittelyyn asti.

3.4 Yhteisomistussopimus

SKL:n uudistunut vakiosopimus koiran kaupasta mahdollistaa koiran samanaikaisen myynnin kolmelle eri henkilölle, joten sopimuslomakkeessa on varattu omat kentät kolmelle ostajalle. Mallisopimuksen toisella sivulla otsikon ”Suomen Kennelliitto – Finska Kennelklubben ry:n asema ja sen antama myyjää velvoittava ohjeistus” alla on mainittu, että myyjä ei kuitenkaan saa pidättää itsellään osaomistusta myytävään koiraan.¹²³ Tällä pyritään välttämään epätasapainoisen sopimussuhteen muodostumista, joskaan sitä mahdollisuutta ei voida kokonaan sulkea pois, sillä esimerkiksi yksi ostajista voi olla elinkeinonharjoittajaksi katsottava kasvattaja ja muut kuluttajia. Mikäli omistajia on enemmän kuin yksi, muodostuu heidän välille yhteisomistajuus, josta säädetään laissa eräistä yhteisomistussuhteista (25.4.1958/180, YOL). Varsinainen yhteisomistussopimus kuitenkin puuttuu Kennelliiton vakiosopimusvalikoimasta.

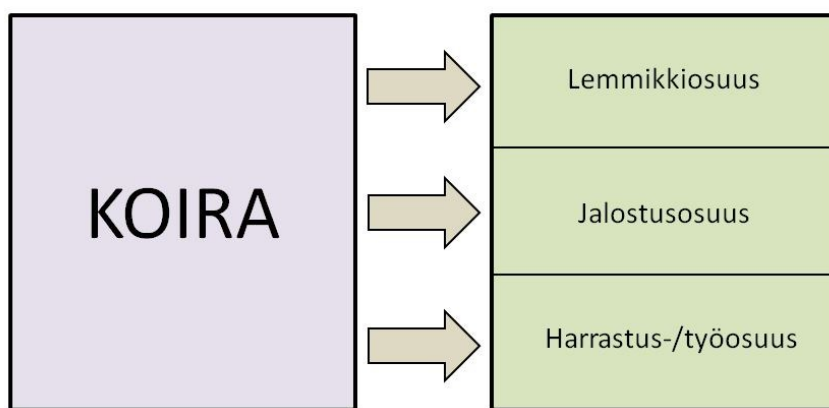
Yhteisomistajuus on sijoituksen ohella toinen yleisimmistä yhteistoimintamuodoista kasvattajan hankkiessa jalostusmateriaalia toiselta kasvattajalta. Yhteisomistussopimus on luonteeltaan pitkäkestoinen sopimus ja se voi kestää koiran koko eliniän. Koska yhteisomistuslaki on tahdonvaltaista oikeutta¹²⁴, on osapuolilla mahdollista sopia yhteisomistajuuden ehdoista sopimusvapauden periaatteen mukaisesti. Yhteisomistajuus on yleensä määräosaista¹²⁵, mikä tarkoittaa sitä, että jokaisella omistajalla on samankokoinen osuus omistettavasta esineestä (YOL 2 § 1 momentti), jollei muuta ole erikseen sovittu.

¹²³ Suomen Kennelliitto ry 2021g, s. 2. Ks. myös Suomen Kennelliitto ry 2024c, s. 100, jossa mainitaan omistuksenpidätysehdon käyttämisen olevan kiellettyä.

¹²⁴ Mikkola 2017, s. 2; Kartio & Tammi-Salminen 2001/2019, jakso VI, luku 5, Yhteisomistusoikeus.

¹²⁵ Kartio & Tammi-Salminen 2001/2019, jakso VI, luku 5, Yhteisomistusoikeus.

Koska YOL määrittää vain yhteisomistajien yleiset periaatteet oikeuksista ja velvollisuuksista¹²⁶, tulee osapuolten sopia ehdoista tarkemmin. Yksi tärkeimmistä sovittavista asioista on omistusosuuksien jakautuminen sekä perustelut sille, jos tasaosuuksista poiketaan.¹²⁷ Koiran eri ominaisuuksia ja niihin suhteutettavia omistusosuuksia voidaan miettiä monelta eri kannalta. Yhtenä osuuksien suuruuteen vaikuttavana perusteena voi olla suoritettava osuus koiran arvoa vastaavasta hankintahinnasta, mutta sen ei kuitenkaan tarvitse olla ainoa määräävä tekijä. Alla oleva kuvio ilmentää erilaisia käyttötarkoituksia, joita koirassa voidaan katsoa olevan.

Kuvio 5. Koiran käyttötarkoitukset osuuksina.

Osuuksien määrittämisessä tulee ottaa huomioon molempien sopijapuolten intressit, sillä hankinta-aikainen yhteinen tarkoitus toimii määrittävänä tekijänä.¹²⁸ Lisäksi voidaan tarkastella eri ominaisuuksien olemassaoloaikoja (esineen käyttöikä) tai yhteisomistajien mahdollisuutta käyttää esinettä osuutensa mukaisesti. Koiran osalta tarkastelua voidaan tehdä seuraavalla tavalla:

- a) ominaisuuden olemassaolo suhteessa koiran elinikään
- b) ominaisuuksien käyttöaika suhteessa koiran elinikään eli se, miten monta kuukautta koira käytetään sen elinaikana kuhunkin osuuteen
- c) yhteisomistajien mahdollisuus käyttää koira suhteessa osuuksiinsa

¹²⁶ Mikkola 2017, s. 2.

¹²⁷ Mikkola 2017, s. 15.

¹²⁸ Mikkola 2017, s. 7 ja s. 15.

Yleisimmin koira hankintaan pentuna, jolloin siinä ei vielä kaikkia edellä esitettyjä osuuksia varmuudella ole – ainoastaan lemmikkiosuus. Kasvattaja-osapuolen intressi kohdistuu kuitenkin suurimmaksi osin jalostusosuuteen, joka on koiran potentiaalisista osuuksista ainut, jolla on mahdollista saada taloudellista tuottoa. YOL 2 §:n 2 momentin mukaan kaikki yhteisomistajat ovat oikeutettuja esineen tuottoon osuuksiensa mukaisesti. Yhtälailla velvollisuudet määräytyvät osuuksien mukaan, joten toisinaan saate-taankin sopia, että myöhemmin kehittyvistä osuuksista sovitaan erikseen myöhemmin. Tällöin yhteisomistussopimuksessa voidaan nähdä dynaamisia piirteitä, sillä täydenty-misen tarpeet on jo huomioitu etukäteen¹²⁹. Sopimusta siis voidaan täydentää tai aina-kin täsmentää ajan kuluessa uusien ilmenevien ominaisuuksien ja niihin liittyvien osuuksien osalta.

Yhteisomistuksessa sopimuskumppanin huolellinen valinta korostuu, sillä se on edellä esiteltyjä sopimussuhteita vaativampi, koska omistusoikeus on jaettu. Tämä tarkoittaa myös sitä, että halutessaan yhteisomistaja voi omistajan kompetenssin suomin valtuuk-sin luovuttaa oman osuutensa toisaalle kuulematta muita yhteisomistajia (YOL 3 §), mikäli sopimusehdoissa ei toisin ole sovittu. Yhteisomistussopimuksessa siis täytyy huomioda monia erilaisia seikkoja, jotta sopimus pitäisi sisällään kaikkien yhteisomis-tajien intressit.

Yhteisomistussopimus on lähtökohtaisesti pitkäkestoinen sopimus, joten sen toimivuu-
dessa korostuu sopijapuolten välinen yhteystyökyky¹³⁰ sekä keskinäinen luottamus. Pitkäkestoisissa sopimuksissa lojaliteettiperiaatteen noudattamisen vaatimus on kor-
kea¹³¹ erityisesti silloin, kun sopimus edellyttää kiinteää yhteistoimintaa.¹³² Yhteisomis-
tussopimuksesta tulisi käydä ilmi kunkin sopimuskumppanin intressit, jotta osapuolilla on mahdollisuus ottaa ne toiminnassaan huomioon sopimuslojaliteetin mukaisesti.

¹²⁹ Annola 2003, s. 185.

¹³⁰ Mikkola 2017, s. 2.

¹³¹ Karhu & Tolonen 2001/2019, jakso I, luku 3, Yleiset periaatteet.

¹³² Hemmo 2003a, s. 35 ja s. 53.

Yhteisomistussopimuksessa myös kohtuusperiaatteella on erittäin suuri rooli, erityisesti silloin kun sopijapuolten lähtökohtainen asetelma ei ole tasapainossa. Kohtuusperiaatteen tarkoituksena on ylläpitää sopimustasapainoa, ja siitä johtuen vain kohtuulliset sopimukset ovat molempia osapuolia sitovia. Sovittelun avulla on tarkoitus pitää sopimus voimassa muutetuin ehdoin, jotta suoritus ja vastasuoritus ovat tasapainossa. Kohtuusperusteeseen vetoaminen on keino puuttua jo aiemmin solmitun sopimuksen sisältöön.¹³³ Kohtuusperiaatteen voidaankin siis katsoa rajoittavan sopimussitovuuden periaatetta¹³⁴. Mikäli sopimusehto katsotaan kohtuuttomaksi, siihen puututaan sovittelulla¹³⁵. Yhteisomistussopimuksen laatimisessa suuri haaste on saada sopimusehdot tasapainoisiksi, jotta sopijaosapuolten erilaiset intressit tulevat riittävän selkeästi huomioituiksi, sillä epäselviä ehtoja tulkitaan laatijansa vahingoksi erityisesti silloin, jos sopijapuolena on kuluttaja (KSL 4 luku 3 §)¹³⁶. Sopimuksen sisällön selvittämisessä tarkastellaan ensimmäisenä pakottavan lainsäädännön normeja, jotka ohittavat sopimusvapauden periaatteen eli sen, mitä osapuolet ovat sopimuksella sopineet¹³⁷. Vaikka YOL on dispositiivista eli tahdonvaltaista oikeutta, josta voidaan keskinäisellä sopimuksella poiketa, menettää se kuitenkin jossain määrin merkityksensä, jos sopimuskumppani on kuluttaja, sillä KSL:n pakottavat säännökset tulee ottaa huomioon¹³⁸.

Toteutetusta kyselystä kävi ilmi, että kasvattajat tekevät yhteisomistussopimuksia lähes yhtä paljon sekä uros- että narttukoirista. Muihin yhteistoimintasopimuksiin verrattuna on yhteisomistus kuitenkin huomattavasti yleisempää uroskoirien osalta. Syinä tähän saattaa olla ensinäkin se, että uroskoiralle sallitaan lähtökohtaisesti narttukoiraa suu-

¹³³ Mähönen 2001/2019, jakso I, luku 3, Kohtuus.

¹³⁴ Karhu & Tolonen 2001/2019, jakso I, luku 3, Yleiset periaatteet & Yleisten periaatteiden merkitys ja niiden yhteensovittaminen.

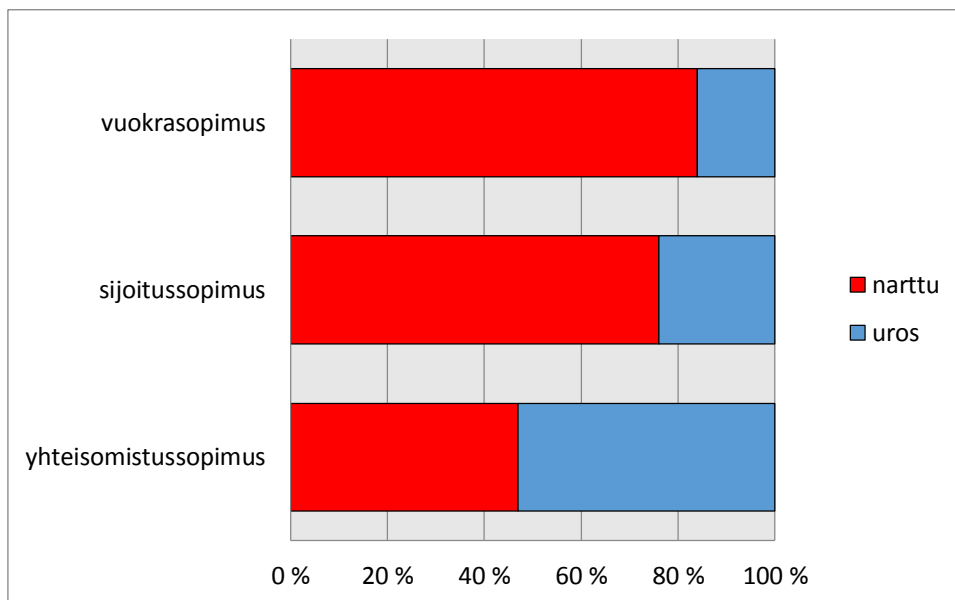
¹³⁵ Saarnilehto & Annola 2018, s. 169.

¹³⁶ Kartio & Tammi-Salminen 2001/2019, jakso I, luku 2, Kuluttajasopimukset; Hemmo & Hoppu 2006/2022, luku 7, Vakiosopimukset; Peltonen & Määttä 2015, s. 257.

¹³⁷ Saarnilehto & Annola 2018, s. 138 ja s.141–142.

¹³⁸ Hemmo 2003a, s. 49.

remppi pentuemäärä sekä toisaalta se, ettei uroskoiran jalostuskäytölle ole Kennelliiton toimesta erillisiä ikärajoja määritelty¹³⁹.

Kuvio 6. Eri sukupuolten osuus erilaisissa yhteistoimintasopimuksissa.

Kasvattajan näkökulmasta yhteisomistussopimus muistuttaa hyvin paljon sijoitussopimusta, mutta antaa kuitenkin laajemman mahdollisuuden koiran jalostuskäytön osalta, mikäli sopimuksen kohde osoittautuu hyväksi periyttäjäksi. Koska vakipohjaa ei ole, on yhteisomistussopimus lähtökohtaisesti muita alttiimpi riskeille, jollei sopimusta ole laadittu riittävän yksityiskohtaisesti. Sopimuskumppanin ollessa kuluttaja on yhteisomistussopimusta laadittaessa otettava huomioon kuluttajansuojalain pakottavat säännökset, minkä näen riskiä lisäävänä tekijänä.

3.5 Astutussopimus ja pentueilmoitus

Uroksen omistajan kanssa tehdään astutussopimus, mikäli kasvattaja haluaa käyttää nartulleen urosta, johon hänellä ei ole olemassa olevaa jalostusoikeutta. Astutussopimus sisältyy SKL:n vakiolomakevalikoimaan. Tämä ei kuitenkaan yksin riitä, vaan urok-

¹³⁹ Suomen Kennelliitto ry 2022, s. 10.

sen omistaja (jalostusoikeuden haltija) hyväksyy lisäksi erillisessä pentueilmoituksessa¹⁴⁰ olevan astutustodistuksen allekirjoituksellaan. Tämä vuoksi käsittelen sitä myös sopimuksena. Pennut rekisteröidään pentueilmoituksella Kennelliiton rotukoira- ja rekisteriin¹⁴¹. Mikäli uroksen omistaja on Kennelliiton jäsen, voi hän hyväksyä pentueen sähköisesti Omakoira-sovellusta käyttäen.

Astutussopimuksen syntyä edeltää neuvottelut, joissa sovitaan kaikista ehdoista mahdollisimman yksityiskohtaisesti. Näistä yleisimpiä ovat uroksen omistajalle suoritettava korvaus sekä mahdollisimman hyvä arvio astutusajankohdasta sekä tapahtumapaikasta. Toisinaan kaikista sopimuksen yksityiskohdista ei saavuteta riittävää yksimielisyyttä.

Rovaniemen HO:n 24.6.2024/206 käsiteltäväksi tuli narttukoiran omistajan eli kasvattajaosapuolen valitus, jossa valittaja vaati käräjäoikeuden tuomion kumoamista oikeudenkäyntikulujen suoritusvelvoitteineen sekä pyysi hovioikeutta toimittamaan asiassa pääkäsittelyn. Kasvattaja vaati uroksen omistajalta vahingonkorvauksia vedoten sopimusrikkomukseen, sillä hän näki, että vastapuoli oli ilman hyväksyttävää syytä purkanut sopimuksen. Vahingonkorvauksen määrä perustui sekä välittömiin että välillisiin kuluihin, jotka muodostuivat menetetyistä myyntivoitosta ja turhasta testikulusta. Vastapuoli oli lausunut, että käräjäoikeuden ratkaisu asiassa oli oikea ja vaati valituksen hylkäämistä sekä kasvattajan velvoittamista korvaamaan hänen oikeudenkäyntikulunsa myös hovioikeuskäsittelyn osalta. Vastapuolen näkemys oli, ettei heillä ollut olemassa sopimusta, sillä sisällöstä ei ollut saavutettu täyttä yksimielisyyttä. Kirjallista sopimusta ei ollut solmittu. HO tutki asiaa perustuen käräjäoikeuden tuomioon liitettyihin sähköpostiviesteihin, joiden perusteella HO totesi neuvotteluiden edenneen pitkälle, mutta riittävä yksimielisyys puuttui koskien astutusajankohtaa. HO katsoi sopimuksen erityispiirteet huomioiden kyseessä olleen olennainen sopimusehto, ja näin ollen HO päätyi ratkaisussaan toteamaan, ettei sopimusta ollut osapuolien välille syntynyt, vaan sopimusneuvottelut olivat kariutuneet. HO ei muuttanut käräjäoikeuden ratkaisua sekä valittajan pyyntö pääkäsittelyn toimittamisesta hylättiin, sillä uudelle todistelulle ei ollut perusteita. Kasvattaja veloitettiin maksamaan uroksen omistajan oikeudenkäyntikulut myös hovioikeudessa viivästyskorkoineen. Tuomio ei ole lainvoimainen, sillä ratkaisussa on haettu valituslupaa KKO:lta.

Myös KäO oli päätenyt ratkaisussaan siihen, ettei osapuolten välille ollut syntynyt sopimusta, joten HO:n ratkaisu ei ollut yllättävä. Sopimuksen sisällön arvioimisessa on merkittävä osuus myös sopimuksen ulkopuolisella materiaalilla, jonka perusteella voi-

¹⁴⁰ Suomen Kennelliitto ry 2023b.

¹⁴¹ Suomen Kennelliitto ry 2022, s. 9.

daan myös tulkita, onko sopimusta osapuolten välille edes syntynyt¹⁴². Tässä tapauksessa ulkopuolisena materiaalina toimi osapuolten keskinäinen sähköpostikirjeenvaihto, joka tulkittiin sopimusneuvotteluksi. Neuvottelut eivät ole lähtökohtaisesti sitovia, joten ne voivat katketa missä vaiheessa tahansa, mikäli osapuoli niin haluaa eikä syytä tarvitse neuvottelukumppanille ilmoittaa¹⁴³.

SKL:n vakioimuotoinen astutussopimus kokonaisuudessaan on sisällöltään hyvin samankaltainen kuin uroksen jalostusoikeuden vuokrasopimus. Jälkimmäisessä ei kuitenkaan enää tarvita erillistä pentueilmoituksen hyväksyntää, sillä kasvattaja voi tehdä sen itse. Luonteeltaan astutussopimus on juridisesti katsoen lähinnä kauppasopimus, jossa kasvattaja ostaa uroksen omistajalta astutuksen sopimuksessa erikseen nimetyille nartulle. Sopimusta voisi tulkita myös palvelusopimukseksi. KSL:n 8 luvussa säädetään palvelusopimuksista, mutta sopija-asetelmasta johtuen KSL:n normit eivät tule sovellettaviksi. Koska pakottavaa lainsäädäntöä ei ole, tulevat sopimusehdot suoraan sovellettaviksi normien soveltamisjärjestyksen mukaisesti¹⁴⁴.

Vakiosopimuksessa nimetään molemmat jalostusyksilöt sekä valitaan toinen astutusmaksua koskevista vaihtoehdoista. Ensimmäisessä vaihtoehdossa maksu muodostuu niin sanotusta kertaluonteisesta hyppyrahasta ja erikseen sovittuna ajankohtana maksettavasta loppuosasta, jonka suuruuteen vaikuttaa rekisteröintikelpoisten¹⁴⁵ pentujen määrä. Toisessa vaihtoehdossa uroksen omistajalle maksetaan koko astutusmaksu kertasuorituksena astutuksen tapahduttua. Jos pentuja ei kuitenkaan synny tai niistä ei yksikään elä seitsemän viikon ikäiseksi, vakioehtojen mukaan uroksen omistaja saa pitää hyvänään ensimmäisen vaihtoehdon sisältämän hyppyrahan tai toisen vaihtoehdon mukaisen astutusmaksun kokonaisuudessaan. Edellä mainitussa tilanteessa osapuolet voivat sopia vakiosopimuksella myös uusinta-astutuksesta, jolloin jo aiemmin makset-

¹⁴² Annola 2016, s. 38–39.

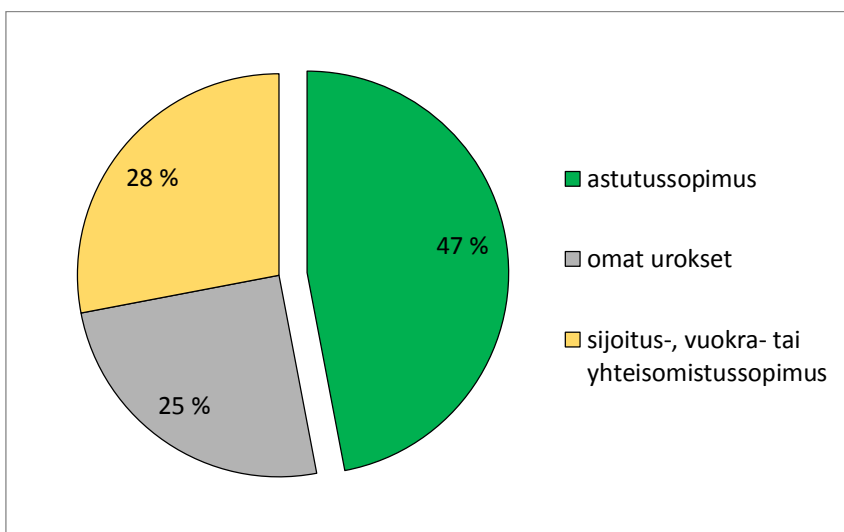
¹⁴³ Hemmo & Hoppu 2006/2022, luku 6, Sopimusneuvottelut.

¹⁴⁴ Hemmo & Hoppu 2006/2022, luku 3, Sopimukseen sovellettavien normien soveltamisjärjestys; Hoppu ja muut 2020, s. 156.

¹⁴⁵ Rekisteröintikelpoisella tarkoitetaan rekisteröintihetkellä elossa olevia pentuja. Ks. Suomen Kennelliitto ry 2022, s. 9.

tuja korvauksia ei tarvitse suorittaa uudelleen. Vakioehtojen mukaan nartun omistaja sitoutuu ilmoittamaan uroksen omistajalle välittömästi pentujen syntymästä sekä uroksen omistaja sitoutuu allekirjoittamaan pentueilmoituksen astutustodistuksen, kun astutusmaksu on kokonaisuudessaan suoritettu. Vaihtoehtoisesti uroksen omistaja voi hyväksyä omalta osaltaan pentueilmoituksen myös sähköisesti Omakoira-sovellusta käyttäen, jos hän on Kennelliiton jäsen. Mikäli uros luovutetaan kasvattajan hallintaan jalostuskäytön ajaksi, sovitaan vakiosopimuksessa erikseen yksityiskohdista.¹⁴⁶

Kyselyyn vastanneista kasvattajista lähes puolet on solminut uroksen omistajan kanssa erillisen astutussopimuksen. Ongelmia pentueilmoituksen hyväksymisen kanssa oli ollut vain 4 %:lla kaikista vastanneista. Näiden lukujen valossa voidaan todeta, että astutussopimuksissa ja niihin liittyvissä pentueilmoituksissa on riskien realisoituminen melko harvinaista.

Kuvio 7. Astutussopimusten osuus urosten jalostuskäytössä.

Kasvattajan riskit ovat melko vähäiset, mikäli astutuksesta on sovittu asianmukaisesti vakiosopimuksella ja hän on täyttänyt sopimusvelvoitteensa, vaikka uroksen omistaja ei pentueilmoitusta hyväksyisikään. Aukottomien kirjallisten todisteiden perusteella voi

¹⁴⁶ Suomen Kennelliitto ry 2021f.

Kennelliitto hyväksyä pentueen rekisteröitäväksi ilman uroksen omistajan erillistä pentueilmoituksen hyväksyntää. Riskiksi voi muodostua lähinnä tilanne, että uroksesta on aiemmin tehty jalostusoikeuden vuokrasopimus eikä vuokraoikeutta ole vielä käytetty tai se, että omistajia on useampi eivätkä kaikki omistajat ole astutusopimusta allekirjoittaneet. Riskit kasvavat, jos astutusmaksuksi sovitaan esimerkiksi pentu eikä sopimuksessa ole sovittu riittävän tarkasti yksityiskohdista. Tällaisessa tilanteessa esimerkiksi uroksen omistaja voi vaatia suurempaa astutusmaksua kuin alun perin oli suullisesti sovittu erityisesti silloin, jos maksua ei suoriteta kertakorvauksena. Koirarekisteriohjeen mukaan pentue on rekisteröitävä viimeistään silloin, kun pennut täyttävät neljä kuukautta, jollei Kennelliitto ole myöntänyt rekisteröinnille lisäaikaa¹⁴⁷. Koiran kauppasopimuksen vakioehtojen mukaan kasvattajan on luovutettava rekisteritodistus omistajalle viimeistään kahden kuukauden kuluessa siitä, kun omistusoikeus on siirtynyt. Vakioehtojen mukaan kasvattaja on velvollinen palauttamaan puolet kauppasummasta, jos rekisteritodistuksen toimittaminen viivästyy kuusi kuukautta omistusoikeuden siirtymisestä, ja vastaavasti viivästyksen ollessa 12 kuukautta, tulee kasvattajan palauttaa koko kauppasumma.¹⁴⁸ Kyseessä on siis huomattava taloudellinen riski.

3.6 Yksilölliset lisäehdot

Kennelliiton vakiosopimukset on laadittu ennalta ehkäisemään sopimuksista syntyviä erimielisyyksiä. Yksilöllisille lisäehdoille saattaa kuitenkin olla toisinaan tarvetta, sillä koiraroduissa on suuriakin toisistaan poikkeavia ominaisuuksia, joita ei vakiehdoissa kyetä huomioimaan. Joidenkin Kennelliiton vakiosopimusten teksteissä ohjeistetaan osapuolia sopimaan kirjallisesti tarkemmin yksityiskohdista. Lisäehtojen osalta tulee kuitenkin huomioida, että ne eivät saa olla kohtuuttomia, jotta sopimustasapaino ei muutu niiden myötä.

Kohtuusperiaate on yksi sopimusoikeuden kantavista periaatteista lojaliteettiperiaatteen tavoin, ja niiden molempien voidaan katsoa rajoittavan sekä sopimusvapauden

¹⁴⁷ Suomen Kennelliito ry 2022, s. 9.

¹⁴⁸ Suomen Kennelliito ry 2021g.

että sopimussitovuuden periaatteita¹⁴⁹. Eryityisesti sovittelusäännökset rajoittavat sopimussitovuutta¹⁵⁰. Yleinen sovittelusäännös, OikTL 36 §, tarjoaa keinon saada tasapaino sopijaosapuolten välille¹⁵¹, joskaan sitä ei kuluttajasopimusten osalta sovelleta. KSL 4 luku sisältää kuluttajasopimusten osalta sovittelu- ja tulkintasäännökset 1–2 § sekä 3 §, ja yleinen sovittelusäännös löytyy KSL 4 luvun 1 §:stä.¹⁵² Yhteistoimintasopimusten riita-asiat koskevat hyvin usein vakiosopimukseen lisättyjä yksilöllisiä ehtoja. Niiden laadintaan tulee kiinnittää huomiota, sillä epäselviä sopimusehtoja tulkitaan KSL 4 luvun 3 §:n mukaisesti laatijansa vahingoksi¹⁵³. Myös KSL 4 luvun 2 § sääntelee sopimusehtoja, joihin ei kuluttaja ole itse voinut vaikuttaa.¹⁵⁴ Sopimusehdoin ei KSL:n pakottavia säännöksiä voi ohittaa¹⁵⁵. Kuluttajasopimuksia sääntelee lisäksi kohtuuttomuusdirektiivi (93/13/ETY), joka koskee sellaisia ehtoja, joiden sisältöön kuluttaja ei ole voinut vaikuttaa, esimerkiksi vakioehtoja. Direktiivin mukaan tällainen kohtuuton ehto katsotaan mitättömäksi.

Sopimuksen vakioluonteisuus on kuitenkin yleensä selvä, jos on käytetty valmista lomakepohjaa¹⁵⁶, joten riski osapuolten välisille erimielisyyksille kasvaa, jos vakioehtojen rinnalle laaditaan yksilöllisiä lisäehtoja. Siitä huolimatta lisäehdot ovat melko yleisiä. Toteutetun kyselyn perusteella Kennelliiton vakiosopimuksia ilmoitti käyttävänsä 98 % vastaajista, ja näistä 62 % kertoi käyttävänsä vakiosopimuksissa yksilöllisiä lisäehtoja. Seuraavasta kuviosta ilmenee, että lisäehtoja käyttää yli puolet vastanneista riippumatta kasvatetusta pentuemäärästä. Vastausta tulkittaessa tulee ottaa huomioon, että vastaukset sisältävät yhteistoimintasopimusten lisäksi myös kauppasopimukset.

¹⁴⁹ Karhu & Tolonen 2001/2019, jakso I, luku 3, Yleiset periaatteet & Yleisten periaatteiden merkitys ja niiden yhteensovittaminen.

¹⁵⁰ Hemmo 2003a, s. 49.

¹⁵¹ Wilhelmsson ja muut 2006, s. 16.

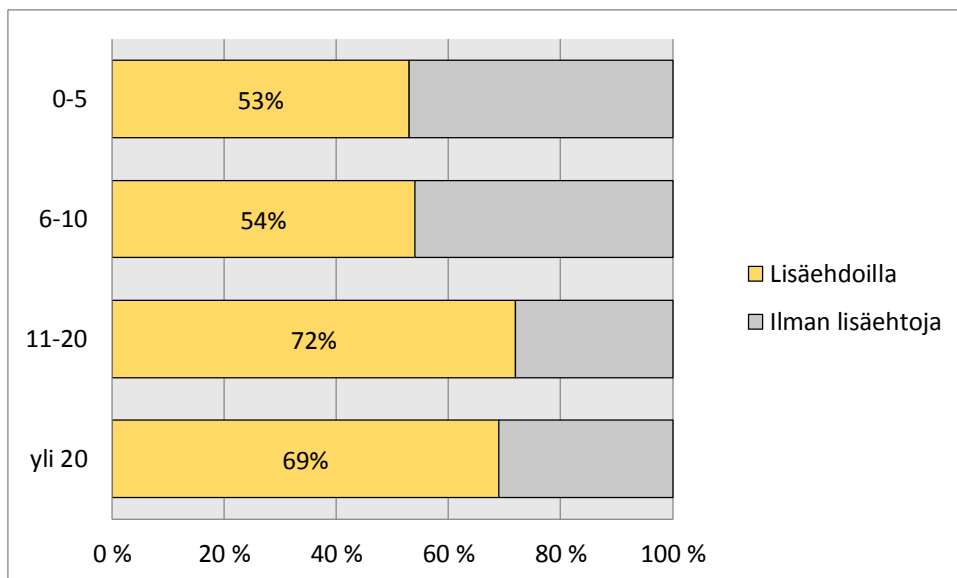
¹⁵² Hemmo 2003a, s. 28; Peltonen & Määttä 2015, s.181–182.

¹⁵³ Kartio & Tammi-Salminen 2001/2019, jakso I, luku 2, Kuluttajasopimukset; Hemmo & Hoppu 2006/2022, luku 7, Vakiosopimukset; Peltonen & Määttä 2015, s. 257.

¹⁵⁴ Peltonen & Määttä 2015, s.181–182 ja s. 240.

¹⁵⁵ Hemmo & Hoppu 2006/2022, luku 12, Sääntelyn pakottavuus ja sopimuksen laatiminen.

¹⁵⁶ Hemmo 2005, s. 92.

Kuvio 8. Lisäehtojen osuus vakiosopimuksissa vastaajaryhmittäin.

Vastaajat, jotka ilmoittivat käyttävänsä vakiosopimuksessa yksilöllisiä lisäehtoja, olivat kohdanneet noin puolta useammin sopimusongelmia kuin ne, jotka eivät erillisiä lisäehtoja laatineet. Yli 20 pentuetta kasvattaneiden vastaajien osalta määrä oli jonkun verran suurempi, mikä saattaa selittyä myös suuremmalla sopimuskumppaneiden määrällä. Muiden vastausryhmien kesken ei merkittäviä poikkeamia ilmennyt. Tuloksista ei kuitenkaan voinut päätellä, johtuivatko erimielisyydet yksilöllisistä lisäehdoista.

Kennelliiton vakiosopimukset ovat sopimuskohteen rodusta riippumatta samansisältöiset. Kansainvälisen koiranjalostusliiton - Fédération Cynologique Internationalen (FCI) hyväksymiä koirarotuja on tällä hetkellä lähes 360¹⁵⁷, joten yksilölliset ehdot ovat toisinaan tarpeen, sillä vakioehdoissa on mahdotonta ottaa huomioon jokaisen rodun erityispiirteitä. Esimerkiksi isokokoisten rotujen ravinto ja liikunta ovat pienempikokoisia suuremmassa roolissa kasvun aikana, osa roduista on trimmattava säännöllisesti sekä pienikokoisten rotujen eliniänodote on korkeampi¹⁵⁸. Nämä asiat korostuvat erityisesti sijoituskoirien kohdalla.

¹⁵⁷ FCI 2023b.

¹⁵⁸ Kraus, Snyder-Mackler & Promislow 2022.

Taulukko 1. Kahden eri rodun ominaisuuksia ajalta 2014–2023 (SKL Koiranet, 2024).

	valkoinen länsiylämaanterrieri	tanskandoggi
jalostuskäytön ikä – uros	3v 10kk	5v 10kk
jalostuskäytön ikä – narttu	3v 7kk	3v 8kk
pentuekoko	3,5	6,8
elinikä	12v 2kk	7v 1kk

Taulukon rodut valikoituivat esillä olevien oikeustapausten mukaan siten, että ne edustaisivat keskenään mahdollisimman erityyppisiä rotuja. Toinen on pienikokoinen trimmattava terrieri ja toinen isokokoinen turkiltaan helppohoitoinen tanskandoggi. Vaikka sijoitussopimuksen ensisijainen tarkoitus on turvata luovuttajan jalostuskäyttö, sen toissijainen tarkoitus on omistusoikeuden siirtyminen vastaanottajalle sopimusehtojen mukaisesti. Vakioehtojen mukaan sijoitussopimus päättyy viimeistään silloin, kun koira täyttää viisi vuotta. Esimerkkirotujen osalta vastaanottajan omistusoikeuden pituus tällöin voi vaihdella suurestikin. Vakiosopimuksen tekstin mukaan luovuttajan velvollisuus on kertoa vastaanottajalle muun muassa rodun tyypillisistä ominaisuuksista erillisellä liitteellä. Tällaiseksi voidaan katsoa myös rodun keskimääräisen eliniän ilmoittaminen, sillä KSL 2 luku 7 § edellyttää, että kuluttajalle on annettava kaikki olennaiset tiedot ennen sopimuksen solmimista. Asialla on merkitystä erityisesti silloin, jos vastaanottajalla on suunnitelmia jalostuskäyttöön omistusoikeuden siirryttyä.

Yhteistoimintasopimuksia tarkasteltaessa yleisimmin lisäehtoja laaditaan sijoitussopimuksiin. Ne koskevat useimmiten näyttelyttämiskertoja, koiran vakuutuksiin liittyviä ehtoja, kuten vakuutuksen ottajaa ja sen maksajaa sekä lisäpentueita tai sopimuksen enimmäiskeston pidentämistä vakioehdoista poiketen. Nykyisessä sijoitussopimuksessa on määritetty luovuttajan oikeudeksi teettää narttukoiralla ainoastaan yksi pentue¹⁵⁹. Sitä vastoin aiempi mallisopimus antoi mahdollisuuden sopia erikseen kahdesta pentueesta, mikäli rodun normaali pentuekoko oli pieni tai sopimuksen kohteena olevan koiran arvo oli poikkeuksellinen. Lisäpentueiden kriteeriksi ei kuitenkaan voinut asettaa

¹⁵⁹ Suomen Kennelliitto ry 2021c, s. 2.

pentueen pentumäärän kokoa, pentujen sukupuolta eikä pentujen väriä koskevia ehtoja. Uroksen jalostuskäytön määrään ei mallipohjien uudistuksessa tullut muutosta.

Sijoitussopimuksen lisäehdoissa on toisinaan poikettu vakioehdoista joko pentuemäärän tai sopimuksen päättävän ikärajan osalta. Lisäehdoista huolimatta on riidanratkaisuelimissä päädytty enimmäkseen soveltamaan vakioehtojen mukaista sopimuksen kestoaikaa kuin toteutunutta pentuemäärää, mikäli luovuttajalla on kuitenkin ollut mahdollisuus jalostuskäyttöön. Monesti prosessin kesto on ajallisesti ajanut ohi sopimuksen keston.

Osapuolet olivat sopineet sijoitussopimuksen lisäehdoissa kahdesta pentueesta, joista ensimmäinen oli toteutunut. Vastaanottaja nosti KäO:ssa kanteen, jossa vaati sopimuksen kohtuullistamista siten, että toinen pentue katsotaan kohtuuttomaksi. Luovuttaja nosti vastakanteen, jossa vaati vahingonkorvausta toisen pentueen arvon määrän verran. Perusteina se, että vastaanottaja ei ollut ilmoittanut nartun juoksuista ensimmäisen pentueen jälkeen sekä se, että oikeusprosessin aikana oli ikäraja jo täyttynyt. KäO hylkäsi molemmat kanteet. *Itä-Suomen HO:n 17.2.2017/86* ratkaistavaksi tuli luovuttajan valitus, joka koski toteutumatta jääneen toisen pentueen mahdollista tuottoa. HO katsoi, ettei luovuttajalla ole oikeutta saada rahamääräistä korvausta vastaanottajalta, koska sopimuksessa ei sellaisesta ollut erikseen sovittu. HO lausui myös, ettei KSL:n säännösten eikä yleisten sopimusoikeudellisten periaatteiden perusteella luovuttajalla ollut oikeutta vahingonkorvaukseen. HO ei muuttanut KäO:n tuomiota.

KVL:n tapaus 02/36/1383 käsitteli riita-asiaa, joka koski uroksen sijoitussopimuksen päättymistä ja rekisteritodistuksen luovuttamista. Riidassa oli kyse siitä, lasketaanko uroksen suorittamat sopimuksessa mainitut neljä astumiskertaa sopimussuorituksiksi, joka oikeuttaa omistusoikeuden siirtymiseen. Sopimuksessa ei ollut erikseen määriteltä, että astutusten tulisi johtaa pentueisiin. Ikärajaksi oli määriteltä viisi vuotta. Luovuttajat vetosivat siihen, että sopimuksessa on virheellisesti käytetty sanaa astutus, kun tarkoitus oli käyttää sanaa pentue. KVL kuitenkin tulkitsi sopimusta sen sanamuodon mukaisesti. Asiassa jäi kuitenkin epäselväksi, oliko vastaanottaja täyttänyt astutuksia koskevat sopimusveloitteensa, mutta koska koira oli täyttänyt jo viisi vuotta, päätyi KVL suosittamaan rekisteritodistuksen luovuttamista vastaanottajalle.

Rekisteritodistusta on perinteisesti pidetty todisteena koiran omistajuudesta, vaikka juridisesti katsottuna se ei sitä kuitenkaan ole. Kennelliitto toimittaa rekisteritodistuksen mukana valtuutusavaimen, jota käyttämällä koiran omistajatiedot voidaan muuttaa Kennelliiton ylläpitämään rekisteriin. Juridisesti koiran omistusoikeus perustuu sopimukseen ja rekisteritodistuksen rooli on lähinnä verrattavissa aitoustodistukseen, joskin sillä on tärkeä merkitys Kennelliiton alaisessa toiminnassa.

Kun arvioidaan kohtuuttomuutta, tarkastellaan sopimusta kokonaisuutena. Osapuolten asema on myös yksi huomioon otettava tekijä sopimusehtoja kohtuullistettaessa. Esimerkiksi sellaista kuluttajaa, joka on pitkäaikaista koiraharrastajaa, tulee arvioida eri tavalla kuin sellaista kuluttajaa, jolla ei vastaavaa kokemusta ole¹⁶⁰.

Vastaanottaja nosti kanteen KäO:ssa ja vaati sijoitussopimuksen kohtuullistamista. Sopimus oli laadittu Kennelliiton vakiolomakkeelle, mutta lisäehtojen vuoksi se poikkesi vakiosopimuksen ehdoista sekä pentuemäärän että omistusoikeuden siirtymisen ikärajan osalta vastaanottajalle epäedullisella tavalla. Yksi sopimuksen mukainen pentue oli jo syntynyt. KäO totesi luovuttajan elinkeinonharjoittajaksi, mutta katsoi vastaanottajan tasavertaiseksi sopimuskumppaniksi, jolla on pitkän rotu- ja harrastuskokeneisuuden vuoksi alan käytäntöjen tietämys, ja näin ollen yhtäläiset mahdollisuudet perehtyä sopimuksen vaikutukseen ja merkitykseen. Sopimusehdoista oli kuitenkin neuvoteltu ennen kirjallisen sopimuksen laatimista. Perusteluissaan KäO mainitsi myös sen tosiseikan, että vastaanottajalla oli ollut mahdollisuus havaita alkuperäiset vakioehdot, koska ne olivat yliviivattuina, ja siitä huolimatta hän oli tietoisena päätenyt allekirjoittamaan poikkeavan sopimuksen. KäO totesi lisäksi, että luovuttajalla oli ollut peruste poiketa SKL:n tavanomaisista ehdoista koiran arvon vuoksi. KäO hylkäsi kanteen kohtuullistamisen osalta ja vahvisti sopimuksen osapuolia sitovaksi. *Rovaniemen HO:n 4.7.2014/344* käsiteltäväksi tuli vastaanottajan valitus, jossa edelleen vaatimuksena oli sijoitussopimuksen kohtuullistaminen. Uusina todisteina HO:ssa esitettiin koiran röntgenlausuntoja, joista asiantuntijalausunnon mukaan voitiin todeta, että koira ei ole terve ja näin ollen jalostuskelpoinen. HO totesi ratkaisussaan, ettei koiran sairaus muuta omistusoikeuden siirtymistä koskevaan sopimusehtoon, joten HO ei muuttanut KäO:n tuomiota kohtuullistamisen osalta.

Nartun sijoitussopimuksessa lähtökohtana on se, että pennut syntyvät luovuttajan luona, mutta osapuolet voivat halutessaan myös sopia asiasta toisin. Tällöin vastaanottajalla on oikeus saada korvaus pentueen hoidosta aiheutuneista vakiosopimuksessa eriteltyistä kuluista. Muista mahdollisista kuluista tulee osapuolten sopia erikseen¹⁶¹. Aiemmin voimassa olleessa sijoitussopimuksen mallipohjassa ei kuluja ollut eritelty, joten niistä johtuvia erimielisyyksiä on toisinaan jouduttu ratkaisemaan tuomioistuimissa.

Kouvolan HO:n 17.3.2009/342 ratkaisemassa tapauksessa sopimuksen osapuolet olivat eri mieltä vastaanottajan luona syntyneiden pentujen hoitokuluista. Luovuttaja oli joutunut turvautumaan viranomaisen apuun saadakseen pennut hallintaansa. Vastaanottaja oli kuitenkin pitänyt kulukorvauksena itsellään kolme yhdeksästä pennusta. KäO:n päätöksestä poiketen HO kohtuullisti hoitokulujen määrää siten, että kulujen määräksi katsottiin yhden pennun arvo, josta osapuolet olivat aikanaan sopineet. Perusteluissaan

¹⁶⁰ Mähönen 2001/2019, jakso I, luku 3, Lojaliteettivelvollisuus ja tiedonantovelvollisuus.

¹⁶¹ Suomen Kennelliitto ry 2021c, s. 2.

HO totesi, ettei sopijapuoli voi omatoimisesti kasvattaa kuluja, jollei siihen ole toisen osapuolen suostumusta. HO tuomitsi yksimielisesti vastaanottajan korvaamaan luovuttajalle perusteettomasti pitämiensä koiranpentujen arvon lisäksi myös oikeudenkäyntikulut.

Tapauksessa *Itä-Suomen HO 9.4.2009/337* sopijapuolten erimielisyys koski vastaanottajan luona syntyneen pentueen hoitokulujen lisäksi pentueen tuottoa sekä luovuttajan oikeutta valita itselleen haluamansa pentu. Varsinaisen sijoitussopimuksen rinnalle oli laadittu erillinen sopimus vastaanottajan oikeudesta koiran jalostuskäyttöön pitäen sisällään myös luovuttajan kennelnimien käyttöoikeuden pentuetta rekisteröitäessä. Vastaanottaja oli viivytellyt itselle jäävän pennun valintaa sekä tarjonnut luovuttajalle korvaukseksi sellaista pentua, joka ei vastannut heidän toiveita. HO päätyi ratkaisussaan siihen, että vastaanottaja oli syyllistynyt sopimusrikkomukseen ja ratkaisi asian luovuttajan hyväksi. Vastaanottaja veloitettiin korvaamaan pennun tavanomaisesta kauppahinnasta poiketen pentu sen jalostusarvon mukaisesti. HO katsoi, että kyseinen pentu olisi ollut luovuttajan kasvatuslinjalle merkityksellinen. HO arvioi pennun arvon olleen kolminkertainen verrattuna kauppahintaan.

Jälkimmäisessä tapauksessa oli ensin tehty sijoitussopimus, mutta myöhemmin laadittu sopimus, joka oikeutti vastaanottajan tekemään pentueen omaan lukuunsa sillä ehdolla, että luovuttaja saa valita syntyneestä pentueesta itselleen pennun korvaukseksi siitä, että ei tule käyttämään sijoituskoiran jalostusoikeutta. Sopimukseen kuului myös se, että syntynyt pentue rekisteröidään kuitenkin luovuttajan kennelnimelle. Itä-Suomen HO:n ratkaisu on mielenkiintoinen erityisesti siitä syystä, että se katsoi pennun arvon olleen suurempi kuin siitä saatu kauppahinta.

Yksilöllisiä lisäehtoja sovitaan toisinaan myös suullisesti, mutta riitatilanteissa niiden sisältö sekä olemassaolo ovat vaikeasti toteennäytettävissä¹⁶². Sopimuksien vakioehdoissa on mainittu, että mahdolliset lisäehdot tulee tehdä kirjallisina. Kennelliiton ohjeistuksen mukaan jalostusoikeus voidaan pidättää vain sijoitussopimuksella. Jalostusoikeuksista voidaan sopia myös myöhemmin erikseen, mutta kaupan ehtona sen katsotaan olevan kohtuuton.

Tapauksessa *Turun HO 13.10.2010/2390* oli kysymys muun muassa kirjallisen kauppasopimuksen suullisen lisäehdon toteennäyttämisestä, mikä koski uroskoiran kertaluonteista jalostusoikeutta. Myyjäosapuoli (kasvattaja) ei kyennyt näyttämään suullisen ehdon olemassaoloa toteen, joten jalostusoikeutta ei katsottu olevan. Tuomioistuin perusteli

¹⁶² Hemmo & Hoppu 2006/2022, luku 6, Sopimuksen syntyminen; Saarnilehto & Annola 2018, s. 68.

ratkaisuaan myös sillä, että lisäehdot tulee tehdä kirjallisesti, erityisesti tapauksessa, jossa kyse on niinkin oleellisesta sopimusehdosta kuin jalostuskäyttö.

Yksilöllisissä lisäehdoissa on mahdollista tarkentaa oleellisempia vakioehtoja, jotta niiden tulkinnasta ei jäisi epäselvyyttä. Esimerkiksi nartun sijoitussopimuksessa juoksujen ilmoittamisen tärkeyttä perusteluineen on hyvä korostaa, sillä se on yksi olennainen edellytys sopimuksen tarkoituksen onnistumisen kannalta. Koska vakioehdoissa ei ole mahdollista ottaa huomioon erilaisten koirarotujen erityispiirteitä, tulee näistäkin tarvittaessa mainita lisäehdoissa. Yksilöllisiä sopimusehtoja laadittaessa tulee kuitenkin pitää mielessä kohtuusperiaate. Lisäehdot kannattaa laatia aina kirjallisesti, jotta tarvittaessa pystyy näyttämään toteen sen, mitä on sovittu. Sopimusehtoja koskevat erimielisyydet tulisi pyrkiä ratkaisemaan ensisijaisesti keskinäisillä neuvotteluilla, jottei tuomioistuimesta tarvitsisi hakea oikeutta riita-asian ratkaisemiseksi. Prosessiin kuluva aika saattaa ohittaa sopimuksen voimassaoloajan varsinkin silloin, jos muutosta käräjäoikeuden päätökseen haetaan hovioikeudesta. Lisäksi kustannukset saattavat kohota moninkertaisiksi verrattuna sopimuksen rahalliseen arvoon sekä lopputulos on hyvin vaikeasti ennakoitavissa.

4 Riskien hallinta

4.1 Juridiikan tuntemuksen lisääminen

Koirayhdistysten toimijoiden juridiikan tuntemus ei välttämättä ole hyvällä tasolla. Tämä kävi ilmi SKL:n sopimusuudistuksen yhteydessä toteuttaman lausuntokierroksen palautteista, joista havaittiin, että osalla lausunnonantajista ei ole tarpeeksi tietoa sopimusjuridiikasta¹⁶³. Osa yhdistystoimijoista on myös kasvattajia.

Kasvattajien tulisi tiedostaa oma roolinsa sopijapuolena. Suomessa suurin osa koiran kasvattajista on KSL:n tarkoittama elinkeinonharjoittaja, mutta harrastajakasvattaja ei välttämättä miellä itseään elinkeinonharjoittajaksi varsinkaan siinä tapauksessa, jos toiminta on pienimuotoista. Yksi suurimmista sopimusriskeistä on puutteellinen sopimusjuridiikan tuntemus. Kasvattajan tulisi lisätä juridiikan tuntemustaan, mikäli se on puutteellinen. Suomen Koirankasvattajat ry (SuKoKa) järjestää jäsenilleen koulutusta myös alaan painottuvasta sopimusjuridiikasta.

Mikäli kasvattajan juridiikan tuntemus on puutteellinen, on SKL:n laatimien vakiosopimusten käyttäminen ilman yksilöllisiä lisäehtoja riskittömin vaihtoehto, vaikkakaan ne eivät ota huomioon rotukohtaisia ominaisuuksia. Kasvattajan tulee kuitenkin itse olla selvillä vakioehtojen sisällöstä¹⁶⁴. Lisäksi on hyvä kiinnittää huomiota myös siihen, että esimerkiksi sijoitussopimusten kohdalla mahdolliseen vahingonkorvaukseen sovelletaan kuluttajansuojalakea¹⁶⁵, mikä ei välttämättä ole kasvattajan näkökulmasta edullisin vaihtoehto, mikäli sopija-asetelma ei vaadi pakottavaa lainsäädäntöä käytettäväksi. Hyvä juridiikan tuntemus auttaa kasvattajaa havaitsemaan myös tämän tyyppiset tilanteet.

¹⁶³ Lehkonen 2021, s. 34.

¹⁶⁴ Hemmo 2005, s. 94.

¹⁶⁵ Suomen Kennelliitto ry 2021c, s. 3; Suomen Kennelliitto ry 2021d, s. 3.

Kyselyn perusteella jalostusoikeuden käyttö- eli vuokrasopimuksista johtuvat erimielisyydet olivat muihin verrattuna melko harvinaisia. Ei ole ollenkaan tavatonta, että koiran kauppasopimuksessa on aiemmin ehdoksi kirjattu myyjän oikeus jalostuskäyttöön. Aineistosta ei käy ilmi, mikä tällaisten tapausten osuus on ollut. Nykyinen SKL:n vakiosopimus koiran kaupasta kieltää myyjää pidättämästä jalostusoikeutta kauppasopimuksella¹⁶⁶. Tällä saattaa olla vaikutusta vuokrasopimuksista johtuvien erimielisyyksien määrään vähentäen niitä tulevaisuudessa.

Jalostusoikeuden vuokrasopimusten riskit ovat melko vähäiset, mikäli molemmat osapuolet toimivat vilpittömässä mielessä ja hoitavat sopimusvelvoitteensa sovitusti. Kasvattajan näkökulmasta suurimmaksi riskiksi jää se, että hän saa neuvotelluksi sitovan vuokrasopimuksen tulevaisuudessa. Tähän vaikuttaa luonnollisesti moni eri tekijä korvauksen suuruuden lisäksi, kuten muun muassa henkilökemiat, yhteistyötaidot sekä omistajan kiinteä tunneside koiraansa, joka saattaa olla esteenä narttukoiran vuokraukseen. Kasvattajan tulee tiedostaa riskin olemassaolo ja hyväksyä se. Mikäli osapuolet sopivat muusta kuin rahallisesta korvauksesta, esimerkiksi pennusta, kasvattaa se sopimusriskiä sekä edellyttää kasvattajalta edellistä laajempaa juridiikan tuntemusta, jotta sopimusehdot tulevat kattavasti ja selkeästi ilmaistua. Tällaista tilannetta käsitellään tarkemmin kohdassa 4.2.

Sijoitussopimukset näyttävät olevan muita yhteistoimintasopimuksia riskialttiimpia riippumatta siitä, ovatko ne laadittu vakiosopimus pohjalle ilman yksilöllisiä lisäehtoja tai muulla tavoin. Tämä käy ilmi niin kasvattajille tehdyn kyselyn tuloksista kuin oikeustapaustenkin runsaasta määrästä. Sopimuksen pitkäkestoisuus jo itsessään lisää riskiä. Lisäksi sopijapuolten intressit melko usein poikkeavat toisistaan siten, että kasvattajan intressinä on jalostuskäyttö ja toisen osapuolen intressinä on saada itselleen pentueen lupaavin yksilö. Tässä piilee riski, että sopimuskumppanin intressiin ja itse sopimuksen tarkoitukseen ei sen solmimisvaiheessa kiinnitetä tarvittavaa huomiota. Yleisimmin tulkintariitoja ovat aiheuttaneet omistus- ja hallintaoikeuksien sisältö sekä osapuolten

¹⁶⁶ Suomen Kennelliitto ry 2021g, s. 2.

purkuoikeus sopimusrikkomustilanteessa. Kasvattajan tulisi olla tietoinen siitä, mitkä ovat omistajan oikeudet, kun koiran hallinta on luovutettu sopijapuolelle, jotta hallinto-oikeuden loukkaamista ei tapahtuisi. Lisäksi tulisi osata tunnistaa, mitkä sopimusrikkomuksista ovat olennaisia, joiden perusteella saattaisi olla mahdollista saada sijoitus-sopimus puretuksi. Mikäli erimielisyyksiä ei saada keskinäisillä neuvotteluilla ratkaistua, on kasvattajan ainoa mahdollisuus hakea täytäntöönpanokelpoista ratkaisua tuomioistuimesta¹⁶⁷.

SKL:n sopimusuudistuksessa sijoitus sopimusten sisältöä ja ehtoja täsmennettiin, mutta samalla se johti siihen, että sopimuslomakkeen pituus kasvoi yksisivuisesta kolmisivuiseksi. Tämä kasvattaa riskiä edeltäjäänsä siten, että sopimuksen ehtoja ei ehkä käydä huolella läpi ja kerrota riittävän yksityiskohtaisesti, mitä ne käytännössä merkitsevät. Tällöin myös riski siihen kasvaa, että sopijapuolet ymmärtävät sopimusehtojen sisällön eri tavalla. Myös SKL:n laatimissa vakiosopimuksissa olevia epäselviä ehtoja tulkitaan riitatapauksissa kasvattajan vahingoksi. Jollei epäselvyyttä voida objektiivisesti arvioida, tulkitaan tällaisia ehtoja sanamuodon mukaisena.¹⁶⁸

Yhteisomistuksesta ei SKL:n vakiosopimusmallia ole, joten sen laatiminen jää kokonaisuudessaan sopijapuolten vastuulle. Siitä huolimatta yhteisomistussopimuksissa on ilmennyt huomattavasti vähemmän ongelmatilanteita sijoitus sopimukseen verrattuna. Kerätystä aineistosta ei voi riittävällä tarkkuudella päätellä tarkempia erimielisyyksiin johtaneita syitä. Aineistosta voidaan kuitenkin päätellä se, että vakiosopimuksia käyttäneillä kasvattajilla on ollut suhteellisesti enemmän ongelmia verrattuna koko aineistoon. Syynä tähän on se, että koiran kauppasopimuksella on pidätetty osaomistus sopimusobjektiin. Nykyisessä SKL:n kauppasopimuksessa se on kielletty.¹⁶⁹ Yhteisomistussopimuksen laadinta edellyttää kasvattajalta melko laajaa juridista tietämystä, sillä sopimusta laadittaessa tulee ottaa huomioon YOL:n säännökset ja mikäli niistä halutaan poiketa, tulee ehdot kirjata sopimukseen.

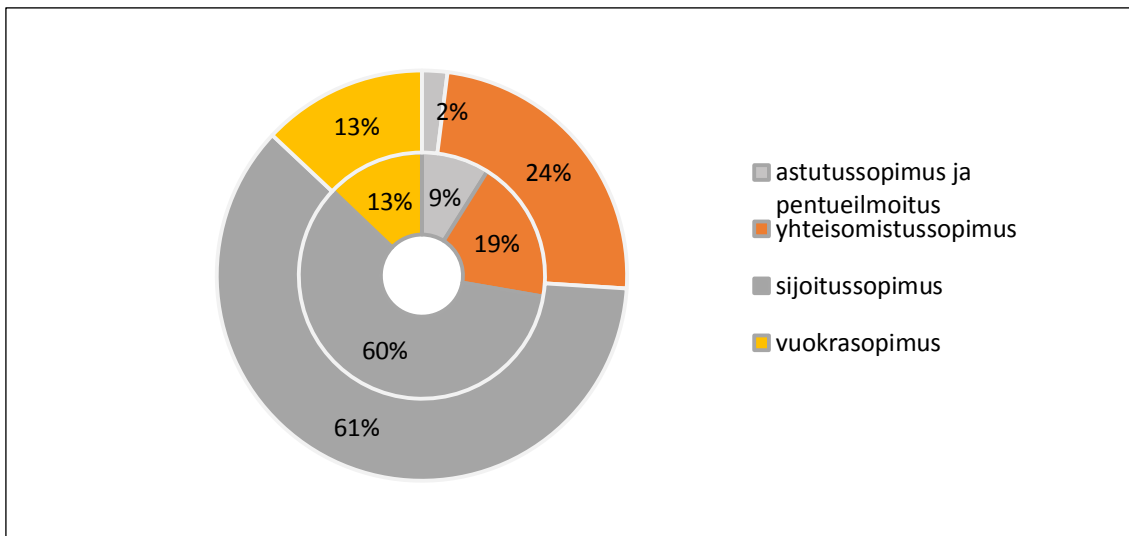
¹⁶⁷ Hemmo 2005, s. 360.

¹⁶⁸ Saarnilehto 2005, s. 11 ja 24.

¹⁶⁹ Suomen Kennelliitto ry 2021g, s. 3.

Astutussopimusten ja pentueilmoitusten osalta ilmenneet erimielisyydet painottuvat pentueilmoituksen hyväksymiseen. Tällöin ei kirjallista sopimusta ollut laadittu astutus- palkkion suuruudesta tai vaihtoehtoisesti palkkioksi oli sovittu pentu, josta ei päästy yksimielisyyteen. Kasvattajan tulee osata tulkita, missä vaiheessa sopimusneuvottelut ovat johtaneet sitovan sopimuksen syntyyn ja pyrkiä laatimaan sopimus kirjalliseen muotoon, jotta pentueen rekisteröinti ei viivästyisi. Mikäli pennut myydään SKL:n vakiosopimus pohjaa käyttäen, myyjä (kasvattaja) sitoutuu palauttamaan kauppasumman ostajalle joko osittain tai kokonaan viivästyksen pituudesta riippuen. Pahimmassa tapauksessa kirjallisen sopimuksen puuttuminen voi johtaa huomattavan suureen taloudelliseen menetykseen.

Seuraavalla sivulla olevasta kuviosta käy ilmi, miten sopimuserimielisyydet ovat jakautuneet erilaisten sopimustyyppien osalta niiden kasvattajien kesken, jotka ovat käyttäneet SKL:n vakiosopimuksia ilman lisättyjä yksilöllisiä ehtoja (sisempi rengas) suhteessa koko aineiston määrään (ulompi rengas). Pelkästään vakiosopimuksia käyttäneiden kasvattajien kohtaamat ongelmat olivat hieman vähäisemmät (32 %) suhteessa koko aineistoon (36 %). Tuomioistuimen käsittelyyn eteni vain n. 6 % tapauksista, joista kaikki oli laadittu käyttäen SKL:n vakiosopimus pohjia. Niistä puolessa ei ollut laadittu yksilöllisiä lisäehtoja. Hieman yli puolet riita-asioista koski sijoitussopimuksia ja loput yhteisomistussopimuksia.

Kuvio 9. Vakiosopimuksia käyttäneiden ongelmien määrä suhteessa koko aineistoon.

SKL:n vakiosopimusten käytön voidaan nähdä antavan turvaa kuluttajaosapuolelle. Vaikka vakiosopimusten käytön katsotaan lisäävän selkeyttä ja varmuutta sopimussuhteissa sekä vähentävän oikeusriitoja, niin kasvattajan tulee huomioida se, että sopijapuoli ei välttämättä kehtaa kysyä tarkemmin ehtojen sisällöstä tai sitten luulee ymmärtäneensä ne¹⁷⁰. SKL:n vakiosopimus pohjia käyttäviltä kasvattajilta vaaditaan myös juridiikan tuntemusta, jotta turhilta sopimuserimielisyyksiltä voitaisiin välttyä. SuKoKan sopimustyöryhmä on laatimassa kasvattajien käyttöön omat mallisopimuksensa SKL:n mallisopimusten rinnalle. SuKoKan laatimista sopimuksista ensimmäisinä valmistuu kauppa- ja sijoitussopimukset.¹⁷¹ Sopimus pohjissa tuotaneen esiin selkeämmin myös kasvattajan oikeuksia.

4.2 Sopimusmuotoilu

SKL edellyttää jäseniensä käyttämään ensisijaisesti laatimiaan vakioehtoisia myynti- ja sijoitussopimuksia, mutta sallii käytettävän muitakin samansisältöisiä kirjallisia sopimuksia. Tämä antaa hieman liikkumavaraa sopimusehtoja laadittaessa, mutta ehtoja lisättäessä tulee ottaa huomioon, ettei sopimustasapaino muutu, minkä seurauksena

¹⁷⁰ Ahtonen 2010, s. 275 ja 281.

¹⁷¹ Nyman 2024, s. 10.

sopimuksesta saattaa muodostua sopimuskumppanille kohtuuton. Toteutetun kyselyn perusteella valtaosa kasvattajista (98 %) käyttää SKL:n vakiosopimus pohjia, mutta niinkin yli puolet (61 %) kasvattajista sisällyttää yksilöllisiä lisäehtoja.

Kuvio 10. Kasvattajien käyttämät sopimukset.

Vakiosopimukseen lisätyt ehdot kasvattivat ongelmien ilmenemisriskiä kahdeksan prosenttiyksikköä. Jossain tapauksissa niistä oli sovittu suullisesti. Myös itse laadittuja tai juristin laatimia sopimuksia käyttävien kasvattajien kohdalla ei täysin ongelmilta vältytty. Tosin kysymyksenasettelusta johtuen vastauksista ei voida tyhjentävästi tulkita, ovatko ongelmat ilmenneet jo aiemmin esim. vakiosopimuksia käytettäessä ja sen vuoksi päädytty laatimaan sopimukset itse tai juristin avustuksella. Niin vakiosopimukseen laadittavien lisäehtojen kuin muiden käytettävien sopimusten tarkoituksena on ensisijaisesti turvata omat oikeudet, mikäli erimielisyydet etenevät tuomioistuinkäsittelyyn saakka. Vaikka tulkintaepäselvyyksiäkin ilmeni, niin tosiasiaa vain erittäin pieni osa sopimuksista päättyy tuomioistuimen arvioitavaksi.¹⁷² Saatujen vastausten perusteella vain 8 % kasvattajista oli edennyt tuomioistuimeen yhteistoimintasopimuksiin liittyvissä riita-asioissa, kun taas 18 % oli luopunut jalostussuunnitelmistaan erimielisyyksien ilmaantuessa.

¹⁷² Hemmo 2005, s. 27; Nystén-Haarala 2017, s. 1015.

Lisäehtoja käytettäessä tai itse sopimuksia laadittaessa tulee kasvattajalla olla riittävä juridiikan tuntemus, jotta välttyttäisiin kohtuuttomilta sopimusehdoilta. Mikäli sopimusten laadinnassa käytetään juridista apua, tulee ottaa huomioon myös se, että juristilla on riittävät tiedot alalla vallitsevista käytännöistä. Tyypillisimpiä syitä erimielisyyksille ovat muun muassa epäselvästi tai monitulkintaisesti muotoiltu sopimus, osapuolten asettamat erilaiset odotukset sopimukselle sekä se, ettei kaikkia tilanteita ole osattu ottaa huomioon sopimusta laadittaessa¹⁷³.

Lisäehtojen tulisi tuoda varmuutta ja ennakoitavuutta sopimuksiin. Jotta sopimusten tarkoitukset saavutettaisiin paremmin ja pystyttäisiin ennalta ehkäisemään ongelmia, voidaan sopimukset laatia ihmislähtoisemmästä näkökulmasta oikeusmuotoilun avulla siten, että osapuolten oikeudet ovat muotoiltu selväsanaisesti¹⁷⁴. Mikäli jalostusoikeuden vuokrasopimuksessa tai astutusopimuksessa rahallisen korvauksen sijaan sovi taankin kyseisestä sopimusobjektista syntyvä pentu, tulee sopimusehto muotoilla yksityiskohtaisesti ja selkeäsanaisesti. Konfliktien välttämiseksi huomioon tulee otettavaksi sopijapuolten oikeudet seuraavissa tilanteissa:

- a) pentuja ei synny tai syntyy vain yksi pentu
- b) pennut menehtyvät ennen luovutusikää
- c) ei synny oikeaa sukupuolta
- d) kummalla sopijapuolella on oikeus valita pentu ensimmäisenä tai onko päätösvalta kokonaisuudessaan vain toisella osapuolella
- e) pentu ei laadultaan vastaa odotuksia (esim. värvirheellinen)

Suurin osa sopimusriskeistä liittyy sijoitusopimuksiin. Niihin liittyvien ongelmien runsaasta määrästä voidaan päätellä, että vakiosopimusehdot eivät ole riittävän selkeät. Yleisimmin tulkintaerimielisyyksiä aiheuttavia sopimusehtoja voidaan korostaa oikeus-

¹⁷³ Hemmo 2005, s. 29 ja s. 355.

¹⁷⁴ Hemmo 2005, s. 29; Toivonen & Kovalainen 2023, s. 1180 ja s. 1187.

muotoilun avulla erillisessä lisäliitteessä ymmärrettävämmässä muodossa¹⁷⁵. Vakiosopimuksen ehdoissa ei ole selkeäsanaisesti otettu kantaa tilanteeseen, jossa narttu-koiran astutus on tapahtunut sopimuksen voimassaoloaikana, mutta pennut syntyvätkin vasta sopimuksen päättymisen jälkeen. Jalostusoikeus-termiä ei ole myöskään tyhjentävästi määritelty, joten tämän kaltainen tilanne sisältää tulkintariskin. Ongelmien ennalta ehkäisemiseksi lisäehtoihin on hyvä muotoilla sopimuksen toteutumista estäviä tulkintaohjeita. Kasvattaja voi myös vahvistaa täyttäneensä KSL 2 luvun edellyttämän tiedonantovelvollisuuden ottamalla sopimuskumppanilta erillisen kuittauksen käytyään ehdot läpi¹⁷⁶. Yksityiskohtaiset perustelut ovat tarpeen erityisesti myös silloin, jos vakioehdoista päätetään joltain osin poiketa. Tällöin sopimustasapaino voi vaarantua, jollei kohtuullisuuteen kiinnitetä riittävää huomiota.

Osa sijoitussopimukseen liittyvistä riskeistä liittyy siihen, että sopimuskumppani ei noudata velvoitteitaan ja luovuta koiraa jalostuskäyttöön. Tällöin kasvattajan ainoaksi vaihtoehdoksi jää kanteen nostaminen käräjäoikeudessa. Koska prosessiin kuluva aika saattaa ohittaa sopimuksen voimassaoloajan eikä lopputulosta pysty varmuudella ennustamaan, moni kasvattaja mieluummin luopuu oikeuksistaan kuin lähtee hakemaan oikeutta tuomioistuimessa. Prosessin kustannukset saattavat kohota moninkertaisiksi verrattuna sopimuksen rahalliseen arvoon, sillä lopputulos on huonosti ennakoitavissa.

Sijoitussopimukseen saataisiin tuotua varmuutta lisäämällä ehto sopimussakosta, mikäli sopimuskumppani on haluton toteuttamaan velvoitteitaan. Kuluttajasopimuksissa sopimussakkoehto ei ole kovin tavallinen. Jotta ehto olisi pätevä, tulee sen olla määrällään kohtuullinen. Neuvottelulähtökohtana tosin voisi olla rodun keskimääräiseen pentuekokoon perustuva saamatta jäävä myyntivoitto, sillä ns. positiivisen sopimusedun mukaisesti vahinkoa kärsinyt osapuoli tulisi saattaa siihen tilanteeseen, johon hän olisi sopimuksella ollut oikeutettu¹⁷⁷. Sopimussakko ei kuitenkaan saa muodostua kohtuuttoman suureksi, jotta se ei menettäisi tarkoitustaan, sillä sopimuskumppani on useim-

¹⁷⁵ Toivonen & Kovalainen 2023, s. 1188.

¹⁷⁶ Hemmo 2005, s. 30.

¹⁷⁷ Hemmo & Hoppu 2006/2022, luku 8, Korvattavien vahinkojen sisältö.

miten heikomman osapuolen suojaa nauttiva kuluttaja. Sopimusmuotoilulla on erittäin suuri merkitys. Ehdosta tulisikin neuvotella sopimuskumppanin kanssa ja kirjata sopimusehdon yhteyteen, mihin sopimussakon määrä perustuu ja että kyseessä on neuvottelun tulos. Ehdon olemassaolo kannustaisi sopimuskumppania lojaaliin käyttäytymiseen sekä antaisi kasvattajalle nykyistä paremmin varmuutta sopimuksen tavoitteiden toteutumiseksi.

Yhteisomistussuhteet ovat kyselyn perusteella toimineet sijoitussuhteita huomattavasti paremmin, vaikka niistä lähes kaikki oli laadittu SKL:n vakiosopimus pohjia hyödyntäen. Nykyisin omistusosuuden pidättäminen SKL:n koiran kauppasopimuksella ei ole mahdollista, joten yhteisomistuksesta tulee laatia oma sopimus. Sopijapuolten tulisi tuntea YOL ainakin pääpiirteissään, jotta osaavat ottaa huomioon sopimusta laatiessaan olennaiset seikat, joista haluavat sopimuksella poiketa. Näitä ovat esimerkiksi omistusosuudet ja mihin ne perustuvat sekä omistusosuuden luovutusta koskevat kysymykset. Mikäli sopimukseen valmisteluun ei panosteta riittävästi, kasvattaa se oikeudenkäynnin riskiä lisäämällä tulkintaepäselvyyksiä ja sopimuksen tarkoitus saattaa jäädä toteutumatta¹⁷⁸. Sopimusneuvotteluille hyvä lähtökohta on kirjata ylös molempien osapuolien odotukset.

Yhteisomistussopimukset ovat useimmiten kahdenkeskisiä sopimuksia, joissa toinen osapuoli on kuluttaja. Mahdollisissa riitatilanteissa arvioidaan sopimuksen kohtuullisuutta, joten ehdoissa kannattaa huomioida olennaiset asiat mahdollisimman yksityiskohtaisesti. Ehdoissa on hyvä määritellä esimerkiksi se, missä koira asuu ja miten ylläpitokulut hoidetaan. Sopimustasapainon ylläpitämiseksi tulee molemmilla osapuolilla olla tasapuolisesti niin oikeuksia kuin velvollisuuksia. Sopimuksen laadinnassa on oikeusmuotoilua hyödyntäen mahdollista saada lisättyä sopimuksen ymmärrettävyyttä.

Yhteisomistussopimuksessa on lähtökohtaisesti suurempi kohtuuttomuusriski, koska SKL:n vakiosopimus pohjaa ei ole saatavilla. Erilaisilla sopimusteknisillä keinoilla voidaan

¹⁷⁸ Hemmo 2005, s. 25.

riskiä kuitenkin vähentää. Yksi keinoista on laatia ehdot alalla yleisesti noudatettavien käytäntöjen mukaisiksi. Riskiä on mahdollista vähentää myös siten, että ehdoista käy ilmi molempien osapuolten vaikutusmahdollisuudet. Koska kasvattajalla vahvempana sopijapuolena on riitatapauksessa näyttövelvollisuus, tulee hänen varmistua siitä, että neuvottelut ovat näytettävissä toteen. Riittävän harkinta-ajan antaminen sopijapuolelle ennen sopimukseen sitoutumista on myös yksi sopimusteknisistä kohtuuttomuusriskiä vähentävistä keinoista.¹⁷⁹

Sopimusta laadittaessa on myös hyvä pyrkiä ratkaisemaan yleisimpiä ongelmia jo ennalta. Esimerkiksi, miten menetellään tilanteessa, jos joku osapuolista ei halua omistusouttaan säilyttää. YOL:n mukaan omistusosuus on luovutettavissa edelleen muita yhteisomistajia kuulematta. Sopimukseen on mahdollista sisällyttää sopijapuolia sitova luovutuskielto¹⁸⁰. Myös tilanne, jossa kukaan osapuolista ei halua omistusouttaan säilyttää, on hyvä ratkaista ennalta. Mikäli sopimuksessa ei edelliseen tilanteeseen ole otettu kantaa, on oikeudella valta määrätä esine myytäväksi yhteisomistussuhteen purkamiseksi. Esineen myynti voi tietyissä tapauksissa tapahtua huutokaupalla (YOL 9 § ja 10 §). Yhteisomistussopimus voidaan solmia myös määräajaksi. Päätymisperusteena voi olla esimerkiksi aika tai pentuemäärä.

Yhteisomistussuhde saatetaan mieltää sijoitussuhdetta paremmin kumppanuudeksi, joten sopijapuolet toimivat jo lähtökohtaisesti lojaalimmin. Yhteisomistussopimuksia solmitaan suhteellisesti sijoitussopimuksia enemmän uroskoirien osalta, mikä saattaa olla myös yksi vaikuttava tekijä siihen, että erimielisyyksiä ei ilmene samassa mittakaavassa. Yleisimmin ongelmia ilmenee silloin, kun sopimusobjektina on narttukoira.

Koirankasvattajan intresseistä tarkasteltuna sijoitussopimus ja yhteisomistussopimus näyttävät hyvin pitkälti samankaltaisina, mutta ovat kuitenkin luonteeltaan toistensa ääripäitä sijoitussopimusten ollessa nykytulkinnan mukaan koiran kauppa lykkäävin

¹⁷⁹ Hemmo 2005, s. 132–133.

¹⁸⁰ Mikkola 2017 s.30.

ehdoin, kun taas yhteisomistussopimukset voidaan nähdä enemmänkin kumppanuus-sopimuksena¹⁸¹. Kun sopimuksen kohteena on elollinen olento, on sopijapuolten suhtautuminen usein hyvin emotionaalista, mikä myös omalta osaltaan lisää sopimusriskiä. Tärkeimpiä elementtejä sopimusten onnistumiselle on sopimuskumppanin huolellinen valinta ja selkeästi muotoillut kohtuulliset sopimusehdot, joihin molemmat osapuolet ovat voineet vaikuttaa. Mikäli molemmat osapuolet toimivat vilpittömästi lojaliteetti-periaatetta noudattaen, voidaan erimielisyyksien ilmetessä neuvotella molempia osapuolia tyydyttävä ratkaisu¹⁸². Koska sopimusobjektina on elävä eläin, tulee tulkinta-epäselvyyksiä ratkaistaessa ottaa huomioon myös eläimen etu. Eläinten hyvinvoinnista annetussa laissa määritellään hyvinvoinnin perustaksi eläimen kokemus omasta fyysisestä ja henkisestä tilasta, johon voidaan nähdä löyhä yhtymäkohta ratkaistaessa omistus- ja hallintaoikeuteen liittyviä kysymyksiä (EHL 5 § 1 kohta).

Eläimiä koskeva lainsäädäntö on murroksessa. Jalostukseen liittyviä normeja on valmisteilla niin EU-tasolla kuin kansallisilla tasoilla. Vuoden 2022 alussa voimaan astunut ns. tavarankauppadirektiivi¹⁸³ antoi kansallisen mahdollisuuden olla soveltamatta sitä elävien eläinten kaupan. Toisesta näkökulmasta tarkasteltuna tämä antaisi mahdollisuuden laatia kansallista eläimen kauppaa koskevaa lainsäädäntöä. Joulukuussa 2023 kansalaisaloite¹⁸⁴, jossa vaaditaan eläinten oikeuksia perustuslakiin, eteni eduskunnan käsittelyyn. Kansalaisaloitteessa esitetään, että eläinten tulisi olla asianosaiskelpoisia ja eläimen puhevaltaa käyttäisi sen laillinen edustaja, jolla olisi myös oikeus valittaa päätöksestä eläimen puolesta. Olisiko tällä toteutuessaan vaikutusta esimerkiksi siihen, voisiko eläin olla jatkossa sopimusobjekti tai voitaisiinko eläintä kuulla omistusoikeutta käsittelevässä riita-asiassa ja kuka tällöin toimisi eläimen edustajana? Jatko-tutkimus voisi olla de lege ferenda-tutkimus, jossa selvitetäisiin uusien normien vaikutusta sopimusoikeudellisiin kysymyksiin.

¹⁸¹ Nystén-Haarala 2017, s. 1024.

¹⁸² Hemmo 2005, s. 41.

¹⁸³ Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EU) 2019/771 tietyistä tavarankauppaa koskeviin sopimukseen liittyvistä seikoista, asetuksen (EU) 2017/2394 ja direktiivin 2009/22/EY muuttamisesta sekä direktiivin 1999/44/EY kumoamisesta.

¹⁸⁴ KAA 8/2023 vp, s. 4–5.

Lähteet

- Aarnio, A. (1989). *Laintulkinnan teoria: yleisen oikeustieteen oppikirja*. WSOY.
- Aarre, M. (2020). *Seuraeläinten vakuutusopas - kissan, koiran ja muiden lemmikkieläinten vakuuttaminen*. Noudettu 23.9.2024 osoitteesta <https://www.fine.fi/oppaat/julkaisu/seuraelainten-vakuutusopas-kissan-koiran-ja-muiden-lemmikkielainten-vakuuttaminen>
- Aho, P. & Lehmuskunnas, P. (2021, 30. marraskuuta). *Koiran hankinta nyt ja tulevaisuudessa 2021*. Kennelliitto. Noudettu 9.10.2024 osoitteesta <https://www.kennelliitto.fi/files/koiran-hankinta-nyt-ja-tulevaisuudessa-2021-raportti>
- Ahtonen, R. (2010), *Kohtuuttomat oikeustoimen ehdot ja niiden sovittelu : Oikeustaloustieteellinen tarkastelu*. [väitöskirja, Itä-Suomen yliopisto]. Erepo. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-61-0005-0>
- Annola, V. (2003). *Sopimuksen dynaamisuus*. Ykkös-Offset Oy.
- Annola, V. (2016). *Sopimustulkinta: teoria, vaiheet, menettely*. Talentum.
- Eerola, T. (2022). Pentujen kysynnän kasvu kaikkien aikojen nopeinta. *Koiramme*, (1–2), 12.
- Eerola, T. (2023). Suomi harppoo roturisteytysten edelläkävijäksi. *Koiramme*, (7–8), 10–13.
- Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus koirien ja kissojen hyvinvoinnista ja jäljitettävyydestä COM(2023) 769 final*). EUR-lex. Noudettu 19.10.2024 osoitteesta <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/fi/TXT/?uri=COM:2023:0769:FIN>

Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EU) 2019/771 tietyistä tavarankauppaa koskeviin sopimuksiin liittyvistä seikoista, asetuksen (EU) 2017/2394 ja direktiivin 2009/22/EY muuttamisesta sekä direktiivin 1999/44/EY kumoamisesta. EUR-lex. Noudettu 22.10.2024 osoitteesta <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2019/771/oj>

FCI. (2022). *International Breeding Rules of the FCI*. Noudettu 30.9.2024 osoitteesta <https://fci.be/en/Breeding-42.html>

FCI. (2023a). *FCI Statutes*. Noudettu 30.9.2024 osoitteesta <https://fci.be/en/FCI-Statutes-39.html>

FCI. (2023b). *Presentation of our organisation*. Noudettu 30.9.2024 osoitteesta <https://fci.be/en/Presentation-of-our-organisation-4.html>

FCI. (2024). *Statistics: Suomen Kennelliitto - Finska Kennelklubben (FINLAND)*. Noudettu 30.9.2024 osoitteesta <https://fci.be/en/statistics/ByNco.aspx?iso=FI>

Halila, H. & Hemmo, M. (2008). *Sopimustyypit* (2., uudistettu painos). Talentum.

HE 186/2022 vp. *Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi eläinten hyvinvoinnista ja siihen liittyviksi laeiksi*.

HE 165/2024 vp. *Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi eläinten hyvinvoinnista annetun lain ja eläinlääkäriammattin harjoittamisesta annetun lain 12 §:n muuttamisesta*.

Hemmo, M. (2003a). *Sopimusoikeus I* (2., uudistettu painos). Talentum.

Hemmo, M. (2003b). *Sopimusoikeus II* (2., uudistettu painos). Talentum.

Hemmo, M. (2005). *Sopimusoikeus III*. Talentum

Hemmo, M. & Hoppu K. (2022). *Sopimusoikeus*. Alma Talent Oy. (Alun perin julkaistu 2006).

- Hirvonen, A. (2011). *Mitkä metodit? : opas oikeustieteen metodologiaan*. Helsingin yliopisto, Oikeustieteellinen tiedekunta.
- Hoppu, E., Hoppu K. & Hoppu, K. (2020). *Kauppa- ja varallisuus oikeuden pääpiirteet* (17., uudistettu painos). Alma Talent-Oy.
- Husa, J., Mutanen, A. & Pohjolainen, T. (2001). *Kirjoitetaan juridiikkaa*. Talentum Media Oy.
- Jyrinki, H. (2010). Lemmikinomistajan monet kasvot - Moniparadigmmainen tutkimus kuluttajasubjektista lemmikkeihin liittyvässä kuluttamisessa [väitöskirja, Vaasan yliopisto]. Osuva. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-476-307-3>:
- KAA 8/2023 vp. *Kansalaisaloite: Eläinten oikeudet perustuslakiin*.
- Kaisto, J. & Lohi, T. (2013). *Johdatus varallisuus oikeuteen* (2., uudistettu painos). Alma Talent-Oy.
- Karhu J. & Tolonen J. (2019). *Varallisuus oikeus*. A. Saarnilehto, V. Annola, M. Hemmo, J. Karhu, L. Kartio, E. Tammi-Salminen, J. Tolonen, J. Tuomisto & M. Viljanen (toim.). Alma Talent Oy. (Alun perin julkaistu 2001).
- Kartio, L. (2001). *Esineoikeuden perusteet* (2., uudistettu painos). Talentum.
- Kartio L. & Tammi-Salminen E. (2019). *Varallisuus oikeus*. A. Saarnilehto, V. Annola, M. Hemmo, J. Karhu, L. Kartio, E. Tammi-Salminen, J. Tolonen, J. Tuomisto & M. Viljanen (toim.). Alma Talent Oy. (Alun perin julkaistu 2001).
- Kraus C., Snyder-Mackler N. & Promislow D. E. L. (2022). *How size and genetic diversity shape lifespan across breeds of purebred dogs*. GeroScience. <https://doi.org/10.1007/s11357-022-00653-w>
- Kurki, V. (2020). Onko eläin esine? Eläimen oikeudellisesta asemasta. *Lakimies*, (6), 845–871.

Lehkonen, H. (2021). Puheenjohtajalta. *Koiramme*, (1–2), 34.

Lovdata. (2023). *Lov om dyrevelferd*. Noudettu 7.10.2023 osoitteesta <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2009-06-19-97>

Menna, N. (n.d.). Koiran lisääntyminen. *Käyttöbassetit ry*. Noudettu 19.6.2023 osoitteesta https://asiakas.kotisivukone.com/files/kayttobassetit.kotisivukone.com/tiedostot/koiran_lisaantyminen.pdf

Mikkola, T. (2017). *Yhteisomistus*. Alma Talent Oy.

Mähönen, J. (2019). *Varallisuus oikeus*. A. Saarnilehto, V. Annola, M. Hemmo, J. Karhu, L. Kartio, E. Tammi-Salminen, J. Tolonen, J. Tuomisto & M. Viljanen (toim.). Alma Talent Oy. (Alun perin julkaistu 2001).

Mäki, K. (2013). *Perinnöllinen monimuotoisuus ja jalostuspohja*. Noudettu 18.6.2023 osoitteesta <https://www.kennelliitto.fi/kasvatus-ja-terveys/koiran-jalostus/tietoa-jalostuksen-tueksi/perinnollinen-monimuotoisuus-ja-jalostuspohja>

Norsk Kennel Klub. (2023). *Fortsatt lov å avle engelsk bulldog*. Noudettu 23.9.2024 osoitteesta <https://www.nkk.no/om-nkk/nkk-mener/rettsaken/>

Nygård, T. (2022). Pentujen hinnat nousseet rajusti. *Koiramme*, (4), 9–12.

Nyman, M. (2024). Kasvattajapäivä keräsi ison yleisön Vantaalle. *Kasvattaja*, (1), 10.

Nystén-Haarala, S. (2017). Ennakoivan sopimisen tutkimusmenetelmät. *Lakimies*, (7–8), 1015–1035.

Peltonen, A. & Määttä, T. (2015). *Kuluttajansuojaoikeus*. Alma Talent Oy.

- Pietikäinen, S. (2020). Rotukohtaiset PEVISA-ohjelmat vuonna 2021. *Koiramme*, (12), 110–121.
- Oinonen, M. (2013). Sopimus koiran sijoittamisesta erityisenä sopimustyyppinä ja siitä johtuvat yleiset käytännön ongelmat [pro gradu, Lapin yliopisto]. Lauda. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:ula-201305171134>
- Rantala, A. (2021). Yksityisoikeudellisen vaatimuksen erottaminen rikosoikeudenkäynnistä. Teoksessa P. Koponen, R. Lahti ja L. Kallioinen (toim.), *Valittuja kysymyksiä rikos-, prosessi ja vahingonkorvausoikeudesta I*. Helsingin hovioikeuden julkaisuja (s. 333). Helsingin hovioikeus. Noudettu 3.5.2023 osoitteesta https://oikeus.fi/material/collections/20210407093422/7PNsJ7hZR/Valittuja_kysymyksiä_rikos-_prosessi-_ja_vahingonkorvausoikeudesta_I_2021.pdf
- Rekisteröinnit 2013–2023. (2024). *Koiramme*, (1–2), 23.
- Rintala, M. (2020, 18. helmikuuta). Näin paljon rotukoirat maksavat Suomessa – yrittäjä kertoo, millaisia erikoisia ”huipputarjouksia” ulkomailta voi saada. *Taloussanommat*. Noudettu 18.1.2023 osoitteesta <https://www.is.fi/taloussanommat/yrittaja/art-2000006410447.html>
- Ruokavirasto (2024). *Eläinten hyvinvointi eläinjalostuksessa ja muussa eläinten lisäämisessä*. Noudettu 12.10.2024 osoitteesta <https://www.ruokavirasto.fi/elaimet/elainten-hyvinvointi/elainten-hyvinvointi-elainjalostuksessa/>
- Saarnilehto, A. (2005, 5. lokakuuta). *Vastuun rajoitukset riskien hallinnassa ja vakioehdot*. Edilex - Edita Publishing Oy.
- Saarnilehto A. (2019). *Varallisuus oikeus*. A. Saarnilehto, V. Annola, M. Hemmo, J. Karhu, L. Kartio, E. Tammi-Salminen, J. Tolonen, J. Tuomisto & M. Viljanen (toim.). Alma Talent Oy. (Alun perin julkaistu 2001).

Saarnilehto, A. & Annola, V. (2018). *Sopimusoikeuden perusteet* (8., uudistettu painos). Alma Talent Oy.

SKL. (2024). *Koiranet Jalostustietojärjestelmä* (v2024.9.20) [tietoaaineisto]. Suomen Kennelliitto – Finska Kennelklubben ry. <https://jalostus.kennelliitto.fi/>

SopS 49/1992. *Lemmikkieläinten suojelua koskeva Eurooppalainen yleissopimus*. Finlex. Noudettu 12.10.2024 osoitteesta https://finlex.fi/fi/sopimukset/sopsteksti/1992/19920049/19920049_2

Suomen Kennelliitto ry. (2019). *Suomen Kennelliitto ry – Finska Kennelklubben rf:n säännöt*. Noudettu 23.9.2024 osoitteesta <https://www.kennelliitto.fi/suomen-kennelliiton-saannot>

Suomen Kennelliitto ry. (2021a). *Kasvattajasitoumus*. Noudettu 23.9.2024 osoitteesta <https://www.kennelliitto.fi/lomakkeet/kasvattajasitoumus-1>

Suomen Kennelliitto ry. (2021b). *Koiranomistajan ja -haltijan perussääntö*. Noudettu 23.9.2024 osoitteesta <https://www.kennelliitto.fi/lomakkeet/koiranomistajan-ja-haltijan-perussaanto-0>

Suomen Kennelliitto ry. (2021c). *Sijoitussopimus narttukoirasta*. Noudettu 23.9.2024 osoitteesta <https://www.kennelliitto.fi/lomakkeet/sijoitussopimus-narttukoirasta-selite>

Suomen Kennelliitto ry. (2021d). *Sijoitussopimus uroskoirasta*. Noudettu 23.9.2024 osoitteesta <https://www.kennelliitto.fi/lomakkeet/sijoitussopimus-uroskoirasta-selite>

Suomen Kennelliitto ry. (2021e). *Sopimus jalostusoikeuden käytöstä*. Noudettu 23.9.2024 osoitteesta <https://www.kennelliitto.fi/lomakkeet/sopimus-jalostusoikeuden-kaytosta-selite>

Suomen Kennelliitto ry. (2021f). *Sopimus koiran astutuksesta*. Noudettu 23.9.2024 osoitteesta <https://www.kennelliitto.fi/lomakkeet/sopimus-koiran-astutuksesta-selite>

Suomen Kennelliitto ry. (2021g). *Sopimus koiran kaupasta*. Noudettu 23.9.2024 osoitteesta <https://www.kennelliitto.fi/lomakkeet/sopimus-koiran-kaupasta-selite>

Suomen Kennelliitto ry. (2022). *Koirarekisteriohje 2023*. Noudettu 23.9.2024 osoitteesta <https://www.kennelliitto.fi/lomakkeet/kennelliiton-koirarekisteriohje>

Suomen Kennelliitto ry. (2023a). *Kennelliiton yleinen jalostusstrategia*. Noudettu 23.9.2024 osoitteesta <https://www.kennelliitto.fi/lomakkeet/kennelliiton-yleinen-jalostusstrategia-2024-2028>

Suomen Kennelliitto ry. (2023b). *Pentueilmoitus*. Noudettu 23.9.2024 osoitteesta <https://www.kennelliitto.fi/lomakkeet/pentueilmoitus>

Suomen Kennelliitto ry. (2024a). *Kennelliiton rekisteröintimaksut*. Noudettu 23.9.2024 osoitteesta <https://www.kennelliitto.fi/tietoa-meista/hinnasto/kennelliiton-rekisterointimaksut>

Suomen Kennelliitto ry. (2024b). *PEVISA ja muut rotukohtaiset erityisehdot*. Noudettu 23.9.2024 osoitteesta <https://www.kennelliitto.fi/lomakkeet/pevisa-ja-rotukohtaiset-erityisehdot>

Suomen Kennelliitto ry. (2024c). *Kasvattajan peruskurssin materiaali*. Noudettu 23.9.2024 osoitteesta <https://www.kennelliitto.fi/files/kasvattajan-peruskurssin-oppilaan-materiaali>

Taloustutkimus Oy. (2023). *Koirien ja Kennelliittoon rekisteröityjen koirien lukumäärä Suomessa*. Noudettu 23.3.2023 osoitteesta

<https://www.kennelliitto.fi/files/koirat-ja-kennelliittoon-rekisteroidyt-koirat-suomessataloustutkimus-732023>

Tilastokeskus. (2020). *Kotitalouksien kulutus*. Noudettu 27.1.2023 osoitteesta http://www.stat.fi/til/ktutk/2016/ktutk_2016_2020-04-20_tie_001_fi.html

Toivonen, N. & Kovalainen, J. (2023). Kohti ihmislähtöisempää oikeutta muotoilun avulla. *Lakimies* (7–8), 1179–1203.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. (2018). *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Verohallinto. (2019). *Yritystoiminta, tulonhankkimistoiminta ja harrastustoiminta henkilöverotuksessa*. Noudettu 12.10.2024 osoitteesta <https://www.vero.fi/syventavat-vero-ohjeet/ohje-hakusivu/73274/yritystoiminta-tulonhankkimistoiminta-ja-harrastustoiminta-henkilöverotuksessa/>

Verohallinto. (2024). *Koirankasvattajan verotus*. Noudettu 12.10.2024 osoitteesta <https://www.vero.fi/henkiloasiakkaat/verokortti-ja-veroilmoitus/tulot/ansiotulot/koirankasvattajan-verotus/>

Wilhelmsson, T. (2008). *Vakiosopimus ja kohtuuttomat sopimusehdot* (3., uudistettu painos). Talentum.

Wilhelmsson, T., Sevón, L. & Koskelo, P. (2006). *Kauppalaian pääkohdat* (5., uudistettu painos). Talentum.

Oikeustapausluettelo

Korkein oikeus

Norge Høyesterett HR-2023-1901-A s. 20

Hovioikeudet

Borgarting lagmannsrett 22-043798ASD-BORG/01 s. 20
 Helsingin HO 8.10.2020/1367 s. 33
 Helsingin HO 15.10.2020/1417 s. 44, 49
 Itä-Suomen HO 16.8.2007/955 s. 37
 Itä-Suomen HO 9.4.2009/337 s. 65
 Itä-Suomen HO 17.2.2017/86 s. 63
 Kouvolan HO 20.9.2007/994 s. 50
 Kouvolan HO 17.3.2009/342 s. 64
 Kouvolan HO 1.6.2011/552 s. 25, 40
 Rovaniemen HO 21.11.2006/1021 s. 47
 Rovaniemen HO 4.7.2014/344 s. 64
 Rovaniemen HO 24.6.2024/206 s. 56
 Turun HO 13.10.2010/2390 s. 65
 Turun HO 15.12.2020/809 s. 48
 Vaasan HO 9.4.2010/447 s. 37, 38
 Vaasan HO 24.2.2011/241 s. 39

Käräjäoikeudet

Joensuu KäO 27.2.2007 07/346 s. 37
 Kouvolan KäO 13.4.2006 06/906 s. 49
 Kuopion KäO 3.7.2009 09/5254 s. 47
 Mustasaaren KäO 1.10.2009 09/765 s. 38
 Oslo tingrett 20-169475TVI-TOSL/04 s. 20
 Pohjanmaan KäO 28.1.2011 11/630 s. 38
 Satakunnan KäO 12.2.2010 10/1418 s. 38

Varsinais-Suomen KäO 3.6.2020 20/24020 s. 48

Kuluttajariitalautakunnan ja Kuluttajavalituslautakunnan ratkaisut

KVL 02/36/1383 14.7.2003 s. 63

KRIL 3574/36/12 5.4.2013 s. 43

Liite. Kysely kasvattajille ja kasvatuksesta kiinnostuneille

1. Kasvattamieni pentueiden määrä

- 0–5
- 6–10
- 11–20
- yli 20

2. Teen sopimukset

- käyttäen aina/yleensä Kennelliiton vakiosopimuksia
- käyttäen Kennelliiton vakiosopimusten lisäksi lisäliitteitä
- käyttäen aina/yleensä itse laatimiani kirjallisia sopimuksia
- käyttäen aina/yleensä juristin laatimia kirjallisia sopimuksia
- käyttäen yleensä suullisia sopimuksia

3. Jalostukseen käyttämäni nartut

- ovat olleet kotona asuvia omistamiani narttuja
- sijoitusnarttuja
- yhteisomistuksessa olleita narttuja
- olen vuokrannut nartun jalostusoikeuden
- en ole kasvattanut yhtään pentuetta

4. Jalostukseen käyttämäni urokset

- ovat olleet kotona asuvia omistamiani uroksia
- sijoitusuroksia
- yhteisomistuksessa olleita uroksia
- olen vuokrannut uroksen jalostusoikeuden
- olen tehnyt uroksen omistajan kanssa astutussopimuksen
- en ole kasvattanut yhtään pentuetta

5. Käytän OmaKoira-sovellusta

- jalostusoikeuden vuokrasopimuksissa (ei erillistä vuokrasopimusta)
- uroksen omistajana pentueilmoituksen hyväksymisessä (ei erillistä astutusso-
pimusta)
- teen lisäksi kirjallisen vuokra- ja/tai astutussopimuksen
- sovin lisäksi suullisesti vuokra- ja/tai astutussopimuksen ehdoista
- en käytä/ole käyttänyt OmaKoira-sovellusta yllä mainituissa tilanteissa

6. Olen kasvattajana kohdannut jalostukseen liittyviä sopimuskumppanista johtuvia ongelmia

- sijoituskoirien kanssa
- yhteisomistuskoirien kanssa
- jalostusoikeuden vuokraustapauksessa
- pentueilmoituksen hyväksymisen kanssa
- en ole kohdannut ongelmia kasvattajan roolissa

7. Miten ongelmat ratkesivat?

- keskinäisillä neuvotteluilla
- Kuluttajariitalautakunnan ratkaisulla
- oikeusteitse
- luovuin jalostussuunnitelmistani
- muulla tavoin (tarkenna seuraavassa kentässä)
- en ole kohdannut ongelmia

8. Tähän voit tarkentaa, millaisia ongelmia olet kohdannut ja miten ne ovat ratkenneet.

9. Oletko itse

- ollut sijoitusnartun/-uroksen haltija?
- ollut yhteisomistuskoiran haltija (sopimus toisen kasvattajan kanssa)?
- vuokrannut oman nartun/uroksen jalostusoikeuden?
- tehnyt omasta uroksesta astutusopimuksen?
- ei mikään yllä olevista

10. Oletko kohdannut ongelmia kohdan 9 tapauksissa?

- kyllä
- en

11. Tähän voit tarkentaa, millaisia ongelmia olet kohdannut ja miten ne ovat ratkenneet.